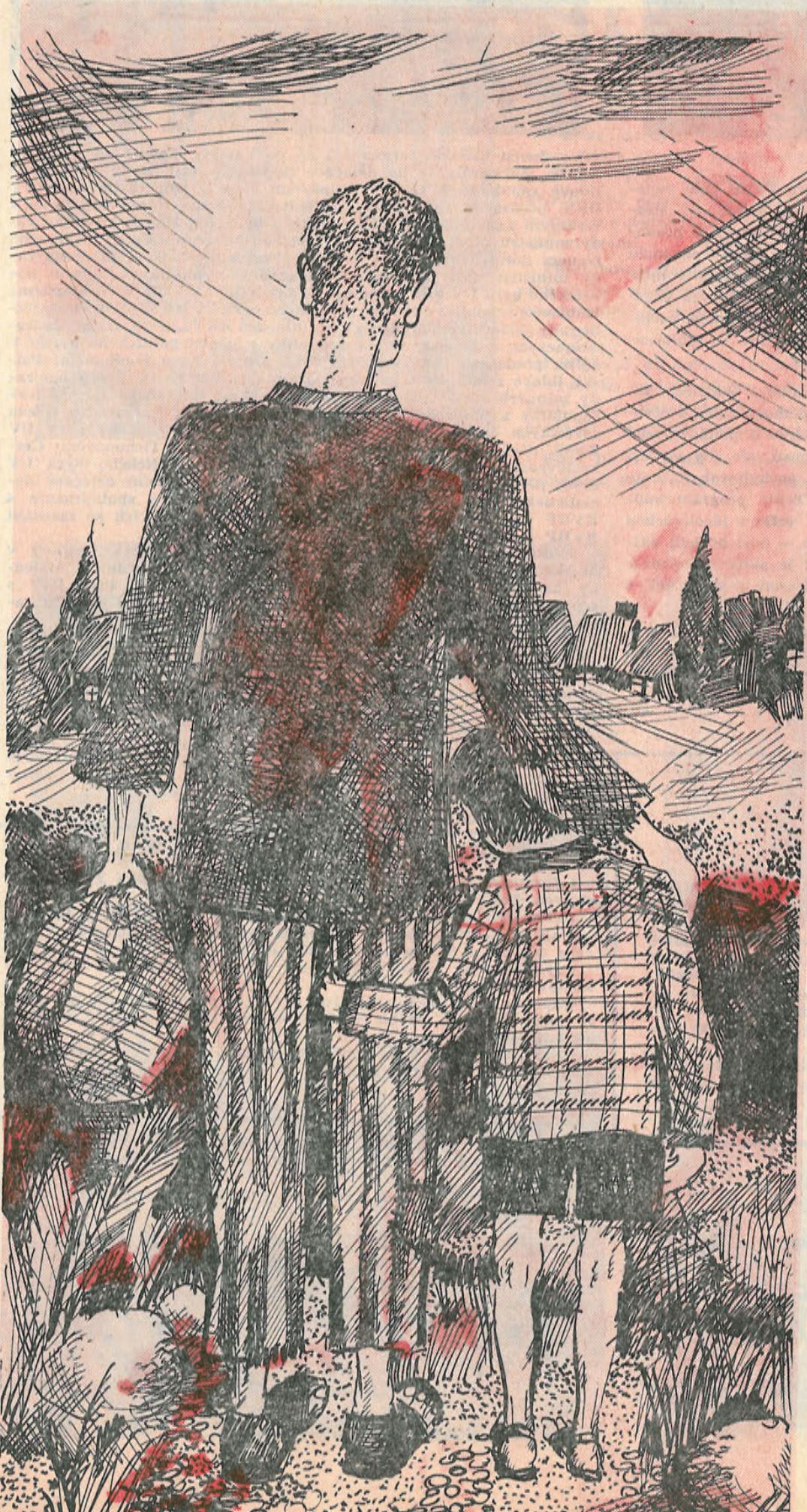

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JÚL • ČERVENEC • LIPIEC 1985 (ČÍSLO 326) CENA 10 ZŁ

Helena Filová

SYN

Džip začal brzdiť. Z okienka vykukol vojak s červenou hviezdíčkou na čiapke.

„Kudá?“ zavolał.

Ukázal rukou a vyslovil meno svojej dediny. Vojak mu posunkom naznačil, že môže nastúpiť.

Ked' si sadol, mykol sa od zlaknutia. Druhý vojak, ktorému videl iba chrbát, sa k nemu obrátil tvárou. Vlastne — tým, čo mu z nej zostalo. Vysvetľoval, aké mal vlastne náramné štasticie, keď sa z horiaceho tanku dostał len s týmto.

„Cože tvár — ale oči zostali! Vidím! Vieš, aký je to zázrak?“ povedal a prstami sa dotkol poškodených očných mihalnic. Hoci hovoril po rusky, Karol mu rozumel každé slovo.

Vtom sa vojak na neho pozrel pozornejšie.
„Ty sá vraciaš domov, však?“

Prikyvol.

„Z Nemecka?“

„Áno, z koncentráku,“ dodal.

„Poznám, videl som fotografie. Ženu máš?“

Pokrčil plecami. „Mal som. Ak je živá, čaká na mňa.“

„A kolko máš rokov?“

„Dvadsaťsedem.“

„Vyzeráš na pädesiat,“ povedal vojak úprimne. „Ale doma ťa dajú do poriadku... My teraz musíme odbočiť doľava. Ale odťaťto to máš len kúsok. Teda veľa šťastia!“

„Aj vy sa o pár dní dočkáte!“

„Hlavná vec, že už je po vojne,“ usmial sa ten za volantom a otvoril mu dvierka dokorán.

Karol vystúpil a zakýval.

Plátanná torba s niekoľkými maličkosťami bola náhle ťažká. Dedina bola vzdialenosť necelé dva kilometre. Už poznával jej strechy i zvoníčku malého kostolíka.

I ked' to mal po ceste bližšie, rozhodol sa ist' cez les. Čím bližšie bol k domovu, tým viac ho zvierała neznáma tiesň. Tam myslieval na Luciu celé noci. Tisíc ráz prežil tú chvíľu ich stretnutia v svojich predstavách tak, ako ju vídaval v dlhých bielech svadobných šatách a potom zasa vo vyhľadnej zásterke, ako obsluhuje zákazníkov v maličkom dedinském obchodíku, ktorý vtedy patril jej otcovi.

Mali svadbu v marci tridsiatomdeviatom. Bol s Luciou sotva pár týždňov. Tušil, že ho skoro zatvoria, keď jej hovorieval: „A deti budeme mať, až sa toto skončí. Nebudem pozerať na to, čo sa u nás robi, so založenými rukami. Keby ma hitlerovci chytli, nemôžem ťa tu nechať samu s malým.“

Až ho zamrazilo pri pomyslení, ako ľahko mohli zatknuť aj Luciu. Počas dieľa do takéjto situácie by bola veľká nezodpovednosť.

Sadol si na okraji lesa. Rýchlo sa unavil, sily ho opústali vždy náhle a zradne.

Dvojdňové júnové zasadanie Ústredného výboru PZRS bolo venované problémom účinnosti politicko-organizátornej pôsobnosti strany. V referáte Politického byra UV zdôraznili tie rezervy v pôsobnosti strany, ktorých využitie je nevyhnutné pre plnú realizáciu uznesení IX. zjazdu. Mimoriadnu pozornosť venovali práci s mládežou, pôsobeniu strany na hospodárstvo, aktivite stranických organizácií v systéme socialistickej demokracie a štátnej správy súčinnosti s odbormi a samosprávou, pôsobnosti straníkov v spoločenských organizáciách.

— Hovorili sme na tomto zasadnutí — konštaoval Wojciech Jaruzelski v záverečnom prejave — o našich problémoch ostro a otvorené. Ale tak mi byť. Spoznávanie vlastných chyb a poukazovanie na spôsoby ich zdolávania nie je dôkazom slabosti, ale sily strany. A to, že nám sil pribúda, dnes už nikto nemôže pochybovať. Prácuje sa na príprave dlhodobého programu strany. Tento program bude hlavnou platformou diskusie pred X. zjazdom, veľkou ideologickej školu. Obsiahneme v ňom smery a úlohy, ktoré — hoci by boli najťažšie — musíme vyriešiť a vyriešime. Zarukou je aktív našej strany, jej aparát, ideovost a obetavosť tisícov súdruhov a súdružiek v našej krajine.

Ústredný výbor zaviazal Politické byro k začiatku prípravných prac a predloženiu na jednom z najbližších zasadnutí UV programových a organizačných predpokladov X. zjazdu. Uznał za vhodné zvolať X. zjazd PZRS v druhom štvrtom roku 1986.

Ve dnech 25.—27. června t.r. se ve Varšavě konalo 40. zasedání RVHP. Zúčastnily se ho delegace členských států Rady: Bulharské lidové republiky s Grišou Filipovem, členom politického byra UV BKS, predsedou rady ministrů BLR; Maďarské lidové republiky s Györgym Lazárom, členom politického byra UV MSDS, predsedou rady ministrů MLR; Vietnamské socialistické republiky s To Huuem, členom politického byra UV VKS, prvním náměstkem předsedy rady ministrů VSR; Německé demokratické republiky s členem politického byra UV SED, předsedou rady ministrů NDR Willi Stophem; Kubánské republiky s členem politického byra UV KKS, předsedou státní rady, náměstkem předsedy rady ministrů KR Carlosem Rafaelom Rodríguezem; Mongolské lidové republiky s členem politického byra UV MDS, předsedou rady ministrů MLR Dumágiinem Sondorem; Polské lidové republiky s prvním tajemníkem UV PSDS, předsedou rady ministrů PLR Wojciechem Jaruzelským; Rumunské socialistické republiky s předsedou vlády RSR Constantinem Dascalescu; Svazu sovětských socialistických republik s členem politického byra UV KSSS, předsedou rady ministrů SSSR Nikolajem Tichonovem; Československé socialistické republiky s členem politického byra UV KSC, předsedou vlády CSSR Lubomírem Strougalem; delegace Socialistické federatívnej republiky Jugoslávie, ktorá spolupracuje s RVHP v mnoha oblastach, a delegace státu účastníckich se zasedání RVHP ako pozorovateľ.

V diskusi byla zhodnocena činnosť Rady od loňskej porady v Moskve a zasedania v Havaně v říjnu 1984. Byly projednány výsledky koordinace národnohospodárských plánů na leta 1986—1990 a schválen Program spolupráce členských států v oblasti úspor a racionálneho využitia materiálnych zásob do roku 2000.

Zasedání potvrdilo, že hlavným smrtem rozvoje státu RVHP v priekom ltech musí byt maximálni zaměření na využití intenzívnych činitelov hospodárskeho růstu. Pouze v tom případě budou moci socialistické státy plneji využít vlastní ekonomický a intelektuálni potenciál. Představitelé delegací podepsali porozumění o mnohostranné spolupráci při vypracování zásad a organizování specializace a kooperace ve výrobě tzv. elastických systémů pro průmysl a jejich široké využití v národním hospodářství a generálni porozumění o mnohostranné spolupráci ve využití sítiačeného a zkapalneného plynu jako paliva pro motory v dopravě.

13. októbra 1985

VOL'BY DO SEJMU PL'R

V súvislosti so zavŕšením volebného obdobia Sejmu Státna rada PLR na svojom júnovom zasadnutí vyhlásila na nedeľu 13. októbra 1985 voľby do Sejmu Poľskej ľudovej republiky. Na základe nového volebného poriadku schválila tiež program predvolebnej kampane a zverejnila volebný kalendár, ktorý o.l. stanoví, že do 29. augusta majú byt utvorené obvodné volebné komisie, do 15. septembra má sa vyložiť volebné zoznamy pre spoločenskú kontrolu, do 18. septembra majú byt určené kandidačné listiny a do 23. septembra zverejnene údaje o kandidátoch na poslancov.

Státna rada určila taktiež počet 50 poslancov volených z centrálnej volebnej listiny, ako aj počet volebných okruhov, ktorých bude 74.

OZNAMUJEME

Informujeme, že bola ustálená nová cena mesačníka Život na 10 zlotyp. Nová cena platí od 6. čísla.

Doterajšia cena Života (8 zlotyp) bola určená v 1982 r. Odvtedy vzrástli náklady vydávania nášho mesačníka o 14,2 percent, v tom cena papiera o 51,5 percent a tlače o 15,7 percent.

Zvýšenie ceny Života nadálej nie je ekvivalentné do vzrástu nákladov vydávania mesačníka.

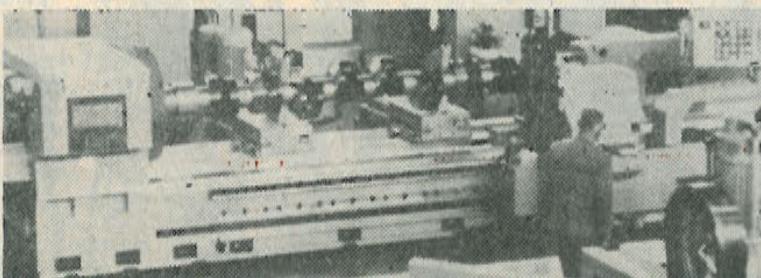
Citatelia, ktorí predplatili Život pred dátumom zavedenia novej ceny budú dostávať časopis podľa doterajšej ceny v období, za ktoré zaplatili predplatné.

Nova cena predplatného — 120 zlotyp ročne, 60 zlotyp polročne a 30 zlotyp štvrtročne.

REDAKCIÁ

JIŽ PO 57. hostila Poznaň vystavovatele z celého sveta. Na letošním mezinárodním veletrhu předvedly své výrobky firmy z více než 30 zemí.

Na snímku: Zlatou medaili byl vyznamenan numericky řízený univerzální soustruh.

V ČÍSLER

Banská Štiavnica	6
Dni československej kultúry v Poľsku	8
40 rokov so Spoločnosťou	10
Vifazov nebolo	12—13
Mladí recitujú	24

K NARODENINÁM L'UDOVÉHO POL'SKA

V tomto roku uplynulo už 41 rokov od historického dátumu — 22. júla 1944, kedy Poľský výbor národného oslobodenia vyhlásil Manifest. Tento dokument týkajúci sa všetkých najdôležitejších pre národ otázok bol začiatkom hlbokých premien, ktoré zásadne zmenili tvár Poľska tak pre Poliakov, ako aj na medzinárodnom fóre. Treba pamätať, že v čase vyhlásenia Manifestu bola ešte vojna a najdôležitejšou otázkou bolo jej víťazne zakončenie. Našlo to svoj odraz v obsahu dokumentu podobne ako otázky spojené s organizovaním štátnej moci na oslobodzovanom území.

Pozemková reforma a zoštátnenie priemyslu, taktiež obsiahnuté v Manifeste, dali základ pre výstavbu spoločnosti hospodáriacej na úplne iných, nových zásadách, ktoré vyplývali zo systémových premien, aké sa po rokoch poroby uskutočňovali v krajinе.

Predpoveď základných systémových premien, stanovenie najvyššej štátnej moci a výstavba spoločnosti na iných ako v predvojnovom Poľsku zasadách, boli úlohami, od realizácie ktorých závisela podoba budúceho štátu. Ich realizácie sa po prvýkrát v dejinách poľského štátu zúčastňovali všetci občania.

Dnes, po 41 rokoch od narodenia Ľudového štátu, treba povedať, že Poliaci využili príležitosť, ktorú pred celým národom otvoril Manifest PVNO.

V tejto budove sa v r. 1944 nachádzalo sídlo orgánov PVNO v Lubline

Záber zo zasadania Poľského výboru národného oslobodenia v Lubline v r. 1944

Vojenská prehliadka vo Varšave v deň zakončenia vojny

Počas prvej žatvy na Západnom území v r. 1945 pri úrodu zbieraj vojaci.
Snímky: CAF

Obnova osvetového systému. Skierniewický okres ako prvý z lódzkeho vojvodstva podal (8.04.1951) hlásenie o úplnej likvidácii analafabetizmu.

KRONIKA V OBRAZOCH

Na dvojdňovej oficiálnej návštive v Poľsku bol v júni t.r. minister zahraničných vecí Japonska Shintaro Abe, ktorý rokoval o.i. s premiérom Wojciechom Jaruzelským a ministrom zahraničných vecí Stefanom Olszowským o medzinárodnej situácii, ale najmä o oživení a prehľbení vzájomných vzťahov v oblasti hospodárstva, kultúry, vedy a techniky. Návšetva šéfa japonskej diplomácie bola dôležitá nielen preto, že bola prvou po skoro 18 rokoch, ale predovšetkým preto, že uzavtrala obdobie obmedzení v japonsko-poľských vzťahoch.

BEJRUT. Uvoľnili 21 finských vojakov, príslušníkov Mierových síl OSN v Libanone, ktorí 8 dní boli rukojemníkmi tzv. juholibanskéj armády, podporovanej a financovanej Izraelom. Na snímke: Veli Akals — finsky plukovník, ktorého tzv. juholibanská armáda uvoľnila ako prvého.

Dňa 14. júna t.r. predstaviteľia slítského hnutia Amal uniesli lietadlo Boeing 727 americkej leteckej spoločnosti TWA so 145 cestujúcimi a 8 členmi posádky. Únoscovia postupne prepúšťali cestujúcich, najmä deti a ženy. Avšak za skupinu 39 Američanov, ktorých si ponechali ako rukojemníkov, žiadali oslobodenie 735 libanonských väzňov z izraelskej väznice v Atlite. Po vyše dvojtýždňových rokovaniah do ktorých sa zapojili viačeré štáty a najmä Sýria, a prisluhe Izraela o oslobodení väznených šíitov, únoscovia 29. júna t.r. prepustili 39 amerických rukojemníkov.

NIČIVÝ CYKLÓN. Jedna z najchudobnejších a najviac prečudnejsích krajín sveta — Bangladéš — opäť zažila obrovskú prírodnú katastrofu. Prednedávnom sa k ústiu rieky Ganges prihnal ničivý cyklón, ktorý sprevádzali obrovské vlny. Voda zmyla prakticky všetkých obyvateľov ostrovčekov Sandvip a Utricar a počet obetí sa odhaduje na 40 tisíc. Mnoho ľudí je stále nezvestných a je pravdepodobné, že konečná bilancia bude oveľa vyššia. Na snímke: tí, čo sa zachránili, čakajú na pomoc.

ALESSANDRO NATTA generálny tajomník Komunistickej strany Talianska na schôdzi, ktorá bola usporiadaná na záver kompane pred referendom o raste miezd. Komunisti podporovali hlasovanie „áno“.

SNÍMKY: CAF, AP, TASS

PARÍŽ. Sovietsky gigantický vrtuľník HM-25, ktorý obdivujú návštěvníci výstavy svetových výsledkov dosiahnutých v aviatike na letecku Le Bourget pri Paríži.

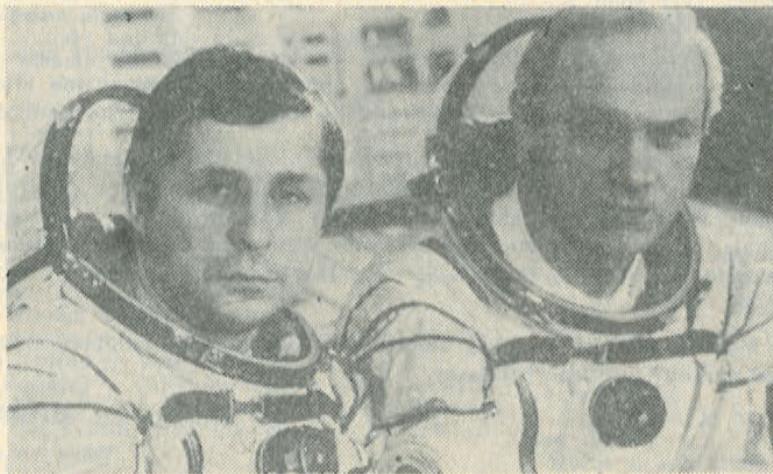

KYPR. Rauf Denktaš, stojaci již 11 let v čele spoločenství kyperských Turků, zvíťazil v prvých prezidentských volbách v Turecké republice severného Kypru, štátu, ktorý sám jednostranne proklamoval v listopadu 1983 a ktorý uznalo jediné Turecko.

Na snímke: Rauf Denktaš po vyhraných volbách na ramenou svých stoupencom.

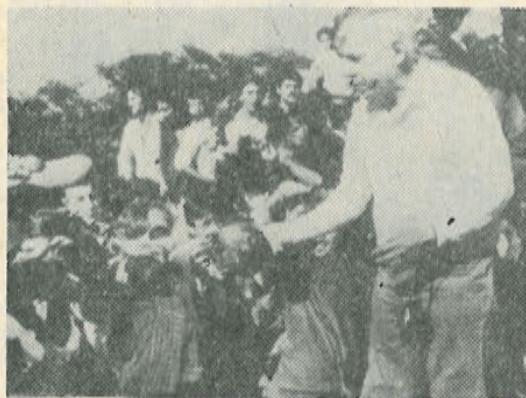

DILLÍ. Napětí v Indii neslábne. Vojenské hlídky na ulicích hlavního města střeží porádek a bezpečnost v obavě před útoky Sikhů v souvislosti s „týdnem žaloby“ na památku útoku indických vojáků na chrám Sikhů v Amritsaru, kde se ukryli jejich předáci. Indická vláda je zneklidněna silicími teroristickými akcemi sikhských extremistů. Není vyloučeno, že jsou odpovědní rovněž za katastrofu letadla Air India, které se 23. června po výbuchu na palubě zřítilo do moře 100 km od irského pobřeží. Indický ministerský předseda — Radživ Gándhí zdůraznil, že je nutno podniknout veškerá energická opatření pro udržení klidu a pořádku.

DNE 6. ČERVNA t.r. vystartovala k dlouhodobému letu sovětská kosmická loď Sojuz 13. Kosmonauti Vladimir Dzhanibekov a Viktor Savinych podle plánu zkontrolovali systémy řízení orbitální stanice Salut 7 v různých podmínkách letu, vyměnili několik opotřebovaných bloků a provedli analýzu složení vzduchu v obytných prostorách.

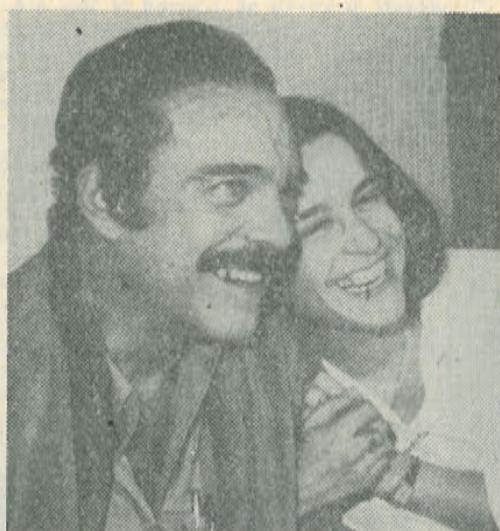
Na snímku zprava: velitel kosmické lodi letec kosmonaut Vladimir Dzhanibekov a palubní inženýr letec kosmonaut Viktor Savinych.

SAO PAULO. V brazílskej obci Embu nedaleko São Paulo exhumovali telesné pozostatky muže, ktorý tam zahynul (utopil sa) pred 6 rokmi a bol považovaný za hľadaného nacistického zločinca Josefa Mengelého. V súvislosti s tým do Brazílie pršla medzinárodná komisia, ktorá na základe podrobnych výskumov zistila, že sú to nepochybne

pozostatky Mengelého. Prípomeňme, že Josef Mengele, nazývaný „angeliom smrti“, bol v rokoch 1943—1944 hlavným lekárom v osvienčimskom koncentračnomtáboře, kde robil na väzňoch bestialne experimenty, a je osobne zodpovedný za smrť ok. 400 000 osôb. Na snímke: záber z exhumácie; pracovník cintorína v Embu ukazuje lebku patriacu Jesejovi Mengelovi.

POLSKÁ TELEVIZE nedávno zakončila vysílání brazílskeho seriálu *Otrokyně Isaura*. Jeho hrdinové, Lucelia Santosová a Ruben de Falco, přijeli do Polska. Navštívili Varšavu, Krakov, Katovice, Sosnowiec a Lodž. Jejich setkání v závodech potvrdily obrovskou popularitu seriálu. Všude je očekávaly davy obdivovatelů. Na snímku: Isaura a Leoncio po příletu na varšavském letišti Okęcie.

TAKTO vypadá stránka ilustrované knihy pre slepé deti podľa návrhu 21-ročného Francúza z Qaen, Olivera Poncera. Kniha má 29 stránok a je rozprávkou o dedečkovi, ktorý býval so zvieratkami. Všetky kresby sú vypuklé a možno ich „čítať“ tak, ako Brailleovú abecedu.

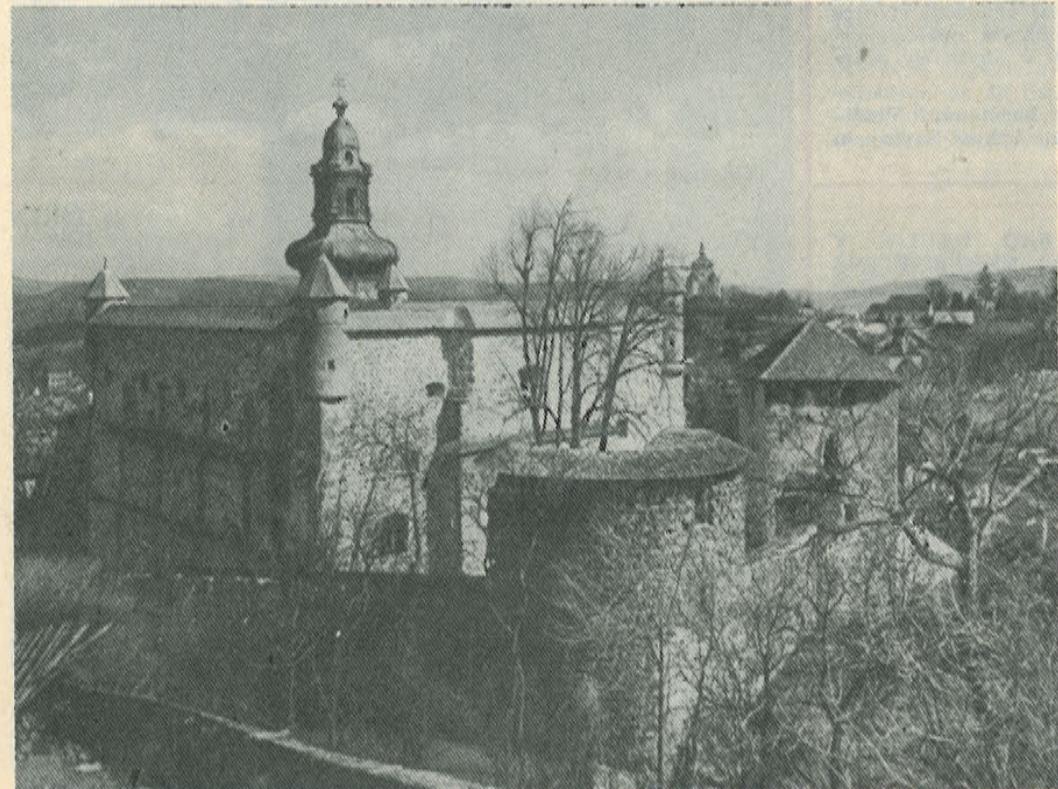
SÚTAŽ O TITUL MISS POLONIA 85. Tentokrát za najkrajšiu Polku zvolili obyvatelku Gorzowa Wielkopolského Katarínu Zawidzkú, študentku Ekonomickej akadémie vo Vratislaví (na snímke uprostred). Druhé miesto obsadila Joanna Niederezová z Morága (zľava) a tretie Brygida Bziukiewiczová z Varšavy. Cestným hostom podujatia bola Miss Európy Juncal Riverová.

Stred mesta s budovou prvej banskej školy z r. 1735

Banská Štiavnica známa svojimi baňami na zlato a striebro už v stredoveku, je jedným z najstarších a kultúrnohistorických najvýznamnejších slovenských miest. Prvé písomné správy o nej pochádzajú z polovice 12. storočia. Rozvoj tohto významného hospodár-

Starý zámok od severnej strany (13.—18. stor.)

BANSKÁ ŠTIAVNICA

skeho a správneho centra dokumentujú dve monumentálne románske dvojlodné baziliky z 13. storočia. Po tatárskom vpáde prisvojovali si vybudované pozície slovenského etnika s privilegovaným banským a mestským právom nemeckí kolonisti. Vďaka výnosom bani vládol v meste čulý stavebný, hospodársky a kultúrny život.

Medzi významné kultúrne pamiatky mesta patrí neskorogotický kostol sv. Kataríny a Panny Márie snežnej a jedinečné sochy sv. Barbory a sv. Kataríny. Pred tureckými výbojmi sa mesto v polovici 16. storočia muselo opevniť. V tejto dobe prestavali farský kostol na pevnosť — dnešný Starý zámok a v roku 1564—1571 postavili strážnu vežu — dnešný Nový zámok, ako aj mestské brány. K starším gotickým meštianskym domom pribudli honosné renesančné stavby.

Najväčší rozvoj prežívalo mesto v 18. storočí. Toto obdobie pripomínajú jedinečné barokové pamiatky, ako je napríklad známa klopnáčka, kalvária, Trojičné súsošie a zvonová veža Starého zámku.

V súvislosti s rozvojom banictva stala sa Banská Štiavnica aj významným školským strediskom. Už v roku 1835 bola tu zriadená banská škola pre banských technikov a v roku 1763 prvá vysoká škola banicka na svete, ktorá v roku 1770 dostala štatút Banskej akadémie. Pri tejto škole bola roku 1807 zriadená aj lesnická katedra.

Budovy bývalej Banskej akadémie vyhlásilo Predsedníctvo SNR za národné kultúrne pamiatky.

FRANTIŠEK SOSKA

Foto: archív

Stĺp sv. Trojice (1759—1764)

Helena Filová

SYN

Lucia...

Predáva dosiaľ s otcom v ich malom obchodíku? Ako si poradila po jeho zatknutí?

Po prvý raz mu prišlo na um, že Lucia už možno nežije, keď zobraťaj aj ju. Zahnal tú myšlienku len násilím, ale hrôza z tej predstavy ho neopúštala. Ak Lucia je mŕtva, prežíva to vlastne zbytočne. Už nebude schopný niktora ženu milovať. Len dva razy za ten čas jej smel napísat list. A to bolo hned na začiatku. Potom ho previezli inde, odkiaľ sa už nepisalo.

Slnko kresilo tienie na jeho plátených špinavosivých nohaviciach. Sako na ňom žalostne plantalo.

"Hádam ani niet na svete saka, ktoré by mi nebolo veľké," pomysiel si. Ale bol to prvý oblek po dlhých rokoch. Pracovníci Červeného kríža robili, čo mohli, aby im zohnali aspoň toto.

Vytiahol z plátenej torby posledný suchár. Ulomil si z neho len polovicu a druhú schoval. Teraz bol stále hladný. Musel však jest veľmi opatrne, niekoľkokrát ho na to upozornovali, že odrazu sa nesmie najest dosýta, najmä teraz nie, keď sa vracia domov.

Dojedol a odhodlano vstal.

"Lucia na mňa čaká," povedal nahlas, "o hodinu ju objímam."

Potláčal v sebe posledné zvyšky pochybnosti. Odvtedy, čo dostala od neho správu, že sa vracia, iste mu chodi stále naproti každý večer.

Vyšiel z lesa.

Pred ním ako na dlani ležala dedina, do ktorej sa vracal po šiestich rokoch. Rozhodol sa, že pôjde humnami. Vtom sa z ohýbu cesty vynorila babka s obrovskou plachtou trávy na ohnutom chrbte. Takmer sa pod ňou strácal. Ale hned ju poznal. Bola to stará Plecháčová. Vôbec sa nezmenila.

Odrazu stratil odvahu pozdraviť ju a dať sa s ňou do reči. V poslednej chvíli sa skryl za strom. Veľmi sa hanbil, že sa mu tak blázivo rozbochalo srdce. Lucia je predsa živá a zdravá, sám sa o tom o chvíliku presvedčí na vlastné oči. Prečo sa tak boji stretnutia s prvým ľovekom z ich dediny?

Ale svoj úkryt opustil až potom, keď babka bola preč. Vykročil úzkou trávnatou cestou priamo k dedine.

Na vysokej medzi, plnej materinej dúšky, sedel pod orgánovým kŕmom malý, sotva päťročný chlapček. Nebol by si ho všimol, keby ho chlapáč nebolo pozdravilo. Chlapec vstal a zvedavovo si ho obzeral. V ruke mal veľký kraječ chleba natretý marmeládou.

Karol sa na neho usmial a prieslo mu na myseľ, že takého ošklivého chlapca hádam v živote ešte nevidel. Chlapec mu úsmev hned odplatił a pritom ukázal vyrazený predný Zub.

"Ideš k nám do dediny?" vypytoval sa zvedavo.

"Ano. A čo tu ty robíš?"

"Cakám na otecka."

"A to ťa pustili?"

"Nie, šiel som sám. Ved už mám toľko!"

povedal a roztiahol všetkých päť prstov,

"A ako sa voláš?"

"Karolko. A ty?" spýtal sa chlapec a obliozil si palec.

"Aj ja som Karol. A kde bývaš?"

"No," povedal chlapec a prešliapol — „u Marákov. Poznáš ich?"

"Ano," usmial sa. Pozrime teda, pomysel si, toto je Marákov syn. Ženili sa krátka po sebe. Bol to jeho dobrý kamarát. Chlapec sice nie je nijaký krásavec, ale na svoj vek je veľmi bystrý. A okrem toho milý.

"Chceš?" spýtal sa malý Karolko, a bez toho, aby čakal na odpoveď, rozlomil svoj lekvárový kraječ.

Také gesto sa nedalo odmietnúť. Vyliezel k chlapcovmu na medzu a posadil sa vedľa neho pod orgánový ker. Lekvár bol domáci, marhuľový. Taký jedol naposledy pred šiestimi rokmi.

"A odkiaľ ideš?"

"Nemecka."

"Z Nemecka?" vydýhol chlapec. "A neviel si tam môjho ocka?"

"Tvoj ocko bol v Nemecku?"

"Ano. Zavretý. Ale nevieme, kedy príde. Nuž mu deduško chodi každý deň naproti k autobusu. A ja čakám vždy popoludní, keď neprší."

Nikdy by si nebol pomysiel, že mladý Marák by sa do niečoho takého mohol dostať. Býval to tichý, zakriknutý a opatrny chlapec. Nikdy sa s nikým nebil, býval stále ako zo škatuľky a vzorne sa učil. A predsa aj on sa takto vracia pár týždňov po vojne domov. Caká ho manželka a takýto syn!

A Karol sa náhle pristihol, že toho chlapca Marákov z celého srdca závidí.

"Ocko bude mať z teba radosť!" povedal a potlakal ho po chrbte.

"A bude taký vychudnutý ako ty?"

"Asi áno. Ale doma rýchle príberie."

"A potom naseká Vendovi Kodýtkovi," povedal chlapec presvedčene.

"A čože ti urobil ten Vendo Kodýtek?" vyzvedal sa s úsmevom.

"Ale — pobili sme sa, keď za mnou pokrikoval, že môj otec nie je môj otec a že ma mama má s nejakým prašivým fašistom. A vraj nás otec zatlčie až s mamou pästou do zeme, až sa vráti. A tak som Kodýtkovi rozbil nos a on mi zas vyrazil tento Zub," povedal a dotkol sa prstom ulomného zúbka.

"A ty poznáš svojho ocka?" spýtal sa s napätim.

"Pravdaže poznám," povedal chlapec a zavolil vo vrecku. Vytiahol špinavú poniaganú fotografiu.

"Toto. A tu je mama!" vyhlásil s absolútou určitosťou.

Karol sa omráčene dival na svoju vlastnú svadobnú fotografiu, ktorú zvierali zafúlané detské ruky.

"Ale veď si hovoril, že bývaš u Marákov!" povedal Karol chrapľavo.

"Nie, ja som u Marákov len schovaný, vieš?"

"Schovaný? A prečo?"

"Mamička ma tam odviedla, keď dostala od ocka list. Povedala, že to musí ocku vysvetliť. Veľmi plakala. Ona pláče stále," povedal chlapec a utrhol steblo trávy. "A teta Julka vravela, že mama mysiela, že ocka pustia domov skôr. Všetci sa báli, že aj mamu zavŕú," štebotal, opakujúc slová dospelých, ktoré zrejmé počúval veľmi často.

"— a ten oficier chodil za ňou stále do obchodu, dodalo dieta úprimne a potom vásne pokývalo ryšavkastou hlávkou.

Karol skryl hlavu do dlani a mlčal.

"Ty pláčeš?" spýtal sa chlapec udívane a dotkol sa jeho vlasov.

"A ty máš rád ocka, však?"

Chlapec rýchle prikyvol.

"Teda pod, pojdeš domov spolu. Ja som tvoj ocko."

"Ty?" spýtal sa chlapec neveriacky.

"Áno, ja."

Chlapec vydýhol údivom. Ale hned sa spamätal a rýchlo strčil ruku do vrecka. Vybral z neho čosi zabalené v poniaganom farebnom papieriku.

"Vezmi si to. To mám pre teba. Bude sa ti to veľmi páčiť."

Dychtivo pozeral, ako jeho spoločník odstraňuje obal a vyberá malú papierovú rúročku.

"A teraz sa pozri! Tadiaľto! To je krásna čo?"

Karol prikyvol. Aj on sa kedysi hrával s kaleidoskopom.

"To je naozaj veľmi krásny dáreček," povedal rozcitlivene. "Ale čo ti dám ja?"

Chlapec sa zamysiel.

"Viēš čo? Teraz pôjdeme spolu okolo Kodýtkovcov. Vendo bude iste na dvore. Ten bude zízať!"

"Keby som ta aspoň uniesol!"

"Nie! To nie!" zaprotestoval rozhodne chlapec. "Už som veľký, je mi toľko!" povedal a znova ukázal dlaň s roztaženými prstami. "Ale budeme sa držať za ruky. A ja vypiazim na neho jazyk!"

Vstal.

Vtom sa chlapec zarazil a neiste sa na Karola pozrel.

"Ale — nemám iste radšej k Marákovcom? Aby nebola bitka, vieš?"

"Nebude," uistil ho otec, "to už nechaj na mňa!"

Chlapec ho objal, až sa zapotácal.

"Teda ideme domov, ocko!"

Kresby: Areta Fedaková

DNI ČESKOSLOVENSKEJ KULTÚRY V POĽSKU

Mimoriadne významnou kultúrnou udalosťou boli júnové Dni československej kultúry v Poľsku. Prebiehali v znamení 40. výročia oslobodenia našich krajín Sovietskou armádou a víťazstva nad fašizmom.

Tohto spoločného sviatku umenia a príateľstva sa zúčastnila čs. delegácia s tajomníkom ÚV KSC Josefom Havlinom, členom Predsedníctva a tajomníkom ÚV KSS Ludovítom Pezlárom, ministrom kultúry ČSR Milanom Klusákom, ministrom kultúry SSR Miroslavom Válkom, námestníkom ministra zahraničných vecí Romanom Nárožným a ďalšími osobnosťami.

Dni, ktoré zahájil slávostný koncert Slovenskej filharmonie vo Varšave, trvali osem dni a boli znamenitou širokou prehliadkou československého súčasného umenia a kultúry. V rámci nich sa uskutočnili desiatky rôznych podujatí zorganizovaných vo 22 vojvodstvách, na ktorých sa poľským divákom predstavilo vyše 400 českých a slovenských umelcov. Veľký ohlas mali predstavenia pražského Divadla na Vinohradoch vo Varšave, Katowiciach a Opole a Divadla Andreja Bagara z Nitry v Lubline a Tarnowe. Veľkému záujmu sa tešila reprezentatívna výstava českého umenia z prelomu 19. a 20. st. v Krakove prehliadka tvorby mladých výtvarníkov Človek v živote a práci, ako aj výstava politického plagátu a fotografie vo Varšave, českých a slovenských kníh v Gdansku, knižnej ilustrácie v Bydhošti a iné podujatia.

Vyvrcholením dňa bol veľký koncert v Paláci kultúry a vedy vo Varšave, na ktorom vystúpili poprední česki a slovenski speváci Karel Gott, Helena Vondráčková, Miroslav Žbirka, Státny súbor piesni a tančov a ďalší.

Počas dňa čs. kultúry sa zároveň uskutočnili viaceré konferencie, sympózia, ako aj stretnutia predstaviteľov poľských a československých tvorivých zväzov, na ktorých sa rokovalo o ďalšej spolupráci a vzájomnej kultúrnej výmeny.

Všetky akcie a vystúpenia čs. umelcov v Poľsku boli prijímané veľmi srdečne a potvrdili potrebu ďalšieho rozširovania kultúrnej výmeny a bratských vzťahov medzi národmi Poľska a Československa.

Z výstavy čs. politického plagátu a fotografii vo Varšave

Vo Varšavskej operete vystupoval Štátny súbor piesni a tančov z ČSSR

Záber z výstavy mladých čs. výtvarníkov Človek v živote a práci

Záverečného koncertu čs. umelcov sa zúčastnili vedúci poľskí predstaviteľia Foto: CAF

Kresba: Areta Fedaková

WŁADYSLAW BRONIEWSKI

Vítazstvo

Dozreli moje slová,
rozkvitol už na nich kvet,
odvaha môj krok ková,
netreba mi modlitieb,

pokory nemám v duši,
neskloním sa hlavou níž,
sekerou-slovom búšim,
neobchádzam ani kríž.

Svoj hlas viac nechcem chúliť,
volám vo vytržení:
srdce, bud' kusom žuly,
úľak nech ťa nezmení.

Stojím a ako mažiar
vrhám slová akurát:
nad hlavou, hviezda, zažiar,
blč a presvieť večný mrak.

Vo mne sa sila metá,
kujem články refází,
odtrhám z krku sveta
hrivu piesne — vífazím!

preložil VLASTIMIL KOVALČÍK

Večerní

Máš cikádové oči a zpívají a zvoní
Jako ta rosnička v hluboké trávě
V hluboké trávě na palouku z jara
Pod jabloní

Studánko čistá nikdo tě nezakali
Jen moje zasněné rozjímání
Když mně tvá píše po klekání
Nedá spát

Chtěl bych tě zavolat
Nesmím

Zpěvné oči po klekání
Dejte mi už spát

Jasné cikádové oči

Rosnička do vody skočí

A já smutný jak jen být může
Pomodlím se růženec ach k tobě pane bože

Každá zrnko slza vřelá

Vykoupená zkravavělá

To že na mě ze všech znejmilejší
Pro mé tiché rozjímání

Na smrt zanevřela

VITĚZSLAV NEZVAL

SLOVNÍK ŽIVOTA (124)

PRÍPONU -e aj -o majú príslovky: bleskove/bleskovo, citove/citovo, časove/časovo, divne/divno, hlasito/hlasite, hlasno/hlasne, hlavato/hlavate, horúce/horúco, húzevnate/húzevnato, chvíľove/chvíľovo, ideo-/ideo/ideove, iste/isto, jalovo/jalove, kfčovite/kfčovito, Tadove/Tadovo, láskovo/láskave,

PRIPONU -y majú príslovky odvozené z prídavných mien na -ský a -cký: bratsky, arabsky, bulharsky, dievčensky, oravsky, pohostinsky, priateľsky, školsky, vojensky, slovensky... akademicky, ekonomicky, historicky...

V zložených prídavných menách je prípona -o: grécko-rímsky (zápas/), polsko-slovenské/kultúrne styky/, umeleckopriemyselný.

Musíme si dávať pozor a dôsledne rozlišovať prídavné mená (pýtame sa otázkou AKÝ?): slovenský, umelecký... a príslovky (pýtame sa otázkou AKO? — a pišeme príslovky s krátkym y): hovoríme po slovensky, umelecky...

Príslovkové zložky pišeme dovedna: čochvíla (o krátky čas), čoraz (stále), dennodenne, dočista, dodnes, dohlboka, dohora, dohromady, dorovna, naboso, načisto, nadaleko, nadľaho, nadosmrti, nadovšetko, nahrubo, nakrátka, nalačeno...

POESKY**SLOVENSKY****ČESKY**

lokata
lokator
lokatorski
lokaut

uloženie
nájomník
nájomnický
výluka

uložení
nájemník
nájemnický
výluka

lokomocja
środki lokomocji
lokometrywa
lokować
lombard
lont
lornetka
los
lot
loteria
loteria fantowa
lotnictwo
lotniczy
lotník
lotnísko
lotníkowiec

lotnosć
lotny
loża
lód
pieniędzy jak lodu
osiadać na łodzie
łśnić (sieć)
lub
luba

doprava
dopravné prostriedky
rušeň, lokomotiva
umiestňovať
zastávareň
zápalná šnúra
ďalekohľad
osud, náhoda
let, beh
lotéria
večná lotéria
letectvo
letecký
letec
letište
materská
lietadlová loď
prchavost
letový
loža
ľad
peňazi ako smeti
ocitnúť sa na mizine
lesknúť sa
bud', alebo
milá

doprava
dopravní prostředky
lokomotiva
umístit
zástavárna
doutnák
kukátko
osud, náhoda
let, běh
loterie
věčná loterie
letectví
letecký
letec
letiště
mateřská
lietadlová loď
prchavost
schopný létat
lóže
led
peněz jak želez
ocitat se na mizině
lesknout se
bud', nebo
milá

S uplyvaním času stále viac ubúda krajnov, ktorí stáli pri zdrode našej Spoločnosti. Ani nie div, veda od jej vzniku prešli už skoro štyri desaťročia. Na miestu otcov prišli ich synovia a aj tí nezriedka zaúčajú už svojich potomkov do činnosti KSSCaS, teda treťiu generáciu mladých krajanov. Napriek tomu v našej organizácii pôsobí nadalej hodne krajanských aktivistov, pri ktorých čas sa akoby pozastavil a sú stále veľmi agilní. Patri k nim aj kacviňský rodák Ján Kubasek.

Narodil sa 10. januára 1921 v podtatranskej obci Kacviň v rolnickej rodine Jána a Anny Kubasovej, rodenej Molitorisovej. Bol najmladším z troch bratov. Skoro stratil rodičov a tak prešiel na výchovu do strýka, kde od najmladších rokov musel tvrdovo pracovať na veľkom gázdovstve.

Vojnové roky, tak ako u iných, kruto zahli aj do jeho rodiny. Totiž k tým, čo

Kr. Ján Kubasek s vnučkou Manikou

40 ROKOV SO SPOLOČNOSŤOU

sa nedokali slobody, patril aj jeho brat, ktorý zahynul na fronte a zváčšil rady obetí tejto najhornejšej v dejinách vojnovej kataklizmy.

Hned po vojne, v r. 1945 sa mladý Kubasek oženil a osamostatnil. Vzal si mladú krajanu Máriu Siškovičovú, s ktorou začali vedno hospodáriť. Ostatne, rozsiahle gázdovstvo súrne potrebovalo pomoc. Lopotili sa od svitu do mrku. Nečudo, nebolo predsa strojov a všetko sa muselo robiť ručne. Potom príbudi d'álšie povinnosti — starostlivosť o deti, ktorých sa dochovali štvrto, troch synov: Jozefa, Stefana a Jána a jednu dcéru Máriu.

Ked sa v prvých rokoch po vojne začala v Kacvine organizovať miestna skupina našej Spoločnosti, kr. Ján Kubasek nezostal stat stranou. Krajanské otázky mal vždy na srdci, cítil sa Slovákom a tak nie div, že ho zaujalo organizačné hnutie MS a jej činitelov. Zúčastňoval sa na schôdzkach a patril k prvým členom novozaleženej (v 1947) miestnej skupiny, nazývanej vtedy Spolkom Čechov a Slovákov. Mal najväčšiu radosť z toho,

ked sa na Spiši a Orave začalo slovenské vyučovanie v školách. Jeho deti, pochopiteľne, absolvovali toto vyučovanie. A ked neskôr výuka slovenčiny v Kacvine prežívala krízu (o čom sme písali v Živote č. 10/83 a 1, 3 a 6/85 — pozn. J.S.), patril k jej najhorlivejším obhajcom. V svojich spomienkach sa často vracia k školským otázkam.

Prežili sme tažké časy, zdalo sa, že slovenčina zmizne z našej školy. Naštastie je to už za nami a dnes výuka materčiny sa opäť pekne rozvíja. Dnešné vedenie školy neprekáža, ako tomu bolo predtým, preto dôfam, že nám počet žiakov ešte stúpne. Samozrejme, závisí to na rodičoch, ktorí si dobre pamäťajú predošlé tažké obdobie a ešte si plne neuvedomujú, že nikto nesmie prekážať vo výuke tohto predmetu. Som však presvedčený, že väčšina bude naď čoskoro posielat svoje deti a uvedomí si význam a potrebu tohto vyučovania. Teraz, ked ide o školu, je nutné čo najskôr začať s výstavbou novej školskej budovy, lebo dnešné podmienky výuky sú priam neznesiteľné.

Krajan Kubasek rád tiež spomína na vo-

lakedajšiu aktívnu kultúrnu činnosť MS, ktorá popri folklórnom súbore mala znamenitý divadelný krúžok, a neprestajne agituje za obnovením jeho činnosti. Ostatne, sám zamilovaný v hudbe, dlhé roky učinkoval v chýrnej kacviňskej dychovke.

Popri krajanskej činnosti sa kr. J. Kubasek aktívne zúčastňoval celoobecného života a získal si všeobecnú dôveru spoluobyvateľov. Už v 50-tych rokoch sa stal členom obecného národného výboru. Zároveň ho zvolili v miestnom urbáre za tzv. lesného gazu, ktorý bol dve volebné obdobia. Okrem toho sa už vyše dvadsať rokov zaoberá komisiálnym predajom umelých hnojív, kŕmnych miešaniek a pod., čo prispelo k zlepšeniu a zjednodušilo živobytia obyvateľstva týmito nevyhnutnými článkami. Na dôvazok verdie aktuálne aj sklad materiálov pre stavbu obchodu, ktorý má byť tento rok odovzdaný do prevádzky.

Pamätným rokom pre kr. Jána Kubasku bol rok 1970, kedy mu kacviňskí krajania prejavili najvyššiu dôveru a zvolili ho za predsedu miestnej skupiny. Pamäťom sa na túto schôdzku a na moment, keď po zvolení hlboke dojatý J. Kubasek-predsedu dôkaloval za dôveru a sluboval, že sa vynasnaží čo najlepšie viesť MS k novým, vyšším mietam, „aby sa to v miestnej skupine“ — ako po-vedal — „„gulalo dalej“. A asi nesklamal, lebo o štyri roky neskôr mu funkciu predsedu poverili na ďalšie volebné obdobie, teda do r. 1979. Potom, hoci prestal byť predsedom, nadalej aktívne pôsobil o.i. pri propagácii Života a je činný aj dnes, ako podpredseda MS.

Krajan Ján Kubasek, ako som už spomínan, je roľník. Teší sa mienke dobrého gazu, hoci — ako sa staže — mu už sily nestačia a cíti sa nadmieru prepracovaný. Specializuje sa na chov jatočného dobytka. Podľa neho doterajšie problémy s potravinami možno a treba vyriešiť najmä lepším vyba-vením polnohospodárstva strojmi, ako aj zlepšením cenových relácií medzi priemyselnými výrobkami (polnohospodárske stroje) a polnohospodárskymi plodinami, ktoré su vo výkupe neúmerne nízke. Potom bude v krajinе potravín dosť a dosť...

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

AUGUST — SRPEN

1.VIII.1914. — Pod nemeckým nátlakom Rakúska-Uhorsko vypovedalo vojnu Srbsku, čím sa začala prvá svetová vojna, ktorá trvala 4 roky a tri mesiace. Zúčastnili sa jej 33 štátov; zahynulo 10 mil. ľudí; vyše 9 mil. bolo ranených a trvale zmrzačených.

1.VIII.1940. — Vznikli Sedlické prápory (BCh), konšpiračná vojenská organizácia, ktorú založila Ľudová strana.

1.VIII.1944. — Vo Varšave na rozkaz Hlavného veliteľstva Krajinnej armády vypuklo povstanie, ktoré sa stalo veľkým, vlasteneckým bojom obyvateľstva proti nemeckému okupantom. Povstalecký boj trval 63 dní a noci a spojil všetkých bojujúcich. Popri vojakoch AK bojovali vojaci Ľudovej armády, členovia Poľskej robotníckej strany a Robotníckej strany poľských socialistov. Na pomoc povstalcom šli jednotky 1. armády Poľského vojska, ktoré nehradiačie na obeť, sa prepriali cez Vislu. Hrdinského boja povstaleckej Varšavy sa zúčastnili tiež vojaci čiaty 535 Slovákov, utvorenej protifašistickým Slovenským národným výborom, ktorý vznikol v ilegalite v hlavnom meste Poľska. Vojaci čiaty 535 bojovali na Mokotove, Hornom Czerniakowem, v centre mesta, na predmestí Praga a neskôr, po kapitulácii

povstania 2. októbra 1944, zdieľali osud všetkých obyvateľov Varšavy.

2.VIII.1755. — V Pierzchowcu (Krakovské) sa narodil Jan Henryk Dąbrowski, generál, zakladateľ Poľských legií v Taliiansku r. 1797, organizátor povstania vo Veľkopoľsku r. 1806, účastník napoleonského taženia. Jemu venovaná Mazúrka Dąbrowského sa stala poľskou národnou hymnou (um. 6.VI.1818 vo Winnogóre — Veľkopoľsko).

2.VIII.1940. — Vznikla Moldavská SSR ležiacia na juhozápade Sovietskeho zväzu, medzi Dniestrom a Prutom. Hlavné mesto — Kíšiniov.

2.VIII.1945. — Skončila Postupimská konferencia šéfov vlád ZSSR, USA a Veľkej Británie, na ktorej bol prejednaný osud porazeného Nemecka, povojnové usporiadanie Európy a rozhodlo sa o západných hraniciach Poľska na Odre, Lužickej Nise a Balte; o úplnom vystahovaní nemeckého obyvateľstva z Poľska do Nemecka. Pripomeňme: — 5.VII.1950 v Zgorzelcu bola podpisana z NDR dohoda o poľsko-nemckých hraniciach na Odre a Nise a 7.XII.1970 vo Varšave bola uzavretá dohoda s Nemeckou spolkovou republikou.

2.VIII.1975. — V Helsinkach skončili rokovania Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe, na ktorej vedúci činitelia 33 európskych štátov, USA a Kanady pod-

písali záverečný akt konferencie — Veľkú Chartu.

5.VIII.1895. — V Londýne zomrel Fridrich Engels, nemecký revolucionár, spoluzakladateľ vedeckého socializmu, najbližší spolupracovník Karola Marxu (nar. 28.XI.1820 v Barmen).

5.VIII.1880. — Umrel Quido Mánes, významný český realistický maliar (nar. 17.VII.1828 v Prahe).

6.VIII.1944. — Priletela do Moskwy delegácia ilegálnej Slovenskej národnej rady, v čele s K. Šmidke, aby prerokovala prípravy k SNP s predstaviteľmi Sovietskeho zväzu a vedúcimi činitelmi Moskovského vedenia KSC, v čele s K. Gottwaldom.

6. a 9.VIII.1945. — V týchto dňoch na dve japonské mestá: Hirošimu a Nagasaki Američania zhodili atómove bomby, najnebezpečnejšiu pre ľudstvo zbraň masového ničenia. Od ich explózie, za niekoľko sekúnd začali státičice ľudí, prestali existovať mestá budované celé storočia. V celých povojuových dejinách zastavenie vražedných jadrových zbrojení a boj za mier sa stali nadriadeným cieľom ľudstva, všetkých pokrokových sôl na svete.

7.VIII.1660. — Cisár Leopold I. vydal Zlatú bulu Košickej univerzity.

7.VIII.1900. — V Charlottenburgu zomrel Wilhelm Liebknecht, činitel nemeckého a ro-

ČEŠTÍ VLASTENCI VE FAŠISTICKÉM VĚZENÍ V BRZEGU

Obsazení Prahy Hitlerem bylo těžkou ranou pro mezinárodní komunistické hnutí. Československo, které se přes Hitlerovo úsilí nepřipojilo k Antikominterně, se po roce 1933 stalo politickým azylem a oporou vedení Komunistické strany Německa, jež udržovalo živé styky s politickým byrem v Moskvě. Odtud byly také přepravovány přes hranice v okresech Kłodzko, Walbrzych, Nysa a Racibórz letáky a ilegální komunistický tisk do Slezska.

Po obsazení Čech začaly Komunistická strana Československa a jiné pokrovkové síly organizovat české odbojové hnutí. Začalo zatkání. Bojovníci protifašistického hnutí byli souzeni za „velezradu“, za zradu třetí říše, „ochránkyne“ Čech a Moravy. Odsouzení čeští vlastenci byli vězni rovněž ve vězení v Brzegu.

Ceskoslovenští občané byli jednou z nejpočetnějších skupin politických vězňů v Brzegu. Z nárobních tabulek a osobních dokumentů ze Státního archivu v Brzegu se podařilo zjistit 166 zavražděných československých občanů. Ve vězení v Brzegu jich zahynulo jistě více. Uvedená čísla se týkají pouze let 1942–44. Byli to výhradně političtí pracovníci.

Dějiny vězení v Brzegu dosahují 18. století. Byli tu vězni selští povstalci ze Slezska a později kriminální zločinci. Od roku 1933 bylo vězení přeplňeno komunisty a protifašisty. Byli to Poláci, Češi, Židé, Rusové, Němci, Francouzi, Italové, Angličané, Rumuni, Maďaři a Číňani. Mezi 166 českými politickými vězni, jejichž jména se podařilo

zjistit, byli mj. profesor Augustin Pekař, nar. v roce 1889 v Brně, pracovník Obchodní akademie, odsouzený 2. října 1942 Vyšším zemským soudem ve Wroclavi k čtyřem letům vězení za příslušnost k ilegální organizaci; zemřel 4. května 1944 ve vězeňské nemocnici v Brzegu. František Vondráček, nar. 8. listopadu 1900 v Semilech, mechanik elektrotechnik, zatčený 24. dubna 1940, byl vězni nejprve v Drážďanech, pak v Ebrachu a Göleniowě (Štětínské vojvodství). Spolu s ním byli souzeni Josef Vaněk, Otakar Hofsta, Josef Buriánek, Stanislav Püst, Jan Niesner, Bedřich Hornych, Jindřich Janda a Alois Strobel, všichni za velezradu. Vaněk, Hofsta a Strobel, poručíci Československé armády, byli odsouzeni k smrti, Buriánek a Vondráček k doživotnímu vězení, zbývající k 8–14 letům vězení. Vondráček zemřel v roce 1944. Jiný vězeň, Janušek, byl před zatčením ředitelem okresní pojišťovny v Uherském Hradišti. V roce 1940 byl zatčen za velezradu. Nejdříve byl ve vězení gestapa v Brně. Ze sedmi spoluobžalovaných dostal nejvyšší trest — 15 let vězení. Prošel několika věznicemi, až se dostal do Brzegu, kde v roce 1944 zemřel.

Je charakteristické, že správa vězení jako příčinu smrti uváděla vždycky zapal plíc nebo srdeční vadu.

Vězeň Miroslav Pelikán se narodil v roce 1915 u Plzně. Do zatčení v roce 1940 byl učitelem a redaktorem Českého deníku. Byl odsouzen k 8 letům vězení; zemřel v Brzegu v roce 1944. Adolf Klinkačka a 20 spoluobžalovaných českých komunistů byli zatčeni a souzeni za velezradu, nejprve vězni v Li-

toměřicích a pak převezeni do Brzegu. Z obžaloby vyplývá, že kontakty mezi českými komunisty byly velmi živé, pořádaly se ilegální schůze, rozmášely letáky apod.

Ve vězení v Brzegu byly dílny, mj. zámečnická a truhlářská, v nichž pracovali vězňové. Byli rozděleni na dvě skupiny: na ty, kteří mohli vycházet do práce a na ty, kteří pracovali pouze ve vězení. Mimo vězení pracovali u rolníků, v koželužně a ve zbrojařských závodech. Vězňové byli špatně živeni, spali na patrových palandách. Tělesné tresty, vyčerpání, hladovění a nedostatek hygieny přispívaly k rozvoji nemoci. Jeden z vězňů, Janušek, během dvou let pobytu ve vězení zhubl o 40 kilogramů. Vězňové nesměli dostávat žádné balyky s léky, potravinami a teplým prádlem. Nic divného, že hromadně umírali.

Koncem roku 1944 správa vězení evakuovala vězny do Německa. V transportu bylo 600 — 800 vězňů. Síl pěšky pod dohledem wachmanů a volkssturmů, denně 15 — 20 kilometrů. Trasa vedla přes Strzelin, Jelení Horu a dále. Vězňové umírali vyčerpáním. Kdo nemohl jít dál, byl zastřelen. Vypukla epidemie úplavice, denně umíralo několik osob. Po přechodu Sudet byli vězňové na ložení do vagónů a převezeni do Bavorska. Osvobození se dočkala jen hrstka — několik desítek osob, mezi nimiž byli i Češi.

Většina vězňů, kteří zůstali v Brzegu, se nedožila osvobození. Několik týdnů po osvobození Brzegu bylo na hřbitově nalezeno několik řad hrobů. Ze zachovaných tabulek vyplývalo, že zde bylo pohřbeno 166 československých občanů, kteří zahynuli ve vězení. Péči o hřbitov převzala správa městských parků. Bylo zde postaveno 13 písokovcových náhrobků se jmény obětí. U vchodu na hřbitov je mramorová deska s nápisem: „Zde odpočívá 166 československých vězňů, zavražděných hitlerovskými fašisty v letech 1939–1945“. Dnes na hřbitově v Brzegu často přicházejí místní obyvatelé i českoslovenští občané, přijíždějící na hroby svých příbuzných a známých.

Dnes, po čtyřiceti letech, žádná slova nevypoví, jak trpěli českoslovenští komunisté a političtí činitelé různých skupin ve vězení v Brzegu. Necht se místo jejich věčného odpočinku stane pomníkem připomínajícím, co přináší fašismus a válka.

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

botnického hnutia, spoluzakladateľ I. a II. internacionály (nar. 29.III.1826 v Giessen).

8.VIII.1940. — Začala sa skoro trojmesačná letecká bitka o Veľkú Britániu, ktorá skončila 31.X.1940 neúspechom nemeckej Luftwaffe. Významnú úlohu v nej zohrali zahraniční letci bojujúci po boku britských letovcov: polskí, československí, francúzski a belgickí.

9.VIII.1975. — Umrel Dimitrij D. Sostakovič, jeden z najväčších sovietskych skladateľov (nar. 25.IX.1906 v Petrohrade).

10.VIII.1955. — Narodil sa Vavrinec Benedikt z Nedzicer, významný slovenský vedeč, priečopník národného humanizmu (um. 4.VI.1915).

10.VIII.1835. — V Lubline sa narodil Henryk Wieniawski, významný polský huslista a hudobný skladateľ (um. 31.III.1880 v Moskve).

12.VIII.1955. — V Zürichu umrel Thomas Mann, jeden z najvýznamnejších nemeckých spisovateľov (nar. 6.VI.1875 v Lübecku).

15.VIII.1940. — Tento deň odoslali prvý masový transport 1666 vězňov z Varšavy do Osvienčimi.

15.VIII.1945. — 40. výročie oslobodenia Severnej Kórei Sovietskou armádou.

15.VIII.1945. — Vznikla Spoločensko-občianska liga žien, od r. 1948 zvaná Ligou žien.

18.VIII.1850. — V Paříži umrel Honoré de Balzac, autor mnohozvězkového cyklu románov, popisujících vtedajší každodenný společenský život vo Francúzsku (nar. 20.V.1799 v Tours).

19.—25.VIII.1920. — Vybuklo druhé slezské povstanie.

21.VIII.1925. — Na svahu varšavskéj Ciatadele boli popraveni funkcionári Komunistické strany Poľska a Zväzu komunistickej mládeže: Władysław Hibner, Władysław Kniewski a Henryk Rutkowski.

22.VIII.1830. — V Liptovskom Mikuláši sa konalo prvé ochotnícke divadelné predstavenie na Slovensku.

23.VIII.1944. — Sovietska armáda osloboďala Rumunsko.

24.VIII.1820. — V Liptovskej Sielnici sa narodil Samo Bohdan Hroboň, slovenský revolucionár a štúrovský básnik, národný buditel (um. 30.VII.1894).

25.VIII.1510. — Florián Unger založil v Krakove prvú tlačiareň v Poľsku.

28.VIII.1918. — Sovietska vláda na čele s Leninom v uznaní práv všetkých národov na nezávislosť a sebaúčtenie zrušila všetky zmluvy o delbe Poľska.

29.VIII.1944. — Vypuklo Stovenské národné povstanie, v ktorom sa slovenský národ so zbraňou v ruke postavil proti okupačným hitlerovským armádam, ktoré 28. augusta

vkročili na slovenské územie, a proti domácemu fašizmu. Slovenský ľud svojim hrdinským bojem v povstaleckých a partizánských bitkách dokázal, že sa nezmieril s mnichovským diktátom a že je za obnovenie a kontinuitu Československej republiky na nových národných a spravodlivých sociálnych základoch. Organizátorom boja slovenského ľudu bola Slovenská národná rada, utvorená v decembri r. 1943, ktorej vedúcou politickou silou po celé období protifašistického odboja bola Komunistická strana Slovenska. Centrom SNP sa stala Banská Bystrica.

Významnú úlohu v přípravách a priebehu SNP zohrala pomoc Sovietského zväzu. V povstani bojovali jednotky slovenskej armády, z ktorých bola vytvorená 1. československá armáda, ako aj partizánske oddieloch bojujúcich aj predstaviteľmi iných národov: sovietski partizáni, Česi, Maďari, Poliaci, Francúzi, Juhoslovania, Rumuni, Bulhari a prislušníci ďalších národov. Povstania a partizánskych bojov sa zúčastnili aj naši krajania z Oravy a Spiša. Mnohí z nich pôsobia podnes v radoch našej krajanskej organizácie — KSSCaS v Poľsku. Jednotky povstaleckej armády a partizáni dva mesiace vzdorovali mohutnej presile nemeckých divizí, kym prešli na partizánsku vojnu, ktorá trvala až do oslobodenia Slovenska Sovietskou armádou.

Stvorlistok z malolipnického súboru počas vystúpenia

Vítazov nebolo

Už tradične v miži každého roku organizuje naša Spoločnosť prehliadky folklórnych súborov, počas ktorých vyberáme skupinu na Folklórne slávnosti v Detve na Slovensku. V tomto roku sa však namiesto tradičnej prehliadky mala konáť súťaž folklórnych súborov s hodnotením a s finančnými odmenami pre najlepších učastníkov. Ale..., začnime však po poriadku.

Kultúrne podujatie sa konalo 12. mája t.r. v krempaškom kultúrnom dome za účasti: predstaviteľky Matice slovenskej — Viery Kantárovej, externých spolupracovníkov MS Svetozára Švehláka a Stanislava Dužeka, predsedu KSSCaS kr. Jána Molitorisa a ďalších zástupcov Spoločnosti, ako aj početného miestneho obecenstva.

Priľahlostný prejav, v ktorom sa nadvázovalo na 40. výročie víťazstva nad fašizmom a oslobodenia Československa, a ktorým toto podujatie bolo venované, prednesla tajomníčka OV na Spiši kr. Alžbeta Klukošovská.

Prvý sa v súťaži predstavil folklórny súbor Miestnej skupiny KSSCaS z Malej Lipnice

pod vedením kr. Viktorie Smrečákovej. Vo svojom repertoári mal pekné oravské piesne a tanče. Treba poznamenať, že zostava malolipnického súboru sa v poslednom období úplne zmenila. Zmenil sa aj jeho program, s ktorým po prvýkrát vystúpili pred širšou verejnosťou. Samozrejme, že sa to odzrkadlilo aj na úrovni vystúpenia. Prejavili sa predovšetkým nedostatky v predvadzani tanca v súhre tanecných párov a v speve, ktorý bol slabý. Hudobne ich sprevádzala na toto podujatie „požičaná“ kapela Vengrinovcov z Prívarovky, čo tak tiež neprospelo vystúpeniu. Celkovo vystúpenie malolipnického súboru bolo tentoraz poslabšie a hádam aj trochu nevyzreté. Potrebujú predovšetkým doplniť súbor dobrými tanecníkmi, zosúladit tance a zosilniť spev. Ale najpotrebnnejší je pravidelný nácvik za účasti odborného inštruktora. Dôležité je však to, že členom súboru nechýba to najpodstatnejšie — chut do práce.

Prestávkou, ktorá vznikla v dôsledku neškorého príchodu ostatných účastníkov sú-

taže, sa hrou a spevom snažili vyplniť Vengrinovci a malolipnické dievčatá. Ošemennú situáciu zachraňoval aj predseda MS v Krempachoch František Kovalčík, ktorý vtipným slovom viedol podujatie. Nakoniec sa predsa na scéne objavili Novobeláňa s pesničkou. Na jakom pamätku moje staviajom..., z ktorej je zrejmá aj náplň ich programu, starý ale po dnes živý zvyk stavania miarov. Videl som už viaceré vystúpenia novobelískych ochotníkov, ale to posledné by som zaradil medzi menej vydarené. Bolo vidno, že si na vystúpení priliš nedali záležať. Tomuto programu chýbala posledná kozmetika, ktorá ho robí pôsobivým a hladkým a dokáže nadchnúť diváka. Mám dojem, že Novobeláňa pristupili k tomuto vystúpeniu priliš sebavedome, ba až rutinérsky, akoby si boli istí úspechu. Hoci na druhej strane ich program bol najzrelší a z folklórneho hľadiska najhodnotejší.

Posledný sa v súťaži predstavil spojený jurgovsko-kacviňský súbor. Bolo to prvé spoločné vystúpenie týchto súborov pred verejnosťou a priznám sa, že som bol sám zvedavý ako sa uvedú. Myslím si, že na prvýkrát to nebolo zlé. Chýbalo mi však prirodzené zladenie dvoch odlišných programov, ktoré predsa reprezentujú dve rôzne oblasti. A niezladenie týchto odlišností divaka rušilo. Na jednej strane pôsobivé zbojnícke tanče a na druhej tradičné, trochu fažké tanecné figury v podaní kacviňských ochotníkov, ktoré sú pre tanecníkov veľmi unaujúce. Tieto tance však spišskými nie sú a Kacviňania by už konečne mali zmeniť program. Ináč totiž neuspejú na žiadnej prehliadke. Nechcem tým povedať, že tieto dva súbory nemôžu spolu vystupovať, ale treba lepšie zosúdať programy, aby neboli násilné a rušivé.

Počas všetkých vystúpení pracovala súťažná porota, v ktorej okrem predstaviteľov Matice slovenskej boli krajania: Alojz Šperlák, Žofia Chalupková, Eugen Mišinec a autor tohto článku.

Poviem krátko, že porota mala veľa práce, ale iba preto, že fažko bolo určené víťaza. Nakoniec sa všetci zhodli na tom, že podujatie treba oceniť nie ako súťaž ale ako prehliadku súborov a všetkým súborom dať rovnakú odmenu po 4 tis. zl. so zdôvodnením, za čo sa odmena udeľuje. Súbor z Malej Lipnice získal cenu za udržiavanie hudobných a tanecných tradícii na Orave, súbor z Novej Belej za prínos folklórneho materiálu, ochotníci z Jurgova za dlhorocnú sústavnú činnosť a z Kacvinu za oživenie kultúrnej pôsobnosti. Po dlhej diskusii sa

Deti púšte

Sinajská púšť sa vo svite zapadajúceho slnka farbila čoraz viac do purpurova. Prešiel som okolo akejsi búdy, pokrytej suchým listím, potom okolo tavy, kŕikov akáciei, tajuplné kôpky, z ktorej sa vylíkul beduín, chystajúci sa modlit pri západe slnka, obrátený tvárou k Mekke. Beduini sú nerozlučnou časťou Sijského polostrova, rovnako ako strategické priesmyky, skalné plány a fialové vrchy. Ak chceete s nimi nažívať v pokoji nesmiete kritizovať alebo odsudzovať ich spôsoby. Človek musí týchto ludi chápať nadčasovo, takých, akými sú.

Ked som sledoval pestrý dav ludi, tiahnúci vyschnutým riečiskom či osadou, spomenul som si, čo mi povedal priateľ, ktorý prednáša o beduinoch na univerzite. Ich filozofiu prežitia v divočine vystihol slovami: „Ja pro-

ti môjmu bratovi. Môj brat a ja proti nášmu bratancovi. Môj brat a ja spolu s bratancom proti svetu.“ Drsný život si vyžaduje toto presné vymedzenie spjenecky.

Základnou životnou požiadavkou beduínov je potrava a priestrie v najjednoduchšom zmysle slova. Veľké národy sú pre nich neznáme. I keď to niektorí beduini skúsili s rybárstvom a poľnohospodárstvom, veľká väčšina sa živí pastierstvom a pomocnými prácam. Oveľa výnosnejšie zamestnanie je podľa nich pašeráctvo. Pašuje sa zväčša textil, ale i magnetofóny a poplašné zariadenia proti zlodajcom a pochopiteľne — hašiš.

Sú od prírody pohostinní. Raz sme sa niesli na ťavách s Baileyom, beduínom, ktorého sprevádzali jeho dve ženy. Zrazu sme v diaľke videli stan, tri deti a stádo kôz. Chceli sme sa opýtať iba na smer cesty, vtom sa však vynoril beduín, zašiel do stanu a priniesol koberec, aby sme si sadli. Svoju ženu alebo ženy, pravda, nepozval k čaju na užitie. Na znak úcty k hostom si podchvíľou bozkával pravú ru-

Snímky: archív

Priležitostný prejav prediesla kr. Alžbeta Klukošovská

Tanečný pár z Novej Belej

rozhodlo, že do Detvy pôjde súbor z Malej Lipnice, ktorý však musí zlepšiť a dopracovať svoj program.

Na záver by som sa chcel zamyslieť nad nižšou úrovňou tohoročnej prehliadky. Kde hľadať príčiny? Myslím si, že hádam v tom, že členovia iných súborov už skôr „vedeli“ alebo aspoň predpokladali, ktorý súbor pôjde do Detvy. A ako mi povedali, nemali motiváciu pre lepšie prípravenie vystúpenia. Po druhé, ústredný výbor sa do poslednej chvíle „nepochválil“, že pre najlepšie súbory pripravil finančné odmeny. Chceli všetkých prekvapíť. A skutočne, prekvapenie bolo, ale to už nemohlo mať vplyv na úroveň súborov. A už na koniec, hádam tá najpodstatnejšia príčina, súborom chýba sústavná práca počas celého roka. A to treba zmeniť v záujme práve týchto súborov a krajanov, ktorých reprezentujú. Treba však pamätať, že naša činnosť má spoločenský charakter a pre súbory pohnutkou do práce by nemali byť konkrétné ceny, ale uznanie krajanov a starostlivosť o zachovanie tradícií našich slovenských predkov.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Záber z vystúpenia spojeného súboru z Kacina a Jurgova

Vystúpenia všetkých súborov pozorne sledovala súťažná porota. Na snímke: (sprava) Stanislav Dužek, Viera Kantárová, Svetozár Švehlák, Alojz Sperlák, Eugen Mišinec a Zofia Chalupková

ku, aby vyjadril svoju poníženosť. Napokon nám poradil, kadiaľ pokračovať v ceste, no orientačné body, ktoré označili, boli pre cudzincu takmer neviditeľné. Vzdialenosť krík, ďalší stan, nejasný svetlý bod v podobe vápencovej skaly na odľahlej kopci a podobne. „Kadeis je tri prsty doprava od toho bieleho bodu“, povedal. Hľadanie stôp v púšti patrí k základným talentom beduina. Po odbornom výklade sme sa vydali na ďalšiu cestu, sprevádzaní nekonečnými „sukran“ — prejavmi vdáčnosti.

Aj v meste sme sa presvedčili, že pohostinstvo je tu posvätné. Bývali sme v žltom jednoposchodovom dome šejka Sulejmana Ibn Jaziho z kmeňa Tarabihu. V strede obývacej izby či salóna bol koberec a na ňom okrúhly podnos, pripomínajúci obrovskú misu na pizzu. Na ňom trónila skutočná hora bielej ryže s kúskami varennej kozľaciejiny. Šejk sa od srdca usmial a povedal, že práve dal zarezat kozu. Pri takých priležtoch býva zvykom, že srdce, prúca a obličky sa upiečú a predložia akto

predjedlo hostom. Podľa Baileyho príkladu odlomil som si kúsok pečenej placky, a používal som ju namiesto lyžice.

Všimol som si, že žltozelené steny salóna sú vyblednuté a olupujú sa. Aj koberec a rohožky boli špinavé a plesivé. A predsa pri vstupe do miestnosti sme sa museli vyzut, zrejme nie z hygienických dôvodov, ale na znak úcty. Uvažoval som: keď je nás hostiteľ taký zámožný občan, o čom svedčí jeho postavenie, prečo býva v tomto zatúchnutom dome na zrútenie?

Po čase som našiel odpoveď na tieto otázky. Mnohí podľahli vplyvu Západu a radšej ukladajú svoje peniaze do zlata, klenotov, dobytku, automobilov a pozemkov. Aj šejk zbohatol ako pašér. Bailey k tomu dodal: „Je to jednoduchý človek, ktorý žije, ako sa na prostom beduina patrí. Raz býva tu, inokedy v stanoch, v púšti“. Keď sme odchádzali predbehol nás šejkov Mercedes, pomaľovaný na kapote tajomnými symbolmi v podobe božieho oka, ktoré chránia majiteľa pred urieknutím.

Y dôvnejšej minulosti, prv-

než beduini v 7. storočí prijali islam — držali sa vlastného náboženstva, ktoré pozostávalo prevažne z animizmu a povier, podložených praktickými zákonmi púšte a ľudovými zvykmi. Väčšina verí dodnes, že Veľký duch stvoril najprv človeka a potom mu dal tavy, kozy, ovce a osly, aby mu slúžili. Beduini hovoria, že keď sa človek ráno zobudí, má božieho ducha v pravom pleci a diabol sídi v ľavom. Musí

sa preto modliť a poliať sa vodou, ináč by ho diabol neopustil po celý deň. A mnohí dodnes neurobia dôležitý životný krok, ak nemajú príaznivú hviezdu konšteláciu. Právny a filozofický systém beduínov je zložitý, hlavným zmyslom je však prežiť a celá kultúra a výchova sa odvoduje od starých príslušníkov kmeňa, riadi sa príkladom a napodobňovaním.

SCIENCE DIGEST

Božena Němcová na kresbě J. Hellicha

Dávno, dávno již tomu, co jsem po-
sledně se dívala do té milé mírné tváře,
co jsem zulíbalala to bledé lice, plné
vrásků, nahlížela do modrého oka, v
němž se jevilo tolik dobraty a lásky;
dávno tomu, co mne posledně žehnaly
staré její ruce! — Není více dobré sta-
řenky! Dávno již odpočívá v chladné
zemí!

Mně ale neumřela! — Obraz její od-
tisknut v duši mé s veškerou svojí bar-
vitostí, a dokud zdráva zůstane, dotud
bude žít v ní! — Kdybych štětem
mistrně vládnout znala, oslavila bych
tě, milá babičko, jinak; ale nástin tento,
perem kreslený — nevím, nevím, jak
se komu zalibí!

Ty jsi ale vždy říkala: „Není na
světě člověk ten, aby se zachoval lidem
všem.“ Dost na tom, když se najde
několik jen čtenářů, kteří o tobě s ta-
kovou oblibou čistí budou, s jakou já
o tobě píšu.

Babička měla syna a dvě dcery. Nejstarší
žila mnoho let ve Vídni u přátel, od nichž
se vdala. Druhá dcera šla pak na její místo.
Syn řemeslník též byl již samostatným a
příženil se do městského domku. Babička
bydlela v pohorské vesničce, na slezských
hranicích, žila spokojeně v malé chaloupce
se starou Bětkou, která byla její vrstevnice
a již u rodičů sloužila.

Nežila osamotnělá ve své chaloupce;
všichni obyvatelé vesničti byli bratřimi jí i

Božena Němcová se narodila v roce 1820 ve Vídni. Její otec byl
panský kočí německé národnosti, matka byla Češka. Mládí prožila
v Ratibořicích u České Skalice, kde byl otec ve službách u knězny
Zaháňské. V sedmnácti letech ji rodiče provdali za respicenta
finanční stráže Josefa Němce, staršího o patnáct let, dobrého vlas-
tence pronásledovaného za své přesvědčení. Z trestu ho často překlá-
dali. V roce 1848 se oba manželé účastnili revolučního hnutí. Za
to byl Němec znova přeložen, později vyšetřován a dočasně pozba-
ven služby a v září 1857 ho s malou penzí dali do výslužby. Hledal
si rozličná zaměstnání, ale často býval bez práce. Rovněž Božena
Němcová byla pod policejním dozorem. Rodinu živila z literárních
honorářů a z občasných podpor od bohatších vlastenců. Rodinu
pronásledovaly i choroby dětí (měli čtyři, nejstarší syn zemřel v
patnácti letech). Rovněž Božena Němcová vážně onemocněla a v
roce 1862, ani ne 42letá, zemřela.

Do literatury vstoupila vlasteneckými básněmi. Skutečný význam
jejího díla je však v próze. Její prozaické začátky mají podobu
reportáží (Obrazy z okolí domažlického, Dopisy z Lázni Františko-
vých). V revolučním roce 1848 publikovala demokratické žurna-
listické statě (např. Selská politika). Ve zralém tvořivém období
napsala Němcová řadu povídek z vesnického života, ocenující¹
mravní hodnoty českého lidu. Později se povídky stávají složitější,
setkávají se v nich příslušníci různých vrstev; ve střetnutí Němcové
vidí převahu prostého venkovského člověka nad bohatými
vrstvami. Skutečný společenský konflikt však většinou řeší uto-
pický — povahovou změnou „mocných“ (Pohorská vesnice, V zámku
a podzámečku, Chudi lidé, Dobrý člověk). Přitom Božena Němcová
dobře viděla rozpornost společnosti, nahromadění bidy a bohatství
na protilehlých pólech, věřila však ve zdravé jádro venkovského
člověka a v jeho budoucnost.

Největší ohlas si získala Babička, která vyšla v češtině ve více
než 300 vydáních a byla přeložena do mnoha jazyků. Božena Němcová
psala Babičku v těžké době svého života, kdy bída nahližela
do oken, děti stonaly a ona sama už nebyla zdravá. Vložila do ní
vzpomínky na své šťastné dětství prožité v Ratibořicích. V onech
letech měla na ni velký vliv její babička Magdaléna Novotná, z níž
učinila hlavní postavu své knížky. Babička, prostá tkadlena, ale
moudrá a citově bohatá žena, tvoří kontrast k bezduchým panským
vrstvám. Babiččin optimismus, lidskost a činorodost, zasazené do
koloběhu života přírody a vesničky, spojeni reálného vidění světa
s idealizací našlo své ztvárnění v postavě ztělesňující českou ná-
rodní povahu. Babička vystupuje jako rádkyně, ochránkyně lásky,
bytost žijící v souladu s přírodou a s lidovou tradicí. Dílo není
románem, jen volným sledem obrazů, ale přesto se stalo jedním
z nejoblíbenějších děl české prózy.

Chtěli bychom naše čtenáře seznámit s tímto stežejním dílem
zakladatelky moderní české prózy. V tomto čísle začínáme otiskovat
Babičku na pokračování. Doufáme, že se vám bude líbit.

Božena Němcová

BABIČKA

sestrami, ona jim byla matkou, rádkyní, bez
niž se neskončil ani křest, ani svatba, ani
pohřeb.

Tu najednou přišel babičce list z Vídni od
nejstarší dcery, v němž jí vědomost dávala,
že manžel její službu přijal u jedné knězny,
která má panství v Čechách, a sice jen
několik mil vzdálené od pohorské vesničky,
kde babička bydlí. Tam že se nyní s rodinou
odstěhuje, manžel pak vždy jen přes léto že
tam bude, když i paní knězna se tam zdržu-

je. Ku konci listu stála vroucí prosba, aby babička k nim se odebrala navždy a živobytí svoje u dcery a vnučat strávila, kteří se již na ni těší. Babička se rozplakala; nevěděla, co má dělat! Srdce jí tázalo k dcerě a vnučátkům, jichž neznala ještě, dávný zvyk poutal ji k malé chaloupce a k dobrým přátelům! Ale krev není voda, touha přemohla dávný zvyk, babička se rozmyslila, že pojede. Chaloupku se všim, co v ní, odevzdala staré Bětce s doložením: „Nevim, jak se mi tam líbit bude a jestli přece zde neumru mezi vám.“ Když jednoho dne vozík u chaloupky se zastavil, naložil naň kočí Václav babičinu malovanou truhlu, kolovrat, bez něhož být nemohla, košík, v němž byla čtyři chocholatá kuřátka, pytlík s dvěma čtverobarevnými koťaty a pak babičku, která pro pláč ani neviděla před sebe. Požehnáním přátel provázena odepjela k novému domovu.

Jakého to očekávání, jakého radování na Starém bělidle! Tak totiž nazýval lid osamělé stavení v rozkošném údoličku, jež paní Proškové, babiččině to dcerě, za byt vykázáno bylo. Děti vybíhaly každou chvíliku na cestu dívat se, nejede-li už Václav, a každému, kdo šel kolem, vypravovaly: „Dnes přijede naše babička!“ Samy pak mezi sebou si ustavičně povídaly: „Jakápak asi ta babička bude?“

Ony znaly více babiček, podoby jejich se jim v hlavě pletly, nevěděly však, když tu svou babičku připodobnit. Tu konečně přijíždí ke stavení vozík! „Babička už jede!“ rozlehalo se po domě; pan Prošek, paní Bětka nesouc na rukou kojence, děti i dva velcí psové, Sultán a Tyrl, všecko vyběhlo přede dvěrce vítat babičku.

S vozu slézá žena v bílé plachetce, v selškém obleku. Děti zůstaly stát, všecky tři vedle sebe, ani s babičkou oka nespustily! Tatínek ji tiskl ruku, maminka ji pláče obližala, ona pak je pláče též líbalala na obě lice. Bětka přistrčila jí malého kojence, boubelatou Adelku, a babička se na ni smála, jmenovala ji malé robátko a udělala jí křížek. Pak ale ohlížela se po ostatních dětech, volaje na ně tónem nejupřímnějším: „Moje zlaté děti, moje holátky, co jsem se na vás natěšila!“ Ale děti sklopily oči a zůstaly stát, jako by je přimrazil, a teprv na matčin rozkaz podaly svoje růžová lička babičce k polibení. Nemohly se ani vzpamatovat! Jakpak, to byla babička zcela jiná než všechny ty, co kdy viděly; takovou babičku ony ještě jakštězivý neviděly! Div na ní oči nenechaly! Kamkoliv se postavila, obcházely si ji kolem dokola a prohlížely od hlavy do paty.

Obdivujou tmavý kožíšek s dlouhými varhánky vzdadu, rásnou zelenou mezulánku, lemovanou širokou pentíli; libí se jim červený květovaný šátek, jež babička má na placku vázaný pod bílou plachetkou; posedují na zemi, aby dobře prohlídnout mohly červený cvikel na bílých punčochách a černé pantofličky. Vilímek poškubuje barevné klúčky na rohožové mošince, kterou babička drží na ruce, a Jan, starší ze dvou chlapců, zpolohounka zdvívá babičce bílý, červeně posovaný fértoch, neboť nahmatal pod ním cosi tvrdého. Byl tam velký kapsář. Jan by byl také rád věděl, co v něm je, ale nejstarší z dětí, Barunka, odstrčila ho, šepťajíc: „Počkej, já to povím, že chceš sahat babičce do kapsáře!“ — To šepnutí bylo trochu hlasité — bylo je slyšet za devátou stěnou. Babička si toho všimla, nechala řeči s dcerou, sáhla do kapsáře říkouc: „No, pojďte se, co tu všecko mám!“ A na klin vykládala růženec, kudlu, několik chlebových kůrek, kousek tkanice, dva marcipánové koničky a dvě panenky. Poslední věci byly pro děti; když jim to babička podala, doložila: „Ještě něco vám babička přivezla!“ A hned vyndávala z mošinky jablka a kraslice, z pytlíku osvobodila koťata, z košíku kuřátka. To bylo radosti, to bylo skákání! Babička byla nejhodnější babička! „To jsou koťata májová, čtyř barev, ty chytají výborně myši; dobré jsou v domě. Kuřátka jsou ochročena, a když si je Barunka naučí, budou za ní běhat jako psíkové!“ povídala babička a děti se ptaly na to i ono, nic se neupejpaly, hned byly s babičkou dobrí ka-

Kreslil: Adolf Kašpar

marádi. Matka je okřikovala, aby daly babičce pokoj a nechaly jí oddechu, ale babička zase řekla: „Přej nám tu radost, Terenzko, vždyť jsme rády, že se máme.“ (...)

Babička si hned tu první hodinu srdce svých vnučátek zcela osvojila, však se jim také hned všecka vzdala. Pan Prošek, babičin zet, jehož ona také nebyla dříve osobně znala, dobyl si srdce její na první setkání milou svoji srdečností a pěknou tváří, v níž se jevíla dobrata a upřímnost. Jedna věc jen ji při něm vadila, a sice to, že neuměl česky. Jan ji ale potěšil tim, že české řeči rozumí; děti a služky mluvily na pana Proška česky, a on jim odpovídal německy, čemuž ony rozuměly. Babička doufala, že se časem také srozumí, a zatím si pomáhala, jak mohla.

Deeru svoji by babička již skoro ani nepoznala; viděla ji vždycky před sebou co veselé selské děvče, a tu shledala paní málomluvnou, více vážné povahy, v panských šatech, panského mravu! (...)

Pani Tereska měla sice některé svoje panské libušky, ale pro ty se nemusel nikdo na ni horšit, neboť byla paní velmi dobrá a rozšafná. Matku svoji milovala paní Prošková velmi a nerada by ji od sebe pustila, již proto, že musela zastávat službu kastelánky v zámku, a tedy nikoho neměla, komu by zcela odevzdat mohla hospodářství i děti jako matecky.

Nebyla jí tedy milé, když zpozorovala, že se babičce jaksi stýská, a ona to hned zpozorovala a uhodila též, co babičce chybí! Jedenho dne pravila paní Tereska: „Já vím, mamičko, že jste zvyklá na práci, že by se vám stýskalo, kdybyste měla celý den jen s dětmi chodit. Chcete-li přist, mam na hůře trochu lnu; budeme ho mít hodně, jestli se nám na poli zvede. Nejmilejší by mi ale bylo, kdybyste se neobtěžovala přihlídnout trochu k hospodářství. Tou dohlídkou v zámku a tím šitím a vařením strávím všeck čas, to ostatní musím přenechat cizím lidem. Prosím vás tedy, buďte mi k ruce a poroučejte se všim, jak se vám líbí.“

„To já ti s radostí udělám, jen když ti přijdu vhod; vši, že já jsem takové práci zvyklá,“ odpověděla babička všecka potěšena. Ještě ten samý den vylezla na húru podivat se, jak to s tím lnem dopadá, a druhý den viděly děti poprvé ve svém živobytí, jak se přede na vrtánko.

První, co si babička v hospodářství zcela na starost vzala, bylo pečení chleba. Nelehla snést, že služka s božím darem tak beze vši úcty zachází, ani do díže ani z díže, do pece ani z pece že jej nepřezhnává, jako by cihlu v ruce měla. Babička, než kvas zadlávala, kopistem díž požehnala a to žehnání se opakovalo, kdykoliv těsto do ruky se vzalo, až byl chléb na stole. Nesměl ji také žádný otevřhuba přijít do rány, aby jí „boží dar neuhranul“, i Vilímek, když vešel do kuchyně při pečení chleba, nezapomněl, že má říci: „Pánbůh požehnej!“

Když babička pekla chléb, měly vnučata posvicení. Po každé dostaly poplamenici a po malém bochánku, švestkami nebo jablkem plném, což se jim dříve nestávalo. Mušely ale zvykat dávat pozor na droby. „Drobty patří ohničku,“ říkala babička, když smítila se stolu drobečky a do ohně je házela. Když ale některý z dětí udrobil chléba na zem a babička to zhlédla, hned mu kázala drobečky sebrat a říkala: „Po drobečkách se šlapat nesmí, to prý duše v očistci pláčou.“ Také se mrzela vidouc, že se chléb při krájení nerovná. „Kdo se nesrovňává s chlebem, nesrovňává se s lidmi,“ říkala.

Kde jaký kousek chleba ležet zůstal, i kůrky, co děti nedojedly, strčila babička do kapsáře; trefilo-li se jit okolo vody, hodila rybám, rozdrobila mravencům, když šla s dětmi, nebo ptákům v lese, zkrátka nezmařila jediného sousta a vždy napomínala: „Važte si božího daru, bez něho je zle, a kdo si ho neváží, toho Bůh těžce tresce.“ Jestli dítě chléb z ruky upustilo, muselo jej pak polbit, jako za odprošení. Tomu všemu babička i děti učila.

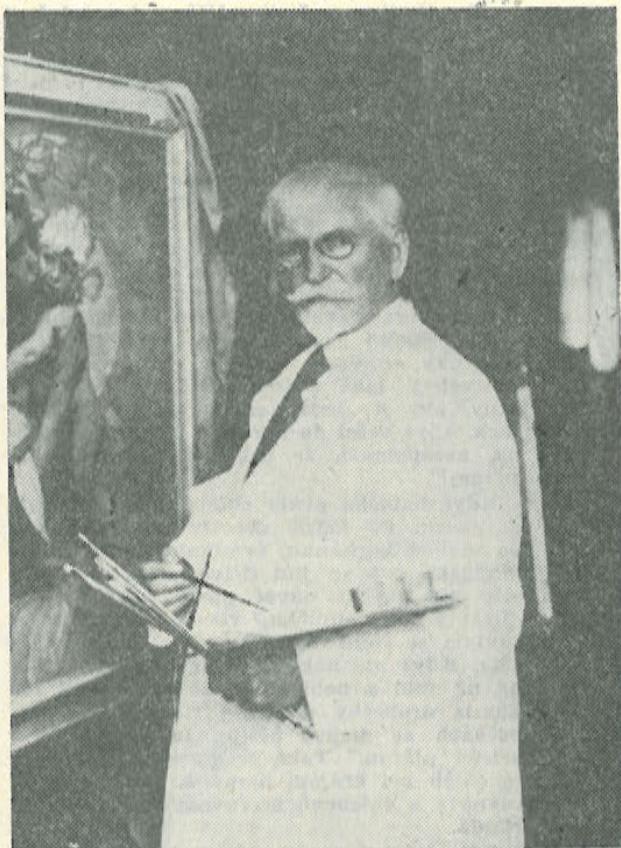
Jestli leželo na cestě husí peříčko, babička hned na ně ukázala říkouc: „Shybni se, Barunko!“ Barunka byla mnohdy liná a říkala: „Ale babičko, copak je o jedno pírko?“ Z toho ji babička ale hned kárala: „Musíš si myslit, holka, sejde se jedno k druhému, bude jich více; a to si pamatuji přísloví: Dobrá hospodynka má pro pírko přes plot skočit.“

Pani Prošková měla v pokojích moderní nábytek; babičce se ale nehrubě líbil. Zdálo se jí, že se na těch vyčpaných seslích s vyřezávanými lenochy nedobře sedí, že musí člověk strach, aby se nezvrátil, a když se podepře, aby se to nerozlámalo. Na pohovku sedla všechno všudy jednou; když po prvé sedla a péra pod ní povolily, tak se chudák stará lekla, že div nevykřikla. Děti se jí smály, sedly na pohovku a houpajíce se volaly babičku, aby jen šla, že se to neboří; ale babička nešla. „Jdete mi k šípku,“ povídala, „kdopak by do takové houpačky sedal, to je tak pro vás.“

Na lesklé stolky se bála co postavit, aby se lesk nepokazil, a ta skříň se skleněnými stěnami, za nimiž bylo všelijakých heblat narovnáno, stála v pokoji jen pro hřich, jak babička říkala. Děti si velmi rády okolo ní skákaly a obyčejně něco vyvedly, začež se jim dostalo od matky notněho hřešení. Ráda si ale sedla, když chovala malou Adlinku, ke klavíru, neboť dítě když rozplakané bylo, umlklo, když mu babička začala zpolohounka na klapky břínkat. A Barunka někdy učila babičku jedním prstem hrát. „To jsou koně, to jsou koně,“ a babička kývala hlavou a notovala si a vždy říkala: „Co si ti lidé všecko nevymyslej! Clověk by myslil, nic jinak, než že je v tom ptáče zavřené; jako hlásky to zní.“

Když babička nemusela, do pokoje nešla. Když neměla ani venku, ani v domácnosti co šukat, sedla si nejradijněji ve své sedničce, která byla hned u kuchyně a čeledníku.

(POKRAČOVÁNÍ V PRISTÍM ČÍSLE)

Alfons Mucha v ateliéru

Brož (kolem r. 1898)

Ametyst (1900) — z cyklu Drahokamy

Jeden z Muchových plakátů pro Sarah Bernhardtovou (1899)

Bыло то 1. января 1895, гдѣ се на парижских улицах обѣял плакатъ про неславнѣйшія hereчку свѣта — Sarah Bernhardtovу дилъ сензациѣ и ѹго творца се реземъ прославилъ. А со вѣцъ, налеѧлъ свѣй властнѣй стиль, ктѣрый се сталъ symbolemъ добы, oznaчава La Belle Epoque.

Byla to pozoruhodná doba přechodu, v níž se staré mísily s novým, a v níž se rodila naše éra vědy a techniky, ale i doby, zahájila revoluci ve všech oblastech kultury.

Strmá životní dráha Alfonsa Muchy začala 24. července v Ivančicích na jižní Moravě. Talent se u něho projevil velice přijímací komisi na pražské Akademii výtvarných umění nezdál dostatečný. A tak se mladý Mucha vydává do Vídně, dejšího hlavního města rakousko-uherské monarchie, kde se malováním kulis. Když v roce 1881 vyhořelo jedno z vídeňských divadel, Mucha přišel o práci. Tehdy však živila zasáhlá štastná náhoda. Vydal se z Vídně do jihomoravského města Mikulova, kde se seznámil se šlechtickým mecenášem, který mu umožnil studia v Mnichově a pak v Paříži.

Paříž, hlavní město tehdejšího uměleckého světa, však nikomu nic zadarmo. Když mecenáš zastavil podporu, pro Mucha velmi těžce jako ilustrátor a kreslíř. Nepřestal všavat — věřil v kompozici, symbolický význam barev a linii.

A pak přišel Nový rok 1895 a všechno se naráz jakoby na kouzelného proutku změnilo. Muchova hvězda se stala na uměleckém nebi jednou z nejzářivějších. Nastává vrcholného jeho života a tvorby. Jeho plakáty ovládly Paříž, jeho dílo panovat se stala velkou módu, Mucha navrhují divadelní šperky, zařízení interiérů... Jeho styl představoval spojení akademického malířství 19. století s novou tendencí založenou na stylizaci a ornamentu a naplněnou jemnou a snovou sytostí. Alfonsu Muchovi se navíc podařilo spojit vysokou kulturu výtvarného umění s jemu vlastní slovanskou citlivostí a pro lidové kořeny tvorby. Zůstal totiž i v Paříži předeším a vlastencem, myslil hlavně na to, že chce svým uměním vlasti, vytvářet umění české. A tady někde začíná vnitřní umělce, který se na čas sešel s dobou, aby naplnil její nejtěžší tendence, ale jehož další vývoj se pak ubíral cestou dobovém se stále více vzdalující.

V letech 1904—1909 žil Mucha především v USA, kde byl jako vynikající grafik a dekoratér. Tehdy se v něm začal plán na cyklus 20 obřích pláten, jimiž by oslavil svou vlastevnu. Znovu zasáhl osud — nacházel pro svůj plán mnoho odpůrců. Po návratu do Čech žije především tímto plánem. Když v roce 1913 navštíví znovu New York, kde se koná velká výstava moderního umění, píše o snažení kubistů a futuristů domů: „Hrozí mi, že jsem se kolikrát musel zastavit a dát se do smíchu...“ hledá doba se rozcházejí.

Ale v Čechách čekala na Muchu Slovanská epopej. Dílo je dodnes předmětem kontraverzí mezi uměleckými historiky znamená, že žije. V roce 1928 je celý cyklus odevzdán městu Mucha dále navrhuje plakáty, kreslí známky, maluje portréty, hlavním dílem tohoto období zůstává Slovanská epopej.

Dne 14. června 1939 Alfons Mucha umírá. Jeho dílo prožívá ledních desetiletích obrovskou renesanci zájmu. Souborným kterou před pěti lety viděly Paříž, Darmstadt a Praha, vydává svědectví.

Slavia — tempera na plátně (1904)

Oslava slovanských národů — 20. obraz cyklu Slovanská epopej (1926)

Zena s kopretinou (1898 — 1909)

Snímky ČTK a Jiří Hampl

nový
Vzbu-
zí něm
anu jako

iles no-
ba, která

1860
záhy,
měni se
dá, teh-
živí
nětších
jeho
ravského
který

dávala
objel se
praco-
sebennou

synutím
říšském
diselekti
orativní
výpravy,
i tradic
enou na
bolikou.
říšského
naujetím
Čechem
sloužit
tragédie
mlitnější
u výkusu

ceněn
a rodit
a Slo-
cenáše.
ce 1913
erního
éci, že
élec a

které
y, a to
Praze.
ty, ale

v pos-
ýstava,
o tom

RULF
Orbis

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA (25)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Notár Karol Ernest mal samú oštaru. Prví mŕtví na frontoch vyľakali ľudí. Začali húfmi za ním chodiť matky, otcovia, mladé ženy a všetci žiadali: „Zachráňte toho môjho pred vojnou!“ Nosili mu mäso i zrno, nükali peniaze, hodinky, zlaté prstene, hrozili mu, strašili ho, kľačali pred ním na kolennách, prosili, modlikali, plakali... Keď sa mu v dvoch prípadoch podarilo horko-ťažko, hoci odôvodnencem, zachrániť mladíkov pred vojenskou povinnosťou, jeho situácia sa ešte zhoršila. Ľudia sa úfali a nádejali viac ako predtým. Dobiedzali dňom i nocou. Na istý čas sa musel uchýliť k bratovi do Mikuláša, a keď sa vrátil, skričal rezolútne uprostred svojej kancelárie: „Dosť! Všetkých vymoč nemôžem, potom nebude mať kto bojovať!“

Petra Pichandu a Vavra Masného dva týždne vypočúvali. Najprv ich obvinili, že chceli zradiť Rakúsko-Uhorsko, a neskôr z toho, že sú ruskí špióni. Medzitým si dôkladne preverovali ich minulosť, vyzvedali u hodinára Krapsa, vyspovedali všetkých jeho učňov a tovarišov, preverili si rodičov a nevynechali ani Máriu Radkovú, ktorá sa märne pokúšala s Petrom stretnúť. Vojenski páni nepustili k nemu ani vlastného strýka, advokáta Valenta Pichandu. Vyšestrovatelia neverili nikomu. Raz ráno, už po mesačných väzenských, útrapách, vyviedli obidvoch do poľa, prikázali im čakať a nechali ich samých. Ked' im už nemohli dokázať nijaký zlý úmysel, chceli ich usvedčiť útekom. V okolitých kriakochoch vyčkávali na ich pokus o útek ozbrojení vojaci. Občas sa niektorý z nich prezradil kašľaním alebo zapálenou cigaretou. Peter a Vavro si spokojne ľahli do trávy, žuvali štavnaté steblá, počúvali spev škovránkov a čakali. Do obeďa sa z miesta ani len nepohli. Ked' dozvoniли posledné zvony, strmo ich zdurili a vyrúšili z lenivého olijovania a zahnali do kasárni. O dve hodiny ich obliekli do vojenských uniform. Poručík Szécsin, do ktorého roty ich pridelili, ich postavil na dve hodiny do pozoru a nadával im s takou zlostou, až sa zadúšal: „Pichanda, ty hovádo božie, ty svíňa panslávská! Masný, ty lump, holobiadiok, ty zasran, zasplený žogan! Vy skurvenci, sráči, donášači cudzim mocnosťiam, vy zafúlanci, mrzáci, panici! Tak vy nemilujete vojnu?! Mária bohova, nech ma Šťafk trafi, ak vás ja nenaucím milovať vojnu!“ Prestal až vtedy, keď Vavro Masný odpadol na zem a v záchrane sa mu spenili ústa, a nebezpečne roztriaslo telo...

Plánovaná svadba Petra Pichandu s Máriou Radkovou sa nekonala. Do odchodu na front sa Peter s Máriou ani len nestretol. Raz ju na okamih zahliadol pri kasárenskom plete, bol by sa k nej aj rozbehol, ale vojací zo stráže ju s ostatnými ženami od plo-

ta odohnali. Odvtedy ju tam vyzeral každú chvílu, ale Mária sa už neukázala. O niekoľko dní Peter Pichanda, Vavro Masný a ostatní nasadili na vlak a urýchlene odcestovali k 32. prešovskému pluku poľných streľcov.

Bratia Ondro Viliš a Fero Viliš narukovali spolu k 6 husárskemu pluku do Lučenca. Spravili z nich koniarov a pridelili obidvoch k jazdeckým koňom. Okrem iných staral sa Fero o majorovoho koňa a Ondro o plukovníkovho. Cistili ich, kfmili a navýše mušeli podľa rozkazu každý druhý deň prebehnú obidva kone po okoli, aby starnúci major a plukovník nemali s nimi nijakú patáliu. Na poliach dozreli tekvice, dyne a melóny. Ženy s vysoko podkasanými sukňami ich nakladali na vozíky a ukradomky poškuľovali po obidvoch vojakoch, ale do reči sa s nimi púšťali nerady.

— Ech, bratku! — vzdychoval si Ondro Viliš. — Keby som mohol, hned' by som sa tu priženil... To je kraj, jedna radosť! Pozri, dýne tu rastú, melóny voňajú, pšenica, kukurica i hrozno dozrieva! Ech, tu by som zbohatol!

— Pojď, bratku — zašeptal Fero. — My

— Pocuj, brátku, — zasekali Fero. — My dvaja by sme mohli aj zdrhnúť. Konečne máme také, že nás nikto nelapí!

— Alba! — odmietol Ondro. — Vari nám je zle? A ked' zdrhneš, kam sa podeješ?

Všade dookola je vojna!
— Ved' hej, — súhlasil Fero Viliš. — Zatial' je nám nie najhoršie! Uvidíme, ako bude de alej... O deň, o pár dní sa to možno všetko skončí...

O pári dní sa z Lučenca pohli a zastavili sa iba v rakúskom mestečku Zeibach. Rakúšania ich srdečne vitali, hostili pivom, čerstvým chlebom a veliteľom ponúkli aj svoje ženy. Husárom 6. pluku sa v oných chvíľach zdalo, že cisár nemohol vymyslieť nič lepšieho ako vojnu. Strach z nich opadol, sebavedomie sa vrátilo a chuť do života sa znásobila. Ale tento raj uprostred vojny netrval dlho. Z mestečka Zeibach odtiahli jedného slnečného dňa vlakmi do Haliče a vystúpili uprostred ruského frontu. Hned v prvé dni ich vyskúšali tvrdé boje... Co deň bol husársky nokriek slabší a husárov menel.

— Ech doboha! — zahrešil Ondro Viliš a pozrel na brata. — Mal som fa v tom Lučenci poslúchnut, mali sme zdrhnúť!

— Ja somár! — nadával si Fero Viliš.
— Sám som to nemyslel vážne! Radšej som sa mohol zavŕtať do veľkej dyne a biediť o hlade ako toto...! Nuž, ale čo si teraz počneš? A práve tu? Štastia je tu málo, skoro ho niesť! A ak je tu nejaké štasticie, tak iba akéosi zvláštne a čudné... Keď ti ruku odtrhne po laket, vyskočíš od radosti a

Konecom júna v tisíc deväťsto štrnásatom roku vbehol do mlyna Sama Pichandu žobrák Gagoš so zvestou o zastrelení rakús-ko-uhorského následníka trónu, čo bezprostredne zapríčinilo výbuch prvej svetovej vojny. V Hybiach sa chlapci každý večer schádzali v krčme, rozoberali a hodnotili túto udalosť. Peter Pichanda a jeho frajерka Mária Radková prežívali v tieto dni muky. Mária nechcela stratíť Petra vo vojne. Stalo sa však to, čo nikto nepredvídal. Keď sa Peter vrácal od Márie, ulicami Ružomberka kráčal sprievod, ktorý spieval vlastenecké piesne a hlasno skandoval heslá na podporu vojny. Peter nevydržal a s palicou sa vyrútil proti davu. Vedľa neho sa objavil jeho priateľ Pavlo Masný, ktorý ho nabádal k úteku. Kým sa spomínali, boli už v rukách žandárov, ktorí ich odvliekli do väzenia ako rebelantov a ruských šplónov. V prvých vojnových dňoch sa mŕtvi na frontoch podobali svätcom, ale neskôr to boli iba mŕtvi vojací.

Film Tisícročná včela, ktorý režisér Juraj Jakubisko natočil podľa rovnomenného románu P. Jaroša, už premietajú v poľských kinách.

kričíš: aké štastie! Nuž, ale čože je to za štastie...?!

A predsa mali štastie, lebo po dvoch týždňoch padli do ruského zajatia. Čo ako blízko vedľa seba bojovali, predsa ich len pri zajati od seba oddelili. Fero Viliš ani len nestihol zakričať bratovi Ondrovi: „No vidieš, a vraj niet štastia na svete?! Zakričal to len tak voslep, vypustil to veselo zo srdca a srdečne sa rozosmial. Len práporčík Sziduc, už odzbrojený a zajatý, reval, ako len vládal: „Ja nie som zajatý, ja chcem bojoval! Hovádá zbabelé, do zbrane! Vztyk a útok!“

Ján Vicien tiež mal šťastie. Nenarukoval na front, ale ako vyučený zámočník točil vo fabrike v Debrecíne delové gule. Istý čas sa aj hanbil, že ho neodobrali na vojnu, ale nechal vo fabrike. Neskôr si však zvykol a nakoniec bol rád. V prvých dňoch vojny sa mu kamaráti posmievali, že vraj pri tých guliach zosmradne ako záprdok. Ján Vicien však sebavedome a mûdro odpovedal: „Já len tak poviem, kamaráti moji, kto má všeľky, má aj med. Bez gúľ by ste na fronte neboli nič platní!“

Peter Pichanda a Vavro Masný si zabojovali vyše hlavy. V Prešove sa dlho nezdržali, lebo už o týždeň aj ich nasadili do haličských prvých liníi. Obidvaja boli ranení. Peter do ľavej ruky a Vavro do ľavej nohy poníže kolena. Boli to len ľahké priesstrely a koncom októbra už boli obidvaja opäť na fronte. Vianoce prečkali v menších bojových šarvátkach, ale už v januári zavisol nad nimi rozkaz: osloboďť obkľúčený Prešmyšl a vytlačiť Rusov z Karpát! Rakúsko-uhorské armády rozvinuli mohutnú ofenzívnu. Rusi odpovedali rovnako. Obidva generálne štáby ráiali s bleskovou vojnou a na presný povel začalo sa hmýrenie armád. Vysoko pod oblaky vyletúvali sebaopovarmudzujúci krik, ich vzdychy však klesali do trávy. Excelentné útoky pechoty a jazdy na obidvoch bojujúcich stranach brilantne odražali guľomety. Obidvom armádam nezostávalo nič iné iba sa zakopať do zeme. V snehu a mraze rýpalí vojaci stvrdnutú zem, hlbili zákopy, budovali hlboko členské sústavy poľných opevnení, stavali drôtene prekážky a dômyselné systémy palebných priehrad. Začala sa apokalyptická bubnová palba delostrelectva, ktorá chcela zničiť čerstvo vybudované opevnenia nepriateľa, ale celé týždne a mesiace sa jej to nedarilo. Vojaci mrzli a umierali v zákopoch. Mŕtvych bolo toľko, že ich nestáčili pochovávať a ranených odvázať do zázemia, z ktorého privážali vlaky nové a nové vojenské zálohy, delá, municiu, vozidlá a výstroj. Delové gulé, ktoré točil Ján Vicenc v Debrecíne, lietali vysoko ponad chrby

Kresba: Areta Fedaková

Petra Pichandu a Vavra Masného. Raz ich priatelia delostrelci Ondruš a Dostál blaho-sklonne pozvali k sebe. Delostrelec Ondruš nabil delo a hned si nad ním zarečnil:

— Dajte mi kanón najväčšieho kalibru, päťtisic gúl a ja vám túto vojnu vyhrám! Viete vy vobec, ako ja mierim? Povedz im, Dostál, len im povedz! Na kilometre trafím britvu a môže byť ku mne obrátená ostrím! O chvíľu bude okolo nej množstvo rozpoltených delových gúl! Len povedz a odstreli hlavu hociktorému cárskemu veliteľovi! Nuž, taký som ja delostrelec, brácekovci! Trafíť britvu, obrátenú ku mne ostrím, to je pre mňa nič!

— Ja tu dľho nevydržím, — povedal Pichanda. — Čo týždeň, dva a bude po mne. Ani nevím, za koho bojujem a prečo bojujem. Kašiem na celú Halič, ja ju nepotrebuju! No povedz, Vavro, ty vieš, za koho bojuješ?

— Za cisára pána a jeho rodinu! — povedal Vavro.

— Môže ma v ríť bozať celá Viedeň! — rozhorčil sa Peter.

— Odrazu alebo po jednom? — spýtal sa Vavro Masný.

— Somár!

— Ja že odrazu, — zasmial sa Vavro. — To by si musel mať zadok ako Peš!

— Bohuprisahám, Vavro, ja ešte dnes prebehнем, — rozhodol sa zrazu Peter Pichanda. — Pôjdeš so mnou aj ty?

Vavro Masný mlčal.

— Pôjdeš? — drhol ho Pichanda.

— Nieviem!

Pichanda sa postavil a vykukol k ruským zákopom. Okolo hlavy mu zahvízdala guľka, tak si opäť kľukol.

— Co si to dnes táral o pánu bohu? — spýtal sa Pichanda.

— Ty si mi tiež uveril? — zasmial sa Vavro Masný.

— Si ty ale! — odiahol sa Pichanda od priateľa, starostlivo sa zababušil do zimného mantla a sklonil hlavu. Začalo sa mu drieť. V predstavách sa mu zjavila, rovno pred ním, veľká páperová perina, väčšia ako liptovská dedina. Na perine videl seba, ako sa vyvaluje s Máriou Radkovou. Obidva boli nahí, svietilo na nich teplé letné slnko a vedľa periny stál veľký okrúhly stôl. Bol taký veľký, že za ním pohodlnie sedeli všetci Slováci a družne si ujedali z fajnových jedál. Keď sa najedli, začali okolo stola stavať mohutnú budovu, spoločný príbytok. Peter a Mária sa však neprestajne vyvalovali na mäkkej perine. On do nej dobíedzel raz galantne, hned ako grobian, Mária sa smiala a neodporovala...

Petra Pichandu zrazu zobudil granát, ktorý vybuchol pred ním. Zabil Rudolfa Kar-

banca z Mikuláša a jeho ľahko poranil na ruke. Karbanec bol na prvý pohľad vojak všedný a človeka na ňom zarazila iba jeho vychudnutá postava. Vyzeral, akoby pochádzal zo zle zásobeného koloniálneho obchodu.

— Vavro! — skrikol Pichanda.

— Žijem! — ozval sa Vavro Masný.

— Prišiel náš čas, prebehneme k Rusom!

— Ja nejdem! — odpovedal Vavro Masný.

— Prečo, ty somár?

— Zajatia sa bojim viac ako vojny, — povedal Vavro.

— Ale ja idem! — rozhodol sa Peter Pichanda. — Maj sa tu, ako chceš, ja naozaj idem! Zbohom, Rakúsko-Uhorsko, dovidenia, vojna!

Peter Pichanda letmo objal Vavra Masného, odhodil pušku a vykukol zo zákopu. Rusi útočili na ľahom krídle a tu na pravom bol dočasný mier. Peter Pichanda vyskočil zo zákopu a zdvíhol ruky nad hlavu. Rozbehol sa. Videl, že vedľa neho bežia ďalší chlapci s rukami nad hlavou, obzerajú sa, potkýnajú padajú, opäť vstávajú, ale bežia dopred... O chvíľu nadčabil na prvých Rusov v zákopoch.

— Stoj, Avstrijec! — okríkhol ho ruský voják a oprel mu o hrud' bajonet.

— Ja Slavjan! — zreval Peter Pichanda. — Ja som Slovák!

Rus ho chytí za kabát a strhol do zákopu.

Hned na druhý deň Petra Pichandu spolu s ostatnými zajatcami šíbovali do ruského zázemia. Jeden voják z eskorty ich čoskoro okrikol: „Vy už v Rassii, vam už charašo, svoloč avstrijskaja!“

Peter Pichanda sa obzrel, lebo ani nezbaladal, ako prekročili ruské hranice. Zasmial sa, lebo v mysli sa mu vybavilo, ako si on voľakej predstavoval hranicu. Bola to nekonene dlhá červená čiara, vlastne ani nie čiara, ale dlhý, červený, opaprikovaný kusisko slaniny, z ktorého si bolo možné hocikedy ukrojiť... A toto že je hranica, pozrel sa opäť pod nohy a potom za seba... Nikde nič, len rovná zem, sneh, zmrznutá tráva, kriaky a obďaleč oddychujúca oráčina...

Karola Pichandu vytiahli na vojnu priamo zo školských lavič. Ani mesiac neštudoval na pražskej Akadémii výtvarných umení, a už si musel obliec uniformu. Najprv sa bolestne rozlúčil s otcom a materou, odložil knihy, výkresy a maľby do drevnej truhly na pôde a narukoval do Košíc k 9. honvedskemu pluku. Hned prvý deň tam stretol dvoch krajanov, Pavla Žufanku a Juraja Vicenia, brata Jána Vicenia, ktorý v Debrecíne točil delové gule.

Karolovi bolo tak smutno, rúto a otupno,

že už vo vlaku si ukradomky poplakal. A na nádvori košických kasární, na velikániskej vojenskej cimre, ako aj po stretnutí s krajanmi pri zvítaní s nimi sa rozplakal naozaj. Ani ho neutešovali a netíšili jeho pláč. Len Pavol Žufanko ho s porozumením poklepal po pleci a ťažko si vzdychoval:

— Prejde! — povedal súcitne Žufanko. — Zvykneš si! Aj nám dvom s Jurajom bolo všeľjakovo a vidieš, teraz nám už siba z oka nevypadne... Ba čo mám ja povedať? Najprv som si odkrútil poctivo tri roky vojenčiny v mieri a teraz vypukla naozajstná vojna, nuž a ktovia, kedy sa táto skaza skončí?! Oženíť som sa chcel, dom zreparovať, deti vychovávať, a tu ho máš, musím bojoval... Poplač si, Karol, aspoň sa ti ulaví. Vedeno bude, a nikdy nebolo tak zle, aby nemohlo byť horšie...

Keby nie Pavla Žufanku a Juraja Vicena, ktovia, čo by bol Karol Pichanda viedol. Jeho citlivá duša si len ťažko zvykla na hrubý vojenský poriadok. Nebyť priateľskej opatery a starostlivosťi krajanov, ktorí, či by si Karol neboli siahol na život, alebo či by nebol vyviedol nejakú inú hlúpost. Po mesiaci, keď mal len chvíľku času, začal kresliť. Niekoľkokrát nakreslil ľahkou rukou všetkých chlapcov v rote a obrázky im daroval. Neskôr si kreslil len tak pre seba. Boli to buď výjavy z vojenského života, alebo jeho vidiny, sny a krásne romantické obrázky z predvojnového života. Vojaci mu zháňali papier, ceruzy a mnohí vydrali pozerať dlhé chvíle, ako kresli a čo kreslil...

Dlh sa však v kasárnach nevyváholovali. Odvelili ich na ruský front do Besarábie a tam bojovali desať mesiacov v jednom kuse. Všetci traja boli ranení, ale iba ľahko. Po vyliečení sa znova a znova vracači na front... V jeseni roku tisíc deväťdesať pätinásť ležal Karol Pichanda pod dozrevajúcim hruškom a v mysli si rekapituloval svoje ročne vojnové pôsobenie. Odrazu len zdesene vyskočil a zvolal: „Bohuprisahám, som divý, hrubý a surový! Namodjušu, som horší ako tátó vojna!“ Ako zmyslov zbabený vrhol sa k svojmu drenenému vojenskému kufru, otvoril ho a začal šklbať, trhať a driapať svoje kresby. Žufanko a Juraj Vicen priskočili k nemu, odtrhli ho od kufru, prikľakli kolenami a k ústam mu priložili otvorenú flášu pálenky.

— Napi sa! — ponúkol ho Juraj Vicen. — Ukradli sme rumunskému krémárovi...

Karol Pichanda sa na zemi chvíľu mykal, ale potom začal gigat. Gigal, pregigal, a keď flášu dopil, keď ho aj krajania pustili, znova sa, po roku, rozplakal...

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ZIVOT

Cislo 7/1985 Ročník 28 19

Z PRÁCE KSČaS

Školským otázkam a najmä zápisom žiakov na vyučovanie slovenského jazyka na nový školský rok 1985/86 a organizačným záležitosťiam bola venová pracovná porada členov Predsedníctva Ústredného výboru v Krasove dňa 16. mája t.r. Poradu viedol predsedca ÚV KSSCaS krajana Ján Molitoris.

Zápisu na vyučovanie slovenského jazyka vyžadujú neustálu pozornosť krajanského aktívna na Spiši a Orave. Na porade sa zdôrazňovalo, že akcia zápisov sa nesmie nechať iba na predsedoch miestnych skupín, ale musia sa jej zúčastniť predsedovia obvodných výborov na Spiši a Orave a členovia ústredného výboru.

Na pozvanie Matice slovenskej sa v tomto roku zúčastní letnej rekreácie 20 krajanských detí zo Spiša a Oravy. Na porade sa rozhodlo, že zo všetkých určených skôl sa jej zúčastní iba jeden žiak.

Zasa XX. ročníka Podpolianskych folklórnych slávností v Detve na Slovensku sa zúčastní folklórny súbor z Malej Lipnice. Rozhodlo sa o tom na prehľadke folklórnych súborov v Kremniciach. Počas prehľadky — konštatovali na porade — sa prejavili nedostatky organizačného razu, ale prejavili sa aj slabiny v samej príprave súborov. Keďže však ani súbor z Malej Lipnice neboli bez nedostatkov, rozhodlo sa na porade, že v jeho príprave pomôže kultúrny inštruktor zo Spiša kr. Jozef Majerčák a Ústredný výbor sa bude snažiť zabezpečiť choreografa. Zasa obvodný predsedovia a kultúrni inštruktori boli zaviazaní k sústavnejší práci so súbormi miestnych skupín, čo by malo v budúnosti zabezpečiť ich lepšiu úroveň.

Podstatná časť diskusie bola venovaná diskusii o zmenách v stanovách Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktoré navrhlo ministerstvo vnútra.

DS

OBVODNÁ SCHÔDZA NA ORAVE

V Jablonke sa 2. júna t.r. konala schôdza Obvodného výboru KSSCaS na Orave za účasti predsedu UV KSSCaS kr. Jána Molitorisa.

Správu o činnosti OV v uplynulom období prednesol jeho predsedca kr. Alojz Šperlák, ktorý predstavil aktuálnu organizačnú a kultúrnu situáciu v miestnych skupinách na Orave.

Miestne skupiny KSSCaS na Orave združujú v súčasnosti 922 členov, čo je vzhľadom k možnostiam stále malo. Tento počet treba prinajmenšom zdvojnásobiť — zdôrazňovalo sa v správe.

ve OV — a je to dôležitá úloha pre najbližšiu budúlosť. Od práce výborov MS závisí činnosť ich klubovní. Podľa správy činnosť viacerých klubovní je neuspokojivá. Niektoré z nich ako v Privarovke, Kičoroch, Pekelniku a Hornej Zubrici treba nutne prestavať na nové miesto. Dalšie treba zaktivizovať, najmä tie, ktoré sú vybavené hudobnými nástrojmi. V opačnom prípade — prízvukovalo sa v správe OV — budú tieto nástroje odovzdané tým miestnym skupinám, ktoré záručia ich využitie.

Ako sa konštatovalo v správe, v tomto školskom roku sa na Orave vyučovalo slovenský jazyk v 14 základných školách. Napriek prísľubom školských orgánov, nebolo zavedené vyučovanie v škole v Podškli, kym v ďalších ako vo Veľkej Lipnici — Skočikoch, v Podvuku č. 2 a v Podsrni sa vyskytli rôzne problémy organizačného rázu, ktoré sa odrazili na znížení počtu žiakov. Preto povinnosťou všetkých predsedov MS a aktivistov je neustále bdiť nad školskými otázkami a najmä v období zápisov na vyučovanie tohto jazyka.

V ďalšej časti kr. A. Šperlák predstavil plán práce obvodného výboru na tento rok. Jeho úlohou je oživiť činnosť miestnych skupín na Orave predovšetkým prostredníctvom založenia nových kultúrnych telies. Napríklad v Harkabuze začala pracovať pod vedením kr. Františka Harkabuza tanecná skupina, zasa v Dolnej Zubrici by sa v najbližších mesiacoch malo začať s nacvičovaním dychovej kapely. V tejto MS jej predsedca kr. Eugen Kott už zorganizoval 15-člennú skupinu mládeže, z ktorej chce vytvoriť spevacký súbor. Zasa v Podsrni uvažujú o založení divadelného krúžku. Boli to veľmi optimistické momentky tejto schôdze, ktoré sú hadám predzvestou väčšej aktivity oravských krajanov. Prejavilo sa to aj v diskusii, počas ktorej krajania prihlásovali svoje požiadavky, a konkrétnu návrhy smerujúce k zlepšeniu vybavenia a práce súborov, aby mohli čo najskôr vystupovať pred verejnosťou.

Počas diskusie sa účastníci schôdze jednohlasne rozhodli zamenať kr. Eugena Utratu ako kultúrneho inštruktora oravského obvodu KSSCaS. Zároveň rozdelili aj miesta na rekreačný pobyt na Slovensku medzi deti z jednotlivých škôl na Orave. Zdôrazňovali však, že pri stupejacom počte škôl, v ktorých sa vyučuje slovenčina, je počet miest nepostačujúci. Dobre by bolo, aby v budúcoch rokoch sa rekreácie mohol zúčastniť aspoň jeden žiak z každej školy.

Chcel by som ešte poznámeť, že už dávno som nebol svedkom tak vydarenej obvodnej schôdze na Orave. Samozrejme činnosť našej Spoločnosti nezávisí od dobrých schôdzí, ale predovšetkým od práce a angažovanosti všetkých jej členov. Myslím si však, že práve táto porada je predzvestou aktívnejšej činnosti krajanov z Oravy.

DOMINIK SURMA

Z PRACOVNÉHO PROGRAMU ORAVSKÉHO OV

Plán práce stanovi, že všetky miestne skupiny by sa mali v prvom rade aktívne podieľať na plnení uznesenia 7. zjazdu našej organizácie najmä dôslednou realizáciou záklaných štátu rýchlych úloh ako pravidelným organizovaním členských schôdzí a zasadani výborov MS a OV, platením členských prispevkov a pod.

Jednou z najdôležitejších úloh podľa programu OV je zlepšenie práce klubovní MS. V súvislosti s tým treba doplniť ich vybavenie prípadne opraviť poškodené zariadenie a hudobné nástroje, aby mohli plne slúžiť potrebám našich krajanov. OV bude sústavne kontrolovať činnosť klubovní. V niektorých obciach ako v Kičorach, Privarovke a Pekelníku treba klubovne prestavať na nové miesto.

Veľmi naliehavou otázkou pre oravský obvod je obnovenie pohraničnej spolupráce a kultúrnej výmeny s okresom Dolný Kubín na Slovensku. Je to úloha na najbližšie mesiace.

Nadalej aktuálnou úlohou je vybavovanie členstva našich krajanov obojárov v ZBOWID-e. Budete sa tým zaoberať predsedia obbojárskej komisie na Orave kr. Eugen Kott z Dolnej Zubrice.

Veľkú pozornosť v pláne práce OV sa venovalo zaktivizovaniu kultúrneho života v miestnych skupinách. V tomto kontexte plán predpokladá založenie a vybavenie tanecného súboru v Harkabuze, ktorý organizuje kr. František Harkabuz. Podobný pôtniskičlenný súbor by mal vzniknúť v Dolnej Zubrici. Obvodný výbor sa bude snažiť zorganizovať nové divadelné krúžky na Orave, aby pôsobili podľa vzoru krúžku MS v Podvuku, ktorému

zase treba umožniť viac vystúpení v iných obciach napr. na Spiši. V rámci výmeny so spišským obvodom OV pozve na Oravu o.i. do Dolnej Zubrice súbor Veselica z Nedece na Spiši.

Pracovný plán obsahuje ešte rad iných úloh, ktoré budú realizované priamo v miestnych skupinách a bude podľa potreby rozšírený v ďalších mesiacoch.

Ako z toho vidno plán nie je veľmi náročný, ale aj tak dôsledné splnenie týchto všetkých úloh by určite prispelo k stabilizácii a posilneniu našej Spoločnosti na Orave, na čom hám každému záleží.

ALOJZ ŠPERLÁK

DOLNÁ ZUBRICA

TRAGICKÁ NEHODA

V našej dedine sa 8. mája stala tragická nehoda v krajskej rodine Genovévy a Antona Koválikovcov. V tento deň Anton so ženou viesli traktorom hnoj na pole a vzali so sebou dvoch synov. Starší, 14-ročný stal na traktorom zdržal sedadla, na ktorom sedel šest a polročný Mariuš. Žena Genovéva sedela po druhej strane na blatníku. Nikto z nich si nevšimol moment, keď zo sedadla vypadol Mariuš (asi si zdrelom), až keď zakričal a spadol nešťastne hlavičkou pod koleso voza. Anton ihneď zastavil, ale bol už neskoro.

Bola to strašná tragédia pre rodíčov a pre celú ich Kovalíkovcovu rodinu. Antonova žena Genovéva je dcérou Karolíny a Ignaca Kulaviakovcov, ktorí bol jedným zo zakladateľov našej Spoločnosti, žiaľ už nežije. Babička Mariuša, Karolina, túto tragédiu preživila s veľkou bolesťou, lebo vnuk Mariuš bol jej miláčikom. Stále chodieval k babičke, ktorá býva vedľa dcerinho domu a vždy jej

Krajanky (zľava) Alžbeta Klukošovská a Irena Krišiková z Kremníc v malebných spišských krojoch. Foto: J.S.

pomohol priniesť dreva. Mariuš bol šikovný a mýdry chlapček a celá rodina Kovalíkova a Kulaviakova ho mala veľmi rada.

Všetci členovia miestnej skupiny KSSČaS v Dolnej Zubrici spolu cítim bolest s rodičmi a celou rodinou. Nech tá tragická nehoda bude výstrahou pre všetkých rodičov.

EUGEN KOTT

HORNÁ ZUBRICA

Už od dávna sa zaujímam o československé umenie. Poznám tiež slovenský časopis Výtvarný život. Môj záujem o Československo sa začal v detských rokoch, keď som sa učila slovenský jazyk. V súčasnosti som skončila strednú školu umeleckého tkáčstva v Zakopanom a pracujem ako sprivedca v Etnografickom múzeu v Hornej Zubri. S prácou som spokojná, ale predsa mojom túžbou je lepšie spozať umenie našich susedov. Zaujímam sa predovšetkým o malíarstvo a tkaniny. Počula som že je možnosť študovať v Československu. Podľa mňa je to malo pravdepodobne a pre mňa osobne je to asi nesplnitelná túžba. Chcela by som sa však o tom dozvedieť trochu viac. A vobec či by ste mi mohli pomôcť v zrealizovaní mojich snov spozať umenie susednej krajiny.

Mám k vám ešte jednu prosbu. Totiž v múzeu viedem det-

ský výtvarný krúžok a moje deti sú autormi zaujímavých práce. Viem, že Život organizuje kresliarske súťaže pre deti. Či v tomto roku, alebo v najbližšej budúcnosti redakcia bude organizovať takúto súťaž, ktorej by sa mohli zúčastniť moji žiaci?

Zostávam so srdečným pozdravom.

E.K. z Hornej Zubrice

Milá čitateľka! Teší nás váš záujem o československú kultúru. Počuli ste dobre. Skutočne už niekoľko rokov deti našich krajanov a aktívnych členov Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku mali možnosť študovať na Slovensku, najmä na pedagogických smeroch. Lenže v tomto roku Ministerstvo školstva SSR zastavilo ďalší nábor našej mládeže na stredné a vysoké školy. KSSČaS a redakcia Života vyuvinuli snahu pre zmienu tohto rozhodnutia, ich výsledok je zatiaľ neznámy. Podotýkame však, že existuje ešte jedna možnosť študovať v ČSSR a to v rámci medzištátnej kultúrnej dohody medzi Poľskom a Československom.

Keď ide o konkúr, n^o reakcia aj v tomto roku organizuje súťaž kresieb, ktorej podmienky a tematiku oznámitme v augustovom čísle Života. Zúčastniť sa jej môžu všetci žiaci základných škôl zo Spiša a Oravy, individuálne a skupinovo, teda aj žiaci z vášho krúžku, ale ako reprezentanti danej školy na Orave.

REDAKCIJA

PÍSALI O NÁS

Slovensko

NOVÁ ADRESA

Nová adresa, ktorá pribudla nedávno v našom adresári, nás po prvý spojila s ďalšou skupinou Slovákov žijúcich mimo našej vlasti. Ak sme sa doteraz obracali na rodákov do Poľska predovšetkým do oravskej a spišskej oblasti, budeme mať na zreteli, že potrebnosť skupinu nájdeme aj v priemyselnej oblasti Sliezsku.

Ako nám napísal Bronislav Knapčík, podpredseda Miestnej skupiny na Sliezsku, prvýkrát prejavili krajania záujem o členstvo v Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov na stretnutí v Mikolóvach 28. októbra 1979. Podnet k nemu dal dr. Sykorský, sociológ bývajúci v Katoviciach. Zo štrnásť zúčastnených osôb zvolili organizačný výbor s predsedom Štefanom Adamčíkom z Mikolova. A hoci pokusy o založenie Miestnej skupiny na Sliezsku boli už skôr, až od tohto dňa sa udalosti začali pohýnať dopredu.

Dňa 8. júla 1981 posielali z Ústredného výboru Spoločnosti Čechov a Slovákov na Úrad vnútra mesta Mikolov a na ve-

domie Štefana Adamčíka oznamenie o založení MS KSSČaS na Sliezsku. Členská základňa sa rýchlo rozrástala, dnes má miestna skupina 52 členov, sídli v Tychách a jej predsedom je František Seliga, pôvodným povoláním baník. Pochádza zo Spiša, podobne ako mnoho ďalších členov, alebo z Oravy, teda z miest, o ktorých sme už viackrát písali. Miestny pôvod je teda spoločný, odlišné je iba miesto bydliska a s ním i terajšie povolanie. Ak obyvatelia spišských a oravských obcí v Poľsku sú poväčšine polnohospodármi, príslušníci na Sliezsku sa stali najmä zamestnancami v priemysle.

Nová spoločnosť má aj svoje problémy. Ako sa dozvedáme z

Miestna skupina Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Sliezsku počas svojho zájazdu na Slovensko navštívila Liptov a Tatry. Foto: D. Mikolaj

SLOVO K TURISTICKÉMU SPIEVODCOVI

Vo Vydatelstve PTTK „Kraj“ vyšiel začiatkom toho roka turistický sprivedca od Zbigniewa Ladygina 7 dní na polskej Orave.

Treba uvítať každu publikáciu, v ktorej sa hovorí o Orave alebo Spiši, lebo je ich stále mälo. Lenže podobne ako v predložených publikáciach tohto druhu, aj tejto chýba objektivita v počítaní faktov.

Predovšetkým autor stotožňuje otázku genézy oravského nárečia s otázkou národnéj príslušnosti. Na základe toho si dovoľil vytvoriť úplne nové geografické názvy ako „Poľská Orava“, „Slovenská Orava“, čo je predsa nepriprustné ani pre autora turistického sprivedca.

Nechcel by som tu polemizovať s autorom o histórii tohto územia. Nemožno si však nevymyslúť, že autor cieľavedome neuvažda ani na jednom mieste — okrem vety o dvojnárodnosti obyvatelstva Oravy, ktorá zapríčinila administratívne rozdelenie tejto oblasti — že v oravských obciach žili v minulosti a žijú aj dnes Slováci, ktorí pôsobia v rámci Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Predsa autor pred napisaním sprivedca musel byť na Orave a nemohol si nevymyslúť slovenské nápisy na obchodoch a na klubovniach miestnych skupín KSSČaS. Hoci na druhej strane si autor všimne strašne väčšiu podrobnosť.

Na jednom mieste pri opise Jablonky. Z Ladygina napísal o utvorení v r. 1947 slovenského školstva, jednako ako ďalej uvádzá „po niekoľkých rokoch počet žiakov v slovenských škôlach začal systematicky klesať, čo spôsobilo ich úplnú likvidáciu... Dnes vyučovanie tohto jazyka sa uskutočňuje na základe dobrovoľnosti vo zvlášt organizovaných skupinách“. Autor tuná „zabudol“ uviesť, že stalo sa tak následkom nariadenia školských orgánov a horlivej činnosti bývalého inšpektorátu v Novom Targu, s ktorým Spoločnosť viedla ostrý boj. Okrem toho v päťdesiatych rokoch učiteľov zo Slovenska nahradili učitelia z Poľska, zaškolení na kurzoch, a absolventi jablonského lycea v Jablonke, čím sa úroveň vyučovania znížila. To všetko spôsobilo, že dnes sa skutočne slovenčinu vyučuje ako nepovinný predmet.

BLAHOŽELÁME

Dňa 24. júna t.r. bola po úspešnom zavŕšení štúdia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave slávnostne promovaná naša krajanča, absolventka psychológie ANNA SOLTÝSOVÁ z Vyšných Lapšoch.

Srdiečne gratulujeme krajanke A. Soltýsovej a do budúcnosti jej želáme veľa pracovných úspechov a hodne šťastia v osobnom živote.

REDAKCIA ŽIVOTA

listu Branislava Knapčíka, nepodarilo sa im zatiaľ zohnať vlastnú miestnosť pre klubovňu. V prenajímanej sa stretávajú dvakrát do roka. Vyrovnávajú si tu finančné záležitosti za tlač, členské, rozdávajú slovenské knižky, noviny a časopisy, v poslednom čase aj gramofónové platne, rozprávajú sa veľa po slovensky a rozchádzajú sa „nadšení slovenským povedomím do nového stretnutia.“

Domnievam sa, že jedným z tých nových stretnutí bol ich spoločný výlet na Slovensko, kde členov pozvala Matica slovenská. „Pre niektorých krajanov a krajančiek,“ píše B. Knapčík, „to bola prvá cesta po našej starej materskej vlasti. Cez Chyžné, Dol-

ný Kubín, Ružomerok, Liptovský Mikuláš, Pobanské, Štrbské Pleso, Smokovec, Tatranskú Lomnicu na Lysú Poľanu a späť na Sliezsko“.

Osobne som sa zúčastnil ich stretnutí v Liptove, v ešte stále rázovitej obci Liptovské Slatiny. Tu sa hostia zo Sliezska streli s predstaviteľmi obce, Matice slovenskej a miestnej folklórnej skupiny. Nechýbali srdiečne slová, posedenie sa nezaobišlo bez spevu a tanca. Hoci čas ubiehal rýchlo a nedovolil vyjaviť všetko, čo malí hostia i hostitelia na srdeci. Domnievam sa, že záver lístu, z ktorého som citoval, niečo dopovedá: „Po návrate domov nikt nebanuje, že venoval svoj výhospodarovany čas a tropy na výlet. Pozreli sme pekný kraj, srdece sa nám naplnilo slovenskou láskou, zdokonalili sme si slovenský jazyk a obohatili sme sa o nové zájazdy. Z veľkou chutou nastúpili exkurzanti po návrate domov do plnenia svojich povinností. Dakujeme za všetko a asi neposlednýkrát nás taký zájazd utešil. Slzy boli z radosti a z vďakou k Vám. Zatiaľ my Vás pozývame k nám.“

Nuž, adresy nazvájom poznáme, záujem o vzájomné poznávanie je tiež obojstranný, ostáva teda iba dodať: do skorého videnia.

DUŠAN MIKOĽAJ

NIE STRANOU

Veľa sa diskutuje o inteligencii a najmä o inteligencii vidieckej. Koho myslíme pod pojmom vidiecky inteligent?

V súčasnosti to nie je precízny pojem, je nejasný. Kedysi sa vedelo — bol to učiteľ, lekár, no a isto farár. Teraz aj pokladnička je hrdá a považuje sa za príslušníčku inteligencie.

Samoziemrejme, že nemám nič proti takým slečnám, a dokonca treba pochváliť dobré úradníčky. Ale je tu čosi ako nedorozumenie, keď sa mylia pojmy úradníckej práce so štatútom intelligenta. Najmä vtedy, keď takto chápavý „postup“ vraj splnomocňuje k tomu, aby takýto človek cítil povýšene v spoločnosti ľudí z vlastného prostredia.

Existuje preto potreba pozrieť sa na problém väčnejšie, kto je dnes vidieckym intelligentom alebo — aby som upresnil — aké je miesto intelligenta vo vidieckej spoločnosti? Tradícia nám odkázala dobré vzory, ale prilin nových časov zmyl tamtie štachetné a dobré vzory, samozrejme na našu škodu.

Vidiek tak, ako každé prostredie, potreboval a potrebuje vodecov. Na tisícach príkladov možno dokázať že takýmito vodecami, ktorí na vidiek mali najväčšie zásluhy, boli ľudia so štatútom intelligenta. Tento pojem treba tiež rozšíriť nielen na osoby, ktoré majú školské diplomy a tituly, veď napokon koľki sediacki samoukovia vedeli intelektuálne viest dedinu, gminu, ba dokonca celú oblasť, nechoviac už o genialite Wincentyho Witosa!

Zovšeobecnenie osvety, upevnené počas štyridsať rokov ľudového Poľska, ako by trochu spôsobili presunutie dôrazu, školské vysvedčenie začalo znamenať stále viac ako osvetená myšlienka, a ako vieme, osvetenú myšlienku, napriek všetkému nemožno dekretovať žiadnym vysvedčením... K tomu sa prispôsobili činitele, ktoré znižujú väčnosť intelligenta (napríklad učiteľa) v jeho materiálnom postoji voči dedine — malé mzdy, niekedy vytlačanie týchto ľudí na málo významné pozicie voči tzv. autoritám miestnych predstaviteľov moci. Nie je totiž tak, že väčšina náčelnikov, tajomníkov atď. (ľudí, ktorí všeobecne majú formálny štatút intelligenta) nepocitujú povinnosť vecného rozhovoru s predstaviteľmi typickej „starej“ kádry vidieckej inteligencie? Či nepodceňujú ľudí zaslúžených pre osvetu a kultúru na vidiek a už najmä tých, ktorí nezastávajú nejaké funkcie?

Je najvyšší čas, aby sa prediskutovali tieto otázky, samozrejme za účasti ľudí, ktorí majú svoje zásluhy v rozvoji kultúrneho života vidieckej spoločnosti. Casto hovoríme, že v Poľsku veľa surovín ide nazmar, že nie je využitý výrobný potenciál. A ako všeobecne vieme, ľudí boli aj to, že jednoducho idú nazmar ľudské možnosti. A aj ľudia. Týka sa to o.i. tých, ktorí na základe svojej intelektuálnej prípravy, ale predovšetkým na základe dlhorocnej praxe najlepšie vedia ako rozpačovať um, ako pomáhať iným na ceste k pravde, k sebauspokojeniu.

Diskutujme teda o vidieckej inteligencii, koho do nej pojať a prečo, aké úlohy ju čakajú vo svojom prostredí?

miešancami a neb. Miešance z hľadisku isto dobre využívajú hospodárske krmivá, ako nás dobýtok. Sú namiesto toho rozdiely dosahované v dojivosti, pri takých istých spôsoboch kŕmenia. Kvôli príkladu uvedieme, že pri vysokej úrovni kŕmenia tento rozdiel robí okolo 300 litrov mlieka

v prospech miešancov, pri nízkej úrovni kŕmenia okolo 200 litrov mlieka.

Z toho vyplýva najmä tam, kde je dostatočné množstvo dobrého objemového krmiva a možnosť dopĺňovania denných dávok jadernými krmivami.

ŽITO V KŘMENÍ SLIEPOK

Učebnice odporúčajú používanie žita v množstve nie väčšom ako 20—25 percent v krmovinovej dávke pre mladé na kus. Prípady ochorenia pozorovali vtedy, keď dávali príliš čerstve zrno (neodležané), alebo po podaní hladnej hydiny príliš veľkej dávky žita bez toho, aby si naň zvykli. Pripravná hranica podielu žita v krmovinových dávkach pre ostatné druhy hydiny je 10 percent pre mladú a dospelú hydinu.

Pokračujúca intenzifikácia metód chovu nosnic a sliepok chovaných na mäso, ako aj používanie plnoporocovanych miešaniek s malo rozmieraným zložením spôsobujú, že je väčšia citli-

vosť hydiny na zložky obsiahnuté v žite. Preto opierajú sa o výsledky posledných výskumov možno odporúčať ako bezpečné nasledujúce dávky žitného šrotu v plnoporocovanej miešanke pre jatočné zvieratá:

- vo veku od 0 do 4 týždňov 3 percent.
- vo veku od 4 do 8 týždňov 5 percent.
- pre nosnice 7 percent.

Takýto podiel žitného šrotu zaisťuje dobré využitie krmovinových zložiek obsiahnutých v zrne a neznižuje hodnotu ostatných komponentov dávky.

V malotovarovom chove hydiny, ktorý využíva neobmedzené výběhy, po postupnom zvykaní si hydiny podávame „vypočítané“ zrno žita vo väčšom množstve — do 20 alebo 25 percent.

PRÍLEŽITOSŤ ALEBO NEBEZPEČENSTVO?

Podávanie hormónov hospodárskym zvieratám, ktoré stimuluju rast a rôzne funkcie organizmu je ešte stále široko diskutované medzi vedcami zaobrájúcimi sa výskumom potravin živočišného pôvodu. Proti návrhu predložila skupina amerických odborníkov, ktorí sa podarilo syntetizovať hormón rastu dobytku, normálne vyrábaný hypofýzou zvieratá. Podávaním umeleho hormónu priemerne počas 188 dní kravám holštýnskej rasy ziskovali priemerne denne 30 percent mlieka viac, ako v prípade nepodávania hormónu. Preto začali výskumy, ktoré by zistili či podávanie rastového hormónu je bezpečné pre zvieratá a či obdržaný produkt nie je škodlivý pre spotrebiteľov.

BIELKOVINY Z VLASTNÝCH POLÍ

O prednostiach sôj je netreba nárokuť — sôjový šrot je výborný bielkovinovým krmivom. Namiesto toho poľský druh sôje Progres, ktorý do registra originálnych druhov bol zapísaný v r. 1981 musíme stále propagovať. Progres patrí k skorým druhom, sa koncom apríla a zrelé, žlté semená sa zbierajú v septembri. Je plenná — 1,2 do 2 ton z jedného hektára — charakterizuje ju priemerný obsah bielkovín a tuku, ako aj menší ako v americkej sôji obsah jednoduchých cukrov. Možno ju pestovať predovšetkým v Juž-

ných a juhovýchodných častiach krajiny. Čiže možno ju pestovať všade tam, kde možno pestovať kukuricu.

PROTIRAKOVINOVÁ RASTLINA

Ružová zimozeleň je subtroickou rastlinou pochádzajúcou z Madagaskaru. Vzbudzuje veľký záujem pre obsah alkoholoidov aktívnych proti rakovine — vynikajúceho a vyniglastiny. Tieto zväzky sú zložkou liekov učinnej bojujúcich s mnohými typmi rakoviny, najmä malignej leukémie u detí. Práve preto pestovanie ružovej zimozeleň má stále väčší význam v mnohých krajinách. V pracovni protirakovinových rastlin SGGW-AR vo Varšave začali práce smerujúce k vypracovaniu metód rozmniozovania a pestovania tejto rastliny. Prvá etapa spojená so semenárskou produkciou bola už odporúčaná Ústavu bylinárskeho priemyslu.

MEDZINÁRODNÝ ROK LESA

Organizácia pre otázky výživy a poľnohospodárstva OSN vyhlásila rok 1985 — Medzinárodný rok lesa. Zachovanie lesov, činnosť proti ich dalsiemu ničeniu — sa stalo jedným z najdôležitejších problémov ochrany prírodného prostredia. Poľskí lesníci pri tejto príležitosti uskutočňujú veľa prác. Hodno tiež spomenúť že práve vďaka našim lesníkom sa podarilo v období povojsnového 40-ročia rekonštruovať značnú časť zničených a výexploataovaných lesov. V tomto období sa areál lesov zväčšil o vyše 2 mil. ha. V tomto roku sa plánuje zalesniť okolo 50 000 ha, ako aj posadiť 20 mil. stromov a krov mimo lesných terénov.

Stránku pripravuje
ZBIGNIEW RUTA

Nebojme sa plemena hf

Výskumný ústav PAV v Koszowske je známy... kravami s vysokou dojivostou. V minulom roku bola priemerná dojivost od jednej kravy 6 000 litrov mlieka. Stádo, ktoré má okolo 100 kusov, je z polovice zložené z krav domácej nižnej čierneobielej rasy a z polovice z miešanej holštýnsko-frízskej rasy. V tejto maštali je rekordérka, ktorá denne dáva okolo 46 litrov mlieka.

Kŕmenie kráv je veľmi jednoduché — dobrá kukuričná siláž (obsah suchej masy najmenej 30 percent), seno a jaderné krmivá. Pridavok jaderných krmív, dostáva každá krava, ktorá dáva viac ako 10 lit. mlieka denne (za každý ďalší liter po 0,5 miešanky).

Kossowská maštala je tiež pokusným objektom vedcov z Ústavu genetiky a chovu zvierat PAV, nachádzajúceho sa v Jasstrzébi. Uskutočňujú tu dva pokusy. Jeden má za úlohu zistenie účinnosti a správnosti oceňovania našich býkov. Zasa druhý, to je pokus ustálenia, či dobytok holštýnsko-frízskej rasy využíva

objemové krmivá v takej miere, ako domáce kravy.

Mienky o hf-och sú podelené. Všeobecne všetci súhlasia s tým, že dávajú viac mlieka ako naše domáce, ale zároveň narastá fáma, že potrebujú lepšie krmivo a väčšiu starostlivosť. Preto rolníci neradi kupujú jalovice miešanky z hf, neradi kryjú kravy semenom býkov tejto rasy.

Polovica kráv, ktoré sú predmetom pokusov, je kŕmená kukuričnou silážou, senom a vysokobielkovinovým koncentrátom s veľkým obsahom močoviny. Druhá polovica tradične, tiež kukuričnou silážou, senom, ale na miesto koncentrátu dostáva jaderné krmivá. Pri týchto dvoch spôsoboch kŕmenia sa medzi sebou porovnávajú kravy rasy nbc a miešanci z hf.

Pokusy sú uskutočňované už päť rokov. Tento rok bude pokusný cyklus uzavretý. Nemáme ešte konečné výsledky zhromaždené do celku a vyjadrené konkrétnymi číslami, ale na základe výskumov možno konštatovať, že nejestvujú rozdiely vo využívaní objemových krmív medzi

TENISOVÁ SUPERHviezda

Je ním najmladší z novej vlny švédskeho tenisa a súčasne najúspešnejší v doterajšom čažení na vrchole svetového rebríčka — Mats Wilander. Nový Borg, ako ho niektorí nazývajú a najväčší objav posledných troch rokov.

Ako pätnásťročný vyhral neoficiálne majstrovstvá sveta juniorov Orange Bowl (v 1979), turnaj, ktorým začínala veľkú kariéru väčšina špičkových svetových tenistov. Avšak medzi dospelými, s ktorými začal vystupovať o rok neskôr, hrával so striedavými úspechmi. Potom už rýchlo postupoval na komputerovom rebríčku ATP. V r. 1981 bol ešte v druhej päťdesiatke, o dva roky neskôr v dvadsiatke a dnes je na štvrtom mieste za takými esami ako McEnroe, Lendl a Connors.

Hviezdu prvej veľkosti urobili z neho medzinárodné majstrovstvá Francúzska na dvorcoch Roland Garros v roku 1982. Wilander vtedy zvíťazil nad Lendlom, Gerulaitisom, Clecom a vo finále po výše päťhodinovom boji porazil aj Guillermo Vilasa, ktorý práve vtedy bol vo vynikajúcej forme.

Pozoruhodné u mladých švédskych tenistov je rovnaké poňatie hry, aké s úspechom uplatňoval ich veľký vzor Björn Borg. Wilander to však spomedzi nich (spomeňme aspoň A. Jarryda, H. Sunströma a J. Nyströma) dosiahol najďalej. Výsledky, ktoré dosiahol už v roku 1982 na turnajoch v halách, ale najmä na Roland Garros, zaradili ho v bodom Grand Prix dokonca, na tretie miesto za Connorsa a Vilasa a pred Lendlom.

„Tento tenista by to mohol dotiahnuť tak ďaleko ako Borg“ — povedal vtedy o Matsovi známy švédsky tréner Bergelin. „Má všetky dobre vlastnosti Björna, pohyb, presné údery, dobre ovláda hru zo základnej čiary a navyše, čo Borgovi chýbal, vypracúva si také herné pozicie, ktoré využíva — úspešne — na prechode do útoku.“

Túto mienku Wilander potvrdzoval z roka na rok. Vyhrával mnohé turnaje a dokázal zvítať prakticky nad všetkými najlepšími tenistami na svete. Mnohí pozorovatelia zastávajú názor, že práve Wilander sa môže stať tenistom roka 1985. Vedľa vyhral posledné majstrovstvá Austrálie na travnatých kurtoch Kooyong a na Roland Garros v Paríži zvíťazil po trojhodinovom boji vo finále nad Ivanom Lendlom. Tento úspech dosiahol v značnej miere vďaka znamenite pripraveným a bezchybné realizovaným útokom pri sieti. Pri pomeňme, že jeho cesta do finále nebola ľahká. Predtým musel vyhrať o.l. so znamenitým Leconteom a Tomášom Šmidom z ČSSR a v semifinále poraziť dokonca samého McEnroea. Zdola však všetky prekážky, hoci niekedy nebolo to ľahké. Vo finále vyhral už presvedčivo.

Mladý Mats, ktorý 22. augusta završí iba 21 rokov, komentuje svoje úspechy skromne: „Pre nás, mladých švédskych tenistov je vzorom Björn Borg. Rád by som si osvojil všetky jeho dobré vlastnosti, čo nie je najľahšie. Ak sa mi k tomu podarí ešte viac zlepšiť hru pri sieti, ktorú

Borg využíval len málokedy, môžem sa presadiť aj v ďalších súbojoch so svetovou špičkou. Dnes sa totiž môže uplatniť iba tenista, ktorý má absolútne istotu pri hre zo zadnej čiary, disponuje silným a presným podaním a vie dobre útočiť.“

Dnes, keď pišeme tieto riadky, začína turnaj vo Wimbledo- ne. Wilander má šance aj tam. Ako však dopadne, záujemci sa to dozvedia skôr z príamych prenosov.

J.S.

V marcovom čísle Života sme písali o japonskom národnom športe Sumo a uviedli sme mená najznámejších borcov. V poslednom čase sa však objavil nový znamenitý pretekár v sumo a nazýva sa Atizanoe. Nebolo by na tom nič zvláštne keby nie fakt, že pochádza spoza Japonska, a sice z Havajských ostrovov, a je najtažším predstaviteľom tohto športu na svete. Váži totiž 489 ktorov. Napriek takejto veľkej hmotnosti je mimoriadne rýchly. Havajčan (na snímke) má iba 21 rokov a sumo pestuje odnedávna. Jednako je už známy a prednedávnom na silne obsadenom turnaji v Nagaji vyhral 12 z 15-ich súbojov s najlepšími japonskými borcami. Znaci mu predpovedajú veľkú budúcnosť.

Hviezdy svetovej estrády

KAREL GOTTA

Už mnoho rokov je akiste najpopulárnejším spevákom v Československu, ktorému tento rok prezident CSSR udelił titul národného umelca.

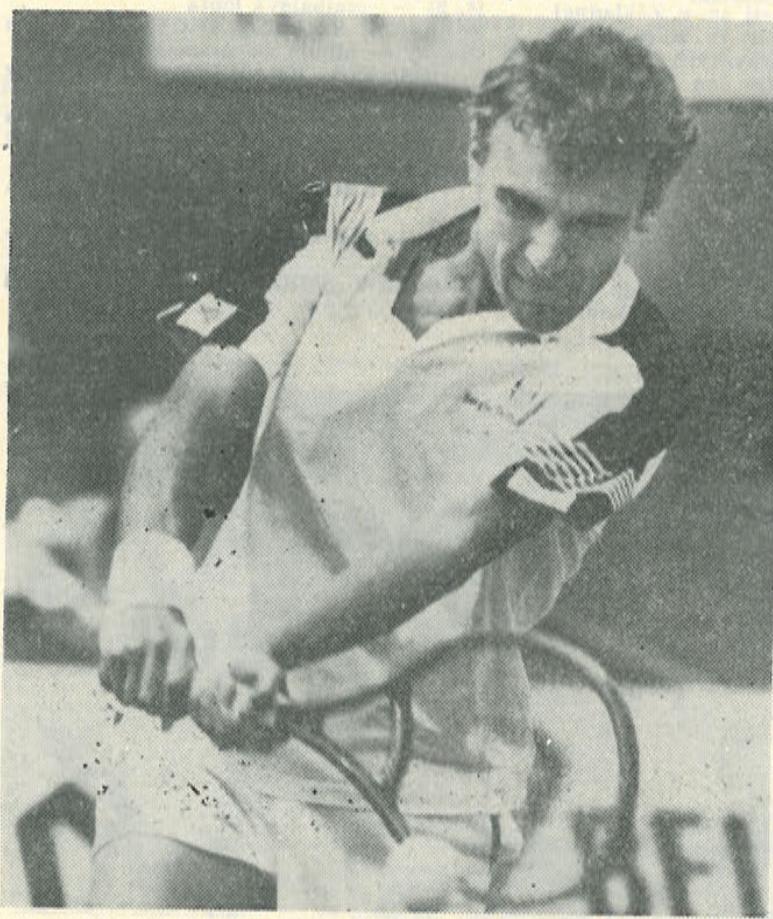
Narodil sa v r. 1939 v Plzni. Ako spevák debutoval pomerne neskoro, lebo až v r. 1959 v amaterskej súťaži Hľadáme mladé talenty, kde zvíťazil. Vďaka tomu získal angažmá v pražskom orchestri E. Parmu a súčasne začal študovať spev na konzervatóriu v Prahe. Isto čas pôsobil s Tanečným orchestraom čs. rozhlasu, s ktorým realizoval svoje prvé rozhlasové a gramofónové nahrávky. V rokoch 1963–65 vystupoval v divadle Semafor, kde slávil úspechy najmä v predstavení Zuzana je sama doma.

Cestu k medzinárodnej sláve mu otvorilo prvé vystúpenie na zahraničnom festivale v Sopote (1964) kde získal tretiu cenu. Potom sa na dva roky prestaňoval do pražského divadla Apollo a od roku 1967 učinkuje s vlastným sprievodným orchestraom, ktorý vedie Ladislav Staidl. Vystupoval s ním na mnohých zahraničných, festivaloch a iných hudobných súťažach, kde si získaval čoraz väčšie uznanie a popularitu o.l. na svetovej výstave v Montreale v 1967, v USA, vo Francúzsku, Poľsku, NDR, Maďarsku, Holandsku, Taliansku, Španielsku a v Cannes, kde viackrát reprezentoval ČSSR na festivale MIDEM. Veľkú obľubu si získal najmä v ZSSR a NSR.

Získal mnohé ceny na najvýznamnejších speváckych podujatiach v cizině. Firma Polydor v NSR ho napr. odmenila Zlatou platňou za LP Zlatý slávik Prahy.

V r. 1967 K. Gott vystúpil na prvom ročníku Bratislavskej liry a zvíťazil pesničkou Mám rozhľadkový dom. V nasledujúcich ročníkoch liry získal ďalšie ceny. Je mnohonásobným držiteľom Zlatého slávika, ceny, ktorú udeľujú najpopulárnejším spevákom ČSSR. Patrí k vari najviac zaneprázdeným čs. spevákom: nahrávky v rozhlasu a platni, vystúpenia v televizii a filme, nespôsobné koncerty doma a v cizině, nahrávky pre zahraničné gramofónové výrobne atď. mu zaberajú všetok čas.

Reportoár K. Gotta tvoria najmä skladby domácich autorov, ale spieva aj piesne zo zahraničnej tvorby. Väčšina jeho skladieb sa stala populárnymi hitmi. Gott nieč spieva a interpretuje, ale aj sám skladá, napr. nedávno pieseň Samotář. Tažko by bolo vymenovať všetky jeho nahrávky a platne, ostatne, mnohé z nich čítateľia iste poznajú. Uvedieme len najnovšiu LP, ktorá má názov Hrátky s láskou.

Šťastní a usmiali odmenení žiaci zo Spiša Foto: AMK

MLADÍ RECITUJÚ

Recitačná súťaž na Spiši sa konala 20. mája v Novej Belej a o 11 dní neskôr, teda 1. júna, na Orave v Jablonke. Žiaci súťažili vo dvoch skupinách — mladšej (1.—4. tr.) a staršej (5.—8. tr.). Najlepší recitátori získali pekné a hodnotné vecné odmeny, ktoré pre nich pripravila naša redakcia.

NA SPIŠI

V základnej škole v Novej Belej recitátori vystupovali na neveľkom pódium v pekne vyzdobenej telocvični.

Tento rok sa recitačnej súťaži zúčastnilo 20 žiakov z 8 spišských škôl, ktorí prišli v sprievode svojich učiteľov slovenčiny. Do poroty zvolili: za predsedu — Ryszarda Holého a za členov — Zofiu Chalupkovú, Františka Kurnátu, Františka Soltýsa a Annu Krištofekovú.

Porota so záujmom sledovala slovenskú poéziu v podaní recitátorov, ktorí deklamovali s veľkým citom, odvahou a duševnou koncentrovanosťou. Všetci žiaci prednesli po dve básne s vlasteneckou tematikou, ale aj poéziu oslavujúcu Spiš. Boli to predovšetkým básne od P.O. Hviezdoslava, J. Bottu, V. Mihálka, K. Bendovej, E. Čepčekovej a taktiež preklady poľských básnikov. Mali deklamátori sa snažili nielen o správnu výslovnosť, ale aj o čo najlepší umelecký dojem. Lenže, nie všetkým sa to podarilo tak ako to chceli.

Počas prestávky a na záver súťaže vystúpil s krátkym programom školský pionierský súbor.

Tohoročná recitačná súťaž bola na vysokej úrovni, čo dobre svedčí o celoročnej práci učiteľov a i samotných žiakov. Všetci recitátori hrdo a dôstojne reprezentovali svoje školy a učiteľov. Avšak predovšetkým teší, že úroveň recitačných súťaží stúpa z roka na rok.

Žiaci a ich učitelia odchádzali domov šťastní, usmiali a so slovami „do stretnutia na budúci rok“.

ANNA KRIŠTOFEKOVA

Celkové poradie účastníkov recitačnej súťaže na Spiši:

I. SKUPINA

1. EVA KLUKOŠOVSKÁ (1. tr.) z Novej Belej — hodinky
BARBARA BLAZOŇOVÁ (3. tr.) z Novej Belej — hodinky
2. ALŽBETA RADECKÁ (3. tr.) z Kacvina — volejbalová lopta
HELENA MRAVČÁKOVÁ (4. tr.) z Krempeach — volejbalová lopta
3. BOŽENA BIŽIAKOVÁ (4. tr.) z Vyšných Lapšov — album na známky
HALINA VOJTIČKOVÁ (2. tr.) z Repíška — album

suverénne najlepšie recitovala Bohuslava Sperláková, sedmáčka z Jablonky. Hovorila peknou slovenčinou s dobrým prizvukom, správne vyslovovala a citlivou interpretovala. Myslím si, že práve táto žiačka by nebola bez šanci v súťaži v prednese slovenskej poézie v Martine na Slovensku. Páčili sa mi prednesy Luciny Grelovej z Jablonky a Renaty Durčákovej z Hornej Zubrice č. 1. Chcel by som tuná ešte pochváliť začiatocičky — Jolantu Szczęśniakovú z Oravy, Alžbetu Czarnú z Podvlnky a Bohuslavu Kramárovú z Privarovky.

Keby som mal hodnotiť súťaž, tak môžem smelo povedať, že mala dobrú úroveň. Všetci účastníci boli dobré pripravení a dobre reprezentovali svojich učiteľov a školy. Poďa mná, víťazmi sú všetci recitátori, ktorí zažili čaro súperenia o prvenstvo. Veď súťaž v prednese slovenskej poézie je jedinečným podujatím, na ktorom sa stretávajú žiaci skoro zo všetkých oravských škôl a môžu si konfrontovať výsledky celoročného úsilia.

DOMINIK SURMA

Konečné poradie účastníkov recitačnej súťaže na Orave:

I. SKUPINA

1. LYDIA CHMUROVÁ (4. tr.) z Hornej Zubrice (č. 1) — hodinky
BERNARDA MODLÁKOVÁ (4. tr.) z Jablonky (č. 2) — hodinky
2. DOROTA KULÁKOVÁ (4. tr.) z Hornej Zubrice (č. 2) — volejbalová lopta
HELENA CAPIAKOVÁ (4. tr.) z Chyžného — volejbalová lopta
3. ROMÁN PILCH (3. tr.) z Jablonky (č. 2) — album na známky
ANTON WIERZBIAK (4. tr.) z Malej Lipnice — album
4. MONIKA SIARKA (2. tr.) z Podsrnia

II. SKUPINA

1. BOHUSLAVA SPERLÁKOVÁ (7. tr.) z Jablonky (č. 2) — fotografický aparát
RENATA DURČÁKOVÁ (7. tr.) z Hornej Zubrice (č. 1) — fotografický aparát
2. LUCINA GRELA (6. tr.) z Jablonky (č. 2) — plecniak
ALŽBETA CZARNA (6. tr.) z Podvlnky (č. 2) — volejbalová lopta
3. JOLANTA SZCZĘŚNIAKOVÁ (5. tr.) z Oravy — album na známky
BOHUSLAVA KRAMÁROVÁ (5. tr.) z Veľkej Lipnice (č. 4) — album
4. ANNA SARNIAKOVÁ (6. tr.) z Podsrnia
JANINA MASTELOVÁ (8. tr.) z Hornej Zubrice (č. 2)
LUCINA STOPKOVÁ (8. tr.) z Podvlnky (č. 2)
MARGITA CAPIAKOVÁ (6. tr.) z Chyžného
ZBIGNIEW SMREČÁK (7. tr.) z Malej Lipnice

NA ORAVE

V Medzinárodnom deň detí sa v Základnej škole č. 2 v Jablonke zišli 18 žiaci a ich učitelia slovenčiny z 8 oravských škôl. Ku všetkým sa prihovoril učiteľ Ján Halač, ktorého poverili zorganizovaním recitačnej súťaže. Do poroty zvolili: za predsedu — Jána Haláča, Máriu Niedzielakovú, Máriu Pierhalovú, Zofiu Stašikovú a Dominika Surmu.

Súťaže v prednese slovenskej poézie na Orave sa zúčastnil výkvet mladých oravských deklamátorov. Z prvej skupiny moju pozornosť upútali dve žiačky — Lydia Chmurová z Hornej Zubrice č. 1 a Bernarda Modláková z Jablonky. Zasa v druhej skupine

Spoločná snímka recitátorov z Oravy v r. 1985. Foto: DS

ROZHOVOR MIEST

O TOM, JAK CVRČKOVI NEHRÁLO RÁDIO

"Teď bych se mohl podívat, jaké mám vlastně sousedy," řekl si Ferda Mravenec a dal se po mezi dolů. Za chvíli přišel k dře, která veda do země. Nějaká dívčí díra. Každou chvíli z ní cosi černého vylezlo, zabručelo a zase zmizelo.

Byl to cvrček, dlouhé vousy měl načezeny a z očí mu sršeły blesky. „Dobré jitro, pane sousede," začal Mravenec.

„Mnojo," odbyl ho cvrček a zase se otočil s bručením v dře. Potom si to ale nějak rozmyslil, vystrčil prudce hlavu a ptá se Ferdy: „A co vy jste vlastně zač?"

Ferda se postavil jako svíčka do pozoru a hrdě odříkával: „Já jsem Ferda Mravenec, práce všeho druhu, všechno spravím, všechno postavím, všechno přinesu..."

„A umíte také spravovat rádio?" skočil mu do řeči cvrček. „Jak by ne!" zajásal Ferda. „My měli v mraveništi v každém patře jedno."

„Tak pojďte sem!" vyzval ho cvrček. „Včera tudy táhla nějaká komedie, jakési famfárum se dávalo vozit od hlemýždě, a rozbili mi, myslím, anténou." Mravenec ani muk, to tak ještě, přiznával se, že to byl on. Skočil do svého domku a už tu byl se svým rančem. Opravdu. Anténa byla pětržena, uzemění vyrváno a v drátech byla zapletena docela cizí vína, která do cvrčkova rádia vůbec nepatřila.

Mravenec se dal hned do práce. Cvrček se ani nestáčil po něm dívat, jak rychle lital nahoru, dolů. Tam zaklepal, tu zase kleštičkami přitáhl a najednou seskočil: „Pane Cvrčku, už je to hotovo!"

A bylo to hotovo. Cvrček jen otočil knoflíkem a chytily Košice. Otočil dále, chytily Bratislavu. Otočil ještě dále a chytily Řím.

Pak otočil ještě dál, tam už nebylo nic napsáno, ale ozvala se taková krásná hudba, jakou dosud nikdo na mezi neslyšel. Cvrček se blaženě rozložil ve dverích a poslouchal ty divotvorné zvuky.

Letěl tudy motýl a řekl si: „Jakápak je to hudba? Tu bych měl znát!" — přez kameny přeběhlá ještěrka a pomyslila si: „Ten cvrček dnes pěkně vyhrává!" Trávou se k dře šourala ploštice, paní Ruménice, neříkala nic, jen poslouchala a ani nedýchala.

„Haló, haló," ozvalo se najednou z amplionu, „zde rádio Nebe. Právě jsme předváděli zpěv nebeských cvrčků. Nyní je pětiminutová přestávka."

„Pane Cvrčku, jak to, že vám dnes rádio tak pěkně hraje?" užasla ploštice. Cvrček se našoukl pýchou a ukázal na Mravence: „To tady pan mistr. Všechno dovede, všecko spraví, všecko postaví, všecko doneše..." Mravence zazářil štěstím a opět se postavil do pozoru.

(Z knížky O. Sekory „Ferda Mravenec")

KONSTANTY IDELFONS GALCZYŃSKI
prel. Ján Stacho

DOMČEK PRE DETI

Hudba: ALOJZ COBEJ
Text: LIBUSA FRIEDOVÁ

Veselo

F *B* *C*

1. Deti, deti, vtáčik letí do neba. Postavme si v tráve domček pre seba. Malý domček, kvetinový, zázačný, púpavový, belasý a oblačný. Cingilingi bom, púpavový dom, cingilingi bom, bude v nom:

F *G* *C*

pre seba. Malý domček kvetinový, zázačný, púpavový, belasý a oblačný. Cingilingi bom, púpavový dom, cingilingi bom,

F *Gm* *C* *Gm* *C* *Gm* *C*

bude v nom. Zelená lúka, stokrások mech. Na chlebík múka, vesely smiech. La la la la, la la la la, la la la la, la la la la.

C *F* *C*

rybniček s riečkou, obloha z düh, v bielom hrnci mlieko, slnko a vzduch. La la la la, la la la la, la la la la, la la la la.

1.
Deti, deti, vtáčik letí do neba.
Postavme si v tráve domček
pre seba.
Malý domček, kvetinový,
zázačný,
púpavový, belasý a oblačný.
Cingilingi bom,
púpavový dom,
cingilingi bom,
bude v nom:

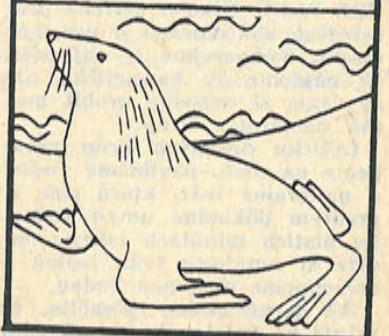
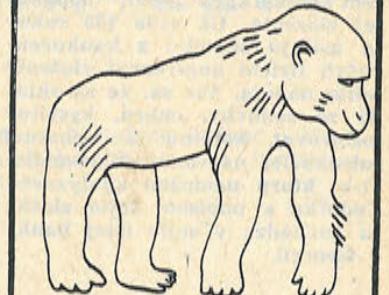
Zelená lúka,
stokrások mech,
na chlebík múka,
vesely smiech,
rybniček s riečkou,
obloha z düh,
v bielom hrnci mlieko
slnko a vzduch.

2.
Deti, deti...
Budú v nom:
Psíky a mačky,
holubkov rad,
usmiate hračky,
pieskový hrad,
hojdačky z parku
aj tulipán,
čistej vody z jarku
za plný džbán.

3.
Deti, deti...
Bude v nom:
Výkresov more,
aj farbičiek,
ružové more,
na všetko liek,
brčkavé hory,
hríbikov dych,
i poklady, v ktorých
sú kopce kníh

4.
Deti, deti...
Bude v nom:
Večer pred spánkom
od mamy bozk
a každé ráno
slniečny voz,
slniečny vozík,
do našich hier,
taký, čo vozi
pre deti mier.

KRESBA PRE VÁS. Naše zvieratka pekne vymaľujte a pošlite do redakcie. Autorov najkrajších obrázkov odmeníme knihami.

KVETY

Sú najkrajšou ozdobou bytov, ale aby nás tešili čo najdlhšie, musíme s nimi patrične zaobchádzať.

Ak trháme kvety na výlete alebo v záhradke — nesmieme to robiť na pravé poľudnie, počas dažďa alebo priamo po daždi.

Ak prevážame kyticu, odpočíame, aby ste ju tesne zabaliť do papiera a konce stoniek zabaliť do mokrej vaty alebo buniciny. Týmto spôsobom chránime kvety pred nadmerným odparovaním.

Skôr ako kyticu dáme do studenej vody, konce stoniek odrezeme ostrým nožom. Povrch rezu by mal byť čo najvŕšší. Drevené stonky (orgován, jazmin, ruže) hlboko narežeme, stonku rozštipejme, alebo rozdržime kladivom.

Rastliny obsahujúce mliečnu šťavu (napr. maky) na niekoľko sekúnd vložíme do viacej vody alebo pripálime nadplynom alebo sviečkou, aby sme predišli zrazenine stážajúcej prítok vody.

Odstraňujeme listy ponorené do vody, odstraňujeme tiež bočné výhonky a listie rastlín s vekou plochou od parovania.

Keď je horúce počasie, častejšie vymieňame vodu vo váze, odstraňujeme nahňívajúce časti rastlín, dôkladne umyjeme vázu a pristrihneme stonky nachádzajúce sa vo vode.

Možno tiež pridať trošičku cukru, aspirín a iných domáciach prostriedkov, aby sme predĺžili sviežosť kvetov, ale nesmieme zabúdať, že tieto pridavky urýchľujú rozvoj hnilobných procesov.

VIEŠ, ŽE...?

V 155 krajinách na svete piju coca-colu. Avšak nikto, okrem niekoľkých ľudí, nepozná jej zloženie. Už vyše 100 rokov sa usilujú chemici z konkurenčných firiem analyzovať zloženie tohto nápoja. Vie sa, že sa skladá zo sódovky, cukru, kyseliny fosforovej, kofeinu a tajomnej substancie, nazvanej Merhandiz-7-x, ktorú nemožno analizovať. Ceduľka s popisom tejto zložky sa nachádza v sejfe istej banky v Georgii.

PRE PLÉT. Nikoho netreba presvedčať, aká dôležitá je pre tvár masáž. Samozrejme je najlepšie, ak pôjdeme ku kozmetičke, ale aj doma si môžeme urobiť masáž pomocou... krúp.

Lyžičku drobných krúp vysypeme na dlaň, navlhčíme vodou a natierame tvár, ktorú sme si predtým dôkladne umyli vodou. Po piatich minútach takejto masáže si umyjeme tvár teplou a opláchneme studenou vodou.

Ak jarné slnko spôsobilo, že máme na tvári pehy, ktoré nám

veľmi vadia, môžeme ich trochu vybieliť.

Dobre pôsobi obloženie tváre (suchá pléť) kolieckami čerstvej uhorky alebo umývanie dvakrát denne šťavou z čerstvej uhorky.

Môžeme si tež urobiť jahodovú masku. Rozmliaždime niekoľko veľmi zrelých jahôd a obložíme tvár a krk. Po dvadsiatich minútach si umyjeme tvár studenou vodou. Ak je to v jahodovej sezóne, takúto masku si môžeme urobiť niekoľkokrát týždenne. Pokiaľ je toho ovocia málo a je drahé, môžeme namiesto masky použiť šťavu z jednej jahody. Rezkrojenou jahodou si natierame tvár a krk, lahučko navlhčíme aj viečka. Po 15—20 minútach, počas ktorých nemusíme ležať ako s maskou, si umyjeme tvár studenou (najlepšie prevarenu) vodou. Odporúčame, aby to z času na čas bola minerálka.

TAKÝ JE ŽIVOT

KLAUN V SUKNI. Padlo ešte jedno typické mužské zamestnanie — žena sa stala klaunom — píše Švajčiarska tlač. Skutočne, doposiaľ to bolo typické mužské zamestnanie, ženy nechceli zabávať divákov týmto druhom komizmu — nešikovnými kotrmelcami a veľkým červeným nosom.

Zena-klaun je Švajčiarka, volá sa Gardi Hutterová. Predtým bola herečkou, ale v divadle jej to nešlo najlepšie. Je vysoká 1,55, nie moc pekná a — ako sama hovorí — hrávala iba pážatá alebo chýzné. Pokiaľ som bola herečkou, nemohla som si vyberať úlohy, prideľovali mi ich prihládajúc na môj výzer — hovorí Gardi Hutterová. Nechala teda divadlo a vážne, ako sa patrí na Švajčiarku, začala sa pripravovať na úlohu klauna. Učila sa tomuto umeniu — neľahkému — v Taliansku, v Ríme a Miláne, zúčastnila sa kurzov akrobatických charakterizácií atď. O jej ďalšom osude rozhodlo stretnutie s Ferruci Caneiro, významným talianskym klaunom a režisérom. Spolupracuje s ním podnes najmä preto, že sa stal jej manželom.

Zena-klaun má úspechy v mnohých krajinách — vytvorila dve veľmi komické postavy: nešikovnej čarodejnici a smiešnej práčky, ktorá bojúje s hromadami bielizne. Má výborné recen-

zie: je výborným klaunom a pri tom neobvykle originálnym. Klaun je umelcom, ktorému ro-

zumejú v každej krajine. Pred nedavnom som bola v Maďarsku a dokonale som si rozumela s divákmi, hoci nepoznám ani slovo v tom neobyčajne tažkom jazyku — rozpráva Gardi Hutterová. Vidíme ju na snímke ako komickú čarodejnici.

* * *

V PASE má meno a prezvisko Regina Choukrounová, ale všetci ju poznajú ako Reginé — „kráľovna noci“. Reginé má päťdesiat rokov a je majiteľkou šestnásťich elegantných nočných klubov — diskoték v Paríži a v iných európskych hlavných mestách. V podnikoch patriacich Reginé tančuje a flirtuje „spoločenská smotánka“ z celého sveta. K jej priateľom patria filmové hviezdy, princovia a princezné, milionári — Reginé si napríklad tyká s princeznou Karolinou, Sammym Davison, s miliónárom Gúnterom Sachsom, Julio Iglesiasom. Všetko čo dosiahla, Reginé vďačí sebe — je dcérou židovského pekára z Poľska a prežila nejedno skôr, ako sa stala „kráľovnou parijskej noci“. Vie tiež výborne, čo sa skrýva za „sladkým životom“ v jej kluboch, vie koľkých jej menej alebo viacej prominentných zákazníkov zničila narkomania. Rozhodla sa bojovať s touto stále nebezpečnejšou pliagou a založila SOS Drogue International, spolok pomoci — narkomanom — najmä tým najmladším, ktorí ešte majú možnosť s narkomaniou skončiť. V prospech tohto spolku Reginé organizuje plesy a koncerty. Jeden z koncertov, na ktorom — zadarmo — Julio Iglesias vystupoval priniesol zisk vyše 100 000 dolárov! „Najväčším hriechom je ľahostajnosť“ — hovorí Reginé a spoločensky pôsobí s takou istou energiou, s akou budovala svoje kráľovstvo zábavy.

HUMOR

— Predajte mi toho psa, dám vám zaň sto korún.

— Nemôžem. Pes je manželkin.

Oči by si pre neho vyplakala. Ale viete čo? Pridajte ešte stovku, nech si iba poplače.

Chlapec pozoruje otca pri umývaní riadu:

— Oco, aký sme my mohli mať bezvadný život, keby si bol zostal starým mládencom...

RADÍME RODIČŮM

PŘESTAVKY V DÝCHÁNÍ. Téměř každé nemluvně mívá krátké přestávky v dýchání. Je to způsobeno ještě plně nevyvinutým systémem dýchání. Většina matek se v takové situaci poleká a pak z radosti libá dítě a mazlí se s ním. Krátce řečeno, dělá všechno, co je dítěti příjemné. Inteligentní dítě často začne spojovat příčinu a následek a začne zadržovat dech, aby vyvolalo žádoucí reakci matky.

Vyloučí-li lekár nemoc jako příčinu zadržování dechu (raná

forma epilepsie), rodiče musí s dítětem jednat klidně a normálně. Dítě si brzy uvědomí, že jeho pokusy nepřinášejí očekávaný výsledek, a přestane si mazlení vynucovat tímto způsobem.

ZO ŠÍREHO SVETA

TRBLIETANIE HALLEYOVEJ KOMETY. V súčasnosti sa náchádza okolo jednej miliardy km od Zeme a je viditeľná cez veľké teleskopy. Napriek tomu, že ju budeme dobre vidieť iba od jesene 1985 — urobila už veľké prekvapenie astronómom. Prof. Jean Lecacheux z observatória v Meudon pri Paríži pozorujúc let Halleyovej komety si všimol, že začala pravidelné trbliať. Za každých 24 hodín sa opakujú rozblesky a tmavnutie komety. Trblietanie komety si všimli aj američtí astronómovia. Vedúci dúfajú, že ďalšie výskumy vyriešia tajomnú záhadu.

SVET, KTORY ZAHYNUL. Na náhorné planine Nebline, náhľadzajúcej sa vyše 2 700 m n.m. na pohraničí Venezuely a Brazília, medzi riekkami Orinoko a Negro, medzinárodná vedecká expedícia objavila doposiaľ neznáme druhy flóry a fauny živo pripomínajúce stránky zo „Svetu, ktorý zahynul“ od Conan Doylea. V tomto nedostupnom a pánenskom teréne zistili, že tam rastúci mach sa viacoraz podobá africkým, ako severoamerickým druhom, čo umožnilo vytvoriť hypotézu, že ich rodokmen dosahuje 250 miliónov rokov čiže čias, kedy Afrika a Amerika boli jednou pevninou. Rôzne plazy, hady a hmyz pripomínajú zvieracie svet zo vzdialených epoch, považovaný za dávno vymretý. Podobne v rastlinnom svete — prekvapujúce tvary a farby kvetov, množstvo mäsožravých rastlín s kalichmi vysokými až 1,5 m. Okolo 98 percent rastlín, ktoré našli na Nebline, to sú druhy aké nikde nepoznajú. Vedci uvažujú, či objavili nové Galapagos — poľvrdenie teórie evolúcie a vzniku druhov. Predpokladajú, že výskum náleziska potrvá dlhšiu dobu.

DAŽĐOVKY NA STÔL Od istého času sa v Japonsku, Kanade, USA, na Filipínach a Tchajwane džáđovky pridávajú do pokrmu pre zvieratá a ryby. To by ani nebola novinka, no vedci zistili, že niektorí druhy džáđoviek sa skladajú až zo 72% bielkovín, ktoré ryby majú „len“ 69% bielkovín a sója 45%. Experti zaobrávajú sa výzivou v celosvetovom meradle sa nazdávajú, že džáđovky môžu byť ďalšou rezervou bielkovín pre obyvateľov rozvojových krajín a krajín, kde ešte dnes zomierajú od hladu tisíce obyvateľov. Nachov džáđoviek, ktorý je vysoký, nenáročný, postačí niekoľko skriniek v záhrade alebo v pivnici. Tieto nenáročné živočíchy sa rozmnožujú veľkou rýchlosťou a skoncujú prakticky všetko. Po vyčistení a vysušení sa melú na prások a pridávajú do chleba, makarónov alebo iných cestovín.

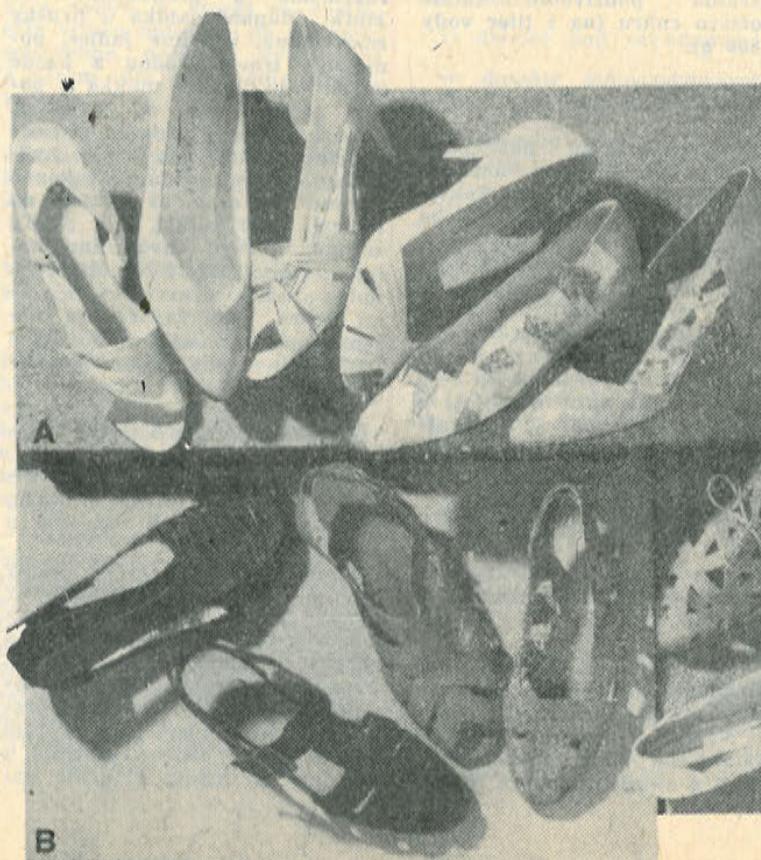
Túto veľmi peknú plátenú sukňu s anglickým vyšívaním, zaujímavo riešenú v práse, a bielu blúzku so širokými kimonovými rukávmi môžete dobre využiť po celé leto na menšie slávnostné príležitosti. Keďže sukňa — na našom obrázku bledoželená — je široká, navrhujeme ju mladým štíhlym dievčatám.

Na teplé letné dni vám odporúčame túto bielu blúzicu s veľkým výstrihom, bez rukávov s anglickým vyšívaním, ako aj platenú sukňu, ktorá je na našom obrázku bledohnedá. Všimnite si zaujímavo riešené zapinanie a veľké príslušné vrecko.

Tieto biele plátené šaty — s ažúrovým vyšívaním pri výstrihu a na sukni — s veľmi širokým živôtikom a tiež širokou sukňou sú vhodné pre společenské príležitosti, ale môžete ich využiť aj do divadla.

TOPÁNKY NA LETO

Topánky na našom obrázku súce nekúpite v obchodoch, ale myslím, že vás bude zaujímať svetová móda pre tohtoročnú letnú sezónu. Topánky na obrázku

A sú bledošedé, běžové a bledošedé kombinované s bledoružovým.

Sandálky na obrázku B sú tmavohnedé, žlté, červené a běžové s pleteninou.

na obrázku C sú v jemných pastelových farbách.

CHOROBY SERCA U KONI

Serce jest narządem działającym jak pompa ssąco-tłocząca. Dzięki nieustannej rytmicznej pracy serca, krew stale krały po całym organizmie odżywiając wszystkie tkanki i narządy. W czasie pracy wysiłek serca zwiększa się bardzo. Jeśli serce jest chore, koń w zasadzie jest niezdany do pracy. Hodowcy sami nie potrafią rozróżnić poszczególnych chorób serca powinien jednak wiedzieć jakie są ich objawy. Bardzo ważne jest wcześnie rozpoznanie i leczenie tych chorób, gdyż w przeciwnym wypadku pogarsza się i zwierzę albo pada albo staje się niezdany do pracy. Jednym z pierwszych objawów osłabienia mięśnia sercowego jest szybkie męcenie się konia. O silnym schorzeniu serca świadczy ogólne osłabienie, chwiejny chód, drżenie mięśni i bardzo wyraźna duszność (kon

szybko oddycha). W następstwie niedostatecznej pracy serca tworzą się miękkie, ciasutowe i zimne obrzęki najczęściej na podpiersiu, podbrzuszu i nogach. Przyczyną chorób serca jest ciężka i długotrwała praca, szczególnie koni nie przyzwyczajonych do niej i niedożywionych. Najczęstszą jednak przyczyną jest przedwczesne użycie do pracy koni młodych lub ozdrowieńców po przebyciu zolów, zapalenia płuc i innych chorób zakaźnych, przy których występuje gorączka, oraz po zatruciach, morzykach i porodach. Zwierzętom z objawami osłabienia serca należał zapewnić spokój, zwolnić je od pracy oraz żywić paszą lekko strawną (zieloną trawą, słodkie weczesne zebrane siano, marchew). W razie stwierdzenia groźnych objawów choroby jak szybkie oddychanie w spoczynku, zasinnienie spojówek, podniesienie się temperatury ciała — natychmiast należy wezwać lekarza. Zapobieganie chorobom serca polega przede wszystkim na odpowiednim użytkowaniu konia w pracy, to jest na równomiernym rozłożeniu pracy i nieprzeciążaniu konia ponad siły. Koni chorych nie można używać do pracy, a ozdrowieńców trzeba przyzwyczajać do niej stopniowo.

TEŽEC U KONI

Tęzec jest to groźna choroba spowodowana przez zakażenie rany zarazkami tężca. Zarazki tężca znajdują się w ziemi, w wodzie i w nawozie. Zakażona może być każda nawet najmniejsza rana zaneczyszczona ziemią.

Szczególnie niebezpieczne są rany dolnych części nóg, a zwłaszcza kopyt: zagwoźdzenie, nagwoźdzenie i zatraty. Często przyczyną choroby mogą być również zakażone rany blony śluzowej, jamy ustnej (dziąsły i wargi). Zarazek tężca po dostaniu się do rany wytwarza jady, które stopniowo zatruwają organizm konia, a zwłaszcza układ nerwowy. Choroba zaczyna się po upływie kilku dni do dwóch tygodni od chwili skałeczenia i zakażenia rany. Tęzec zaczyna się tym później, im dalej od mózgu i rdzenia kręgowego znajduje się zakażona rana. Jednym z pierwszych objawów choroby jest opadanie trzeciej powieki, która najlepiej widać przy nagiem podniesieniu głowy konia do góry. Trzecią powiekę nazywamy bloną znajdującej się w przyśrodkowym kąciku oka. Normalnie jest ona bardzo mało widoczna. Ta trzecia powieka nazywana jest przez znaczników

paskudnikiem, chociaż nigdy nie przynosi szkody zwierzęciu, a przeciwnie — pozwala na utrzymanie oka w czystości. Następne objawy tężca — to silne skurcze mięśni, które twardnieją i mocno się napinają. Mięśnie głowy, szyi, piersi i zadu stają się bardziej twardy, czasami zupełnie jak deska. Chorze konie stoją bez ruchu z wyprostowanymi nogami i szyją, szczeeki mają tak zaciśnięte, że trudno im otworzyć pysk, odrychają z trudnością. Opisane objawy mogą przejściowo ustępować i zwierzę czasem zaczyna jeść i pić. Temperatura ciała jest przeważnie normalna i dopiero przed śmiercią zwierzęcia podnosi się do 42–43 stopni. Pamiętać trzeba, że choremu na tęzec koniowi nie należy dawać lekarstw ani poić go z butelki, ponieważ skurcz mięśni gardła uniemożliwia polkanie, na skutek czego bardzo łatwo można je wlać do płuc i spowodować zachlystowe zapalenie płuc, często kończące się śmiercią. Chory koń jest szczególnie wrażliwy na wszelkie odgłosy (nawet głos właściciela) i światło, powodują one napady kurczowe mięśni. W postępowaniu trzeba zakażoną ranę natychmiast przepłukać świeże przygotowaną wodą utlenioną lub ciemno fioletowym roztworem

ZUZKA VARÍ

CO NA OBĚD?

KEDLUBNY S VEPŘOVÝM MASEM

Rozpočet: 300 g vepřového masa z plece (łopatka), 40 g tuku, cibule, 6–8 kedluben (kalarepa), sůl, lžíčka hladké mouky.

Na tuku zpněme drobně pokrájenou cibuli, vložíme na kostky pokrájené maso, osmahneme, osolime, podlijeme vodou a dusíme do poloměkká. Pak přidáme na nudličky nakrájené kedlubny, přisolíme, podlijeme a dusíme. Pokrm před dokončením zaprášíme moukou, podle potřeby podlijeme vodou a pováříme.

PLNÉNE KEDLUBNY

Rozpočet: 8 kedluben, 300 g mletého masa, vejce, sůl, žemle, 30 g másla, petrželka, 2 dl smetany, lžice mouky, mléko.

Olopané kedlubny ovaříme v osolené vodě, seřízne z nich vršky a vnitřky vylabeme. Do mletého masa vmlíháme vejce, petrželku, část na kostičky pokrájených vnitřků z kedluben, v mléce namočenou a vymačkanou žemli a sůl. Dobře promíchanou směsí naplníme kedlubny, přikryjeme je seříznutými vršky, vložíme je do vymačného kastrolu, podlijeme vodou a pod pokličkou dusíme. Po vydusienni tekutiny zahustíme omáčku lžicí mouky, zasmahneme, zalijsme smetanou a dobře pováříme. Podáváme s brambory.

ZAVÁRANINY

MALINOVÁ STAVA PRÍRODNÁ

Na 5 kg čerstvých zrelych malin vylejeme horúci roztok (po zovrete) pripravený z 2,5 až 3 lit. vody a 1/2 lit. octu (8%).

Maliny po zaliati horúcim roztokom premiešame a necháme do druhého dňa stát. Potom šavu cez čistú utierku preťačíme do inej čistej nádoby. Na liter takto ziskanej šavy dáme 700 g cukru. Šavu s cukrom dáme na sporák, kde ju necháme len dočasť, kým sa za miešania nerozpusťi cukor (nesmie zovrieť). Vychladnutú dáme do čistých fliaš, ktoré dobre zazátkujeme.

Takuto šavu je najlepšie pripravať hned, ako maliny doňsime, pričom maliny by sa mali zbierať za suchého počasia (aby neboli nasiaknute dažďovou vodou).

Takto možno pripravovať aj černicovú prírodnú šavu.

ZAVÁRANÉ EGREŠE

Umyté a odstopkované egreše mierne natlačíme do patentných pohárov a zalejeme asi do 4/5 pohára cukrovým roztokom. Uzávreté poháre sterilizujeme 10 minút. Na liter vody dáme 500 g cukru.

JEDNODUCHÉ ZAVÁRANIE CERESNÍ A SLIVIEK

Cerešne a slivky môžeme zavárať do obyčajných fliaš. Iný druh ovocia by sa skazil. Umyté cerešne alebo slivky vložíme do

vriaceho sirupu (cukor rozvarený vo vode) na 10–15 minút. Nevaríme sprudka, aby sa ovocie nepopukalo. Vyberieme ich si tom alebo dierkovou varechou, dáme do čistého pohára a zalejeme vriacim sirupom, v ktorom sme varili ovocie. Poháre ihned zaviažeme navlhčeným pergamenovým papierom, celofanom alebo uzávrieme twistom. Obložíme ich teplou flanelovou látkou a dobre prikryté necháme úplne vychladnúť. Pri tomto spôsobe zavárania používame väčšie množstvo cukru (na 1 liter vody až 800 g).

ZAVÁRANÁ TEKVICA

Očistenú tekvicu pokrájame ozdobným nožom na úhladné kocky alebo kosoštvrce. Tekvici dáme do smaltovanej alebo sklennej nádoby, premiešame s octom a prikrytú necháme stáť asi 3 hodiny. Potom cukor zalejeme vodou, pridáme kúsok škorice, niekoľko klinčekov a dáme varit. Do vriaceho roztoku dáme tekvicu a povaríme asi 5–6 minút. Vychladnutú dáme aj s cukrovým roztokom do patentných pohárov. Uzávreté poháre sterilizujeme 10–15 minút. Na 1 kg pokrájanej tekvice dáme 1 dl octu a na 1 lit. vody 500 g cukru.

ZAVÁRANÉ JABLKA NA KOLÁC

Dobre zrelé jablká očistíme, postrúhamy na väčšie rezance a natlačíme do patentných pohárov. Navrch dáme asi 2–3 lžície kryštálového cukru. Poháre uzávrieme a sterilizujeme 20 minút.

Jablka môžeme postrúhať aj s kožkou.

MIESANA ZAVÁRANINA

Rozpočet: 1 kg paradajok, 2 kg sliviek, 2 kg hrušiek, 2 kg kyslých jabĺk, 1,5–2 kg kryštálového cukru.

Cervené paradajky umyjeme, dáme do kastróla a povaríme. Potom ich prelisujeme. Slivky hodíme do horúcej vody, rýchle ich zbabíme stopiek a kôstok, rozvaríme a prelisujeme do jabĺk. Olúpané jablká a hrušky rozštvrtíme, zbabíme jadier, podlejeme trochu vodou a každé zvlášť udusíme do mäkká a potom prelisujeme do rajských jabĺk a sliviek. Takto pomiešané ovocie zavaríme ako každú zaváraninu, potom pridáme cukor a varíme tak dlho, až kvapka na tanieri bude guľatá a o chvíľu ztuhne. Horúcu zaváraninu nalejeme do vyhriatých pohárov a úplne studenú uzavrieme. Je veľmi dobrá. Túto zaváraninu môžeme pripraviť aj bez rajských jabĺk, ale vtedy dáme iba 3/4 kg cukru.

ŠÍPKOVÁ ZAVÁRANINA

Rozpočet: na 1 kg šípok 250–300 g cukru (alebo na 1 kg prelisovaných šípok 500–600 g kryštálového cukru).

Pekné, veľmi červené šípky očistíme, odstránime pozostatky kvetov a stopky, rozpoltíme a dobre vyškrábeme jadierka a chlpky. Potom šípky umyjeme, dáme do kastróla, podlejeme vodou a rozvaríme, rovnajeme cez husté sito. Potom ich dáme do čistého kastróla a uvaríme do husta. Pridáme cu-

nadmanganianu potasu i niewzlocnie wezwać lekarza. Chórego konia nie wolno prowadzić do lecznicy, aby go niepotrzebnie nie mączyć. Karmi się go pójtem z otrąb, lub wodą z cukrem oraz miękką i soczystą paszą. Chóre zwierzęta powinny mieć całkowity spokój i ciszę, okna w stajni muszą być przysłonięte. W zapobieganiu należy zwrócić uwagę na to, aby gdy rana jest zanieczyszczona ziemią lub nawozem, natychmiast na wszelki wypadek doprowadzić konia do lecznicy w celu wstrzygnięcia surowiec przeciwko chorobie. W miejscowościach gdzie gleba jest silnie zanieczyszczona bakteriami tężca i częste są wypadki tej choroby, najlepiej zaszczepić konie specjalna szczepionka, która chroni je przed tą chorobą. Trzykrotne szczepienie uodparnia zwierzęta na całe życie. Zaleca się również szczepić te konie, które ze względu na rozwój wykonywanej pracy (wywózka drzewa z lasu, śmieci, praca w mieście i tym podobne) są bardziej narażone na zranienia kończyn, a zwłaszcza kopty.

H. MĄCZKA

Redakcja dziękując Czytelnikom za dotyckie listy, w dalszym ciągu czeka na następne, dotyczące porad lekarza weterynarnego.

kor, opäť prevaríme až zaváranina bude hustá. Horúcu nalejeme do vyhriatých pohárov, necháme vychladnúť a studenú užavrieme. Sípková zaváranina je obzvlášť bohatá na vitamín C.

ZAVÁRANIE ZELENINY V SLANOM ROZTOKU

Zeleninu očistíme, umyjeme, pokrájame a v slanej vode uvaríme. Voda má byť o málo slanšia, ako sme zvyknutí. Zeleninu aj s vodou, v ktorej sa varila, ešte vriacu nalejeme do pohárov, užavrieme, necháme vychladnúť a potom ešte pol hodiny sterilizujeme.

Takto môžeme pripravovať hrášok, zelenú fazuľku, tekvicu, zelenú papriku a miešanú zeleninu.

NAKLADANIE ZELENINY DO SOLI

Do soli môžeme nakladať pečené zeleninové vňať, kôpor, postrúhanú tekvicu, pokrájané uhorky a pažitku, ako aj polievkovú zeleninu (zmes mrkvky, pečeného kálerábu, zeleru, zelenej papriky, pečeného zeleru a zelerovej vňate).

Očistenú, pokrájanú alebo zomletú zeleninu ukládame do sterilizovaných pohárov striedavo so soľou. Vrchnú vrstvu má tvoriť soľ. Poháre dobre užavrieme alebo zaviažeme a odložíme, alebo zeleninu premiešame so soľou, dáme do pohárov, navrh dámé vrstvičku soli, poháre užavrieme alebo zaviažeme a odložíme na chladné miesto.

O GOSPODARCE GRUNTAMI WYWŁASZCZENIU NIERUCHOMOŚCI

W Dzienniku Ustaw Nr 22, poz. 99 z 1985 ogłoszona została ustanowiona z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości. Ustanowiona określają zasady gospodarowania gruntami zabudowanymi i gruntami przeznaczonymi w planach zagospodarowania przestrzennego na cele zabudowy oraz zasadę wywłaszczenia nieruchomości. Zasady gospodarowania gruntami ustalone w ustawie nie obejmują gruntów zabudowanych, wchodzących w skład gospodarstw rolnych oraz związanych z państwowym gospodarstwem leśnym i położonych na obszarach przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego wyłącznie na cele gospodarki rolnej i leśnej.

Zajmiemy się bliżej problematyką oddawania w użytkowanie wieczyste nieruchomości państwowym osobom fizycznym.

JAKIE NIERUCHOMOŚCI PAŃSTWOWE MOGĄ BYĆ ODDAWANE W UŻYTKOWANIE WIECZYSTE OSOBOM FIZYCZNYM?

Do nieruchomości takich zostały zaliczone:

1) działki pod zabudowę:

- domów jednorodzinnych i małych domów mieszkalnych,

- domów mieszkalno-pensjonatowych,

- domów mieszkalnych wraz z budynkami gospodarczymi związanymi z indywidualnym gospodarstwem rolnym (budownictwo zagrodowe),

- domów letniskowych,

- budynków przeznaczonych na pomieszczenia do prowadzenia działalności handlowej, usługowej i innej działalności z zakresu drobnej wytwórczości,

2) działki pod budowę domów wielomieszkalnich,

- 3) działki zabudowane wyżej wymienionymi domami i budynkami.

Na rzecz osoby fizycznej może być także oddany w użytkowanie wieczyste grunt zabudowany budynkiem innym niż wymienione, jeżeli budynek ten jest obiektem zabytkowym wymaga-

jącym odbudowy lub remontu. Nabywca takiego obiektu zobowiązany jest do jego odbudowy i remontu w terminie określonym w umowie i utrzymania go w należytym stanie.

JAKIE SĄ WARUNKI NABYCIA OD PAŃSTWA NIERUCHOMOŚCI W UŻYTKOWANIE WIECZYSTE?

Osoba fizyczna może nabyć od Państwa w użytkowanie wieczyste na cele mieszkalne tylko jedną nieruchomość. Niezależnie od nabycia nieruchomości na te cele może także nabyć od Państwa działkę zabudowaną budynkiem przeznaczonym na pojęcie do wykonywania działalności handlowej, usługowej, i innej z zakresu drobnej wytwórczości, na pracę do prowadzenia działalności twórczej lub działkę zabudowaną domem letniskowym albo nabyć jedną działkę pod tego rodzaju zabudowę.

Rozwiązywanie umowy o oddanie nieruchomości w użytkowanie wieczyste stwarza możliwość nabycia od Państwa innej nieruchomości.

Osobie fizycznej, która przyniosła na Państwo własność nieruchomości albo utraciła tę własność na skutek wywłaszczenia, przysługuje pierwszeństwo nabycia od Państwa przyniesionej do oddania w użytkowanie wieczyste działki pod budowę domów lub budynku. Pierwszeństwo to dotyczy nabycia tylko jednej działki. Nieruchomość nabыта od Państwa przez osobę fizyczną nie może być zbyta przed upływem 5 lat od dnia zawarcia umowy o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste. Zakaz zdobycia dotyczy także następców prawnych nabyciwy i jest liczony od dnia zawarcia umowy z terenowym organem administracji państwej. W wypadkach uzasadnionych szczególną sytuacją użytkownika wieczystego — terenowy organ administracji państwej może jednak udzielić zezwolenia na zbycie takiej nieruchomości przed upływem 5 letniego terminu.

Osoby fizyczne, które nabyły od Państwa działki pod budowę domów lub budynków powinny je zabudować w terminie 5 lat. Rozpoczęcie budowy tzn. wykopanie law fundamentowych, powinno nastąpić w ciągu 2 lat, a jej zakończenie tzn. zawiadomienie o oddaniu domu lub budynku do użytku — w ciągu kolejnych 3 lat. Terminy te biegą od dnia oddania gruntu w użytkowanie wieczyste. Podlegają one na wniosek użytkownika wieczystego przedłużeniu, jeżeli opóźnienie w rozpoczęciu lub zakończeniu budowy jest następstwem okoliczności niezależnych od użytkownika wieczystego. Terminy te wiążą również następców prawnych.

KIEDY WYGASA UMOWA O ODDANIE NIERUCHOMOŚCI W UŻYTKOWANIE WIECZYSTE?

Użycie wieczyste wygasza z upływem okresu ustalonego w umowie albo przez rozwiąza-

nie umowy przed upływem tego okresu. Terenowy organ administracji państwej może wydać decyzję o rozwiązaniu umowy o zażądanie odebrania gruntów jeżeli użytkownik wieczysty korzysta z terenu w sposób oczywicie sprzeczny z jego przeznaczeniem określonym w umowie, w szczególności jeżeli wbrew umowie nie wzniósł określonych w niej budynków i urządzeń.

Rozwiązywanie umowy o oddanie gruntów w użytkowanie wieczyste i zarządzenia odebrania gruntu może nastąpić również w razie nieutrzymania w należytym stanie budynków i urządzeń odanych w użytkowanie łącznie z gruntem.

Prawo użytkowania wieczystego może być również wywłaszczone.

W razie niewykonania zobowiązań związanych z przejęciem w użytkowanie obiektów zabytkowych albo niedotrzymania terminów określonych na zabudowę działki i nie przedłużenia ich — terenowy organ administracji państwej może żądać, aby właściciel przeniósł własność nabyciej działki na rzecz Państwa za odpowiednim wynagrodzeniem, nie wyższym jednak, niż wyniosłyby odszkodowanie z tytułu wywłaszczenia tej nieruchomości.

JAKICH DZIALEK NIE DOTYCZĄ PRZEDSTAWIONE WYŻEJ POSTANOWIENIA USTAWY?

Omawiane przepisy nie dotyczą działek zabudowanych domami mieszkalnymi wraz z budynkami gospodarczymi związanymi z indywidualnym gospodarstwem rolnym, jak również działek przeznaczonych pod taką zabudowę, jeżeli sprzedaż następuje łącznie z gruntami rolnymi wchodzącyymi w skład gospodarstwa rolnego. W takim przypadku mają zastosowanie przepisy o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych.

CZY ORGANOM ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ PRZYSŁUGUJE PRAWO PIERWOKUPU NIERUCHOMOŚCI ODDANEJ W UŻYTKOWANIE WIECZYSTE?

Prawo takie przysługuje, nie ma ono jednak zastosowania jeżeli sprzedaż następuje na rzecz osób uprawnionych do dziedziczenia po sobie dokonującej sprzedaży.

Sprzedaż na rzecz osoby trzeciej może być dokonana tylko pod warunkiem, że organ administracji państwej nie wykona prawa pierwokupu. Prawo to może być wykonane w ciągu 3 miesięcy od dnia otrzymania przez terenowy organ administracji państwej zawiadomienia o treści umowy sprzedaży. Obowiązek zawiadomienia ciąży na państwowym biurze notarialnym. Prawo pierwokupu wykonyuje się za cenę ustaloną między stronami w umowie sprzedaży.

WIESŁAWA MOLITORIS

ODPOVED:

Kamaráti — chlapec číslo 3

HVIEZDY O NÁS

LEV

23.VII.-23.VIII.

Dostaneš neočakávanú pozvánku ako čestný host na milú slávnosť. Vyplývajú však z toho určité záväzky, ktoré ti nevyhovujú. Napriek tomu to bude prijemné stretnutie. Pri tejto príležitosti poznáš niekoho zaujímavého.

PANNA

24.VIII.-23.IX.

V poslednom čase sa chováš priliš sebecky. Budi to nepriaznivé reakcie v tvojom okolí. Táto jednanie je krátkozraké a výsledky sú celkom opačné, ako by si chcel. Zmeň sa, prejav ciety, ktoré v sebe potlačuješ. Niekoľko na to čaká.

VÁHY

24.IX.-23.X.

Po pokojných prvých dňoch mesiaca pride doba živých súkromných, ale aj pracovných kontaktov. Druhá polovica mesiaca ti prinesie nové, neočakávané zážitky. Nebude to nič svedoborného, ale pre teba budú

mať dosť veľký význam. Koncom mesiaca ta čaká ďalšia cesta.

ŠKORPIÓN 24.X.-22.XI.

Zlepší sa tvoja finančná situácia. Okrem toho ta očakávajú nejaké neprijemnosti v najbližšom okolí. Počrebuješ veľa kľudu a takto, aby si vyriešil štastne situáciu bez zbytočných zrážok. Neuľaháti ti to neočakávaný príchod niekoho, komu sa nemôže vyhnúť.

STRELEC 23.XI.-21.XII.

Bude to mesiac usilovnej práce. Nepodari sa ti všetko tak, ako by si chcel. Nedovol, aby ti sklamanie vzalo energiu a chut do práce. V osobnom živote sa vyskytnú problémne, na riešení ktorých sa budeš musieť podieľať. Nemáš na to veľkú chut, ale iné východisko nie je.

KOZOROŽEC 22.XII.-20.I.

Stretnie sa s výrazmi sympatie a priaňok okolia. Bude to malý dobrý vplyv na tvoju náladu, ktorá v poslednom čase nebola

najlepšia. Druhá polovica mesiaca ti prinesie značné výdavky. Skús ich obmedziť, lebo sa opäť dostaneš do finančných ťažkostí.

krok. Bud' opartný! V druhej polovici mesiaca prijemné stretnutie a neočakávaný darček ktorý ti urobí veľkú radosť.

VODNÁR 21.I.-18.II.

V najbližších týždňoch sa budú striedať radosť a starosti. Ktorých bude viac? To záleží na tebe, na tvojom optimizme. Nevzdávaj sa, koncom mesiaca sa veľa aj tých najzložitejších problémov priaživo vyrieši. Daj pozor na zdravie, neber na ľahkú vahu ani drobné ťažkosti.

BÝK 21.IV.-20.V.

Po návrate z nejakej cesty ta doma aj v práci očakáva prijemnejšie ovzdušie ako pred odchodom. Snaž sa tomu prispôsobiť. Ve finančných otázkach ta sice čaká malé komplikácie, ale zároveň sa objavia perspektívy zlepšenia v najbližších mesiacoch. Tvoje plány sa rýchle uskutočnia.

BLÍŽENCI 21.V.-21.VI.

Začiatok mesiaca uplynie počasne a bez starostí. Potom sa udalosti začnú rýchle rozvíjať. Nevyhneš sa ťažkostiam, ale nájdete pomoc a oporu u niekoho, kto ti už skôr pomohol dobrú radou. Spolupráca môže byť prospešná.

RAK 22.VI.-22.VII.

Zdá sa ti, že si veľkomyselný a ľahko odpúšta urážky, ale je to skutočne pravda? U blízkych osôb to často vzbudzuje skôr dojem ľahostajnosti. Neškodilo by občas trvať na svojom a dôsledne hájiť vlastné názory a záujmy.

BARAN 21.III.-20.IV.

V prvej polovici mesiaca musíš venovať pozornosť práci, ktorá budeš mať viac ako dosť. Míš nádej na úspech, ale nezabúdaj, že môžeš urobiť chybný

NÁŠ TEST

Jste partner do špatného počasí?

Každý z nás má jinou povahu, někdo je klidný, jiný hned vyletí, někdo odpustí i větší chybu, jiný nesleví ani v malíčkách. Samozřejmě, že s těmi, co jsou klidnější, tolerantnější, se žije lépe, je s nimi lepší dohoda. Ovšem záleží i na partnerovi. Někdo potřebuje slovo laskavé, jiný pevnou ruku. Náš test vám sice neřekne přímo, jak jste, ale dozviete se, zda patříte k lidem, se kterými se vychází hůr anebo lépe.

Představime vám šest situaci, v nichž vás, co říká jedna osoba. Odpověď druhé osoby si vyberte ze tří uvedených možností.

1. Při reklamaci vadného zboží prodavačka řekne: Nahradíme vám plnou částku. Odpověď: A. A jízdné také? B. Kdy? C. Chci psímem omluvu!

2. Dvojice na procházce vidí kolemjdoucího muže. Ona řekne: To je můj bývalý přítel. Odpověď: A. Co dělá v naší čtvrti? B.

Nepozdraviš se s ním? C. Má m na chvíli odejít?

3. Dvojice jde do kina. On řekne: Zapomněla jsi doma lístky. Odpověď: A. Koupím nové, kvůli tomu nezchudneme. B. Rychle se pro ně vrátím. C. Promiň, tak se pro ně vra!

4. Manžel opravuje televizor a řekne: Hned jsem hotov. Odpověď: A. Nejvyšší čas! B. Stejně to neopravíš a budeme volat opraváče. C. To je dost, jídlo už je studené.

5. Na procházce partner upadne a uhodí se. Ona řekne: Ani jít nemůžeš? Odpověď: A. Dělám ti starosti, víš? B. Pomoz mi vstát! C. Nech mě být!

6. Dvě přítelkyně vidí známou zamilovanou dvojici. Jedna řekne: Zdá se, že je to veliká lásku. Odpověď: A. Ale ne pro něho. B. Jen jestli jim to vydrží. C. Asi se brzy vezmou.

Určete si body podle této tabulky:

1. — Odpověď C
2. — odpověď C
3. — odpověď A
4. — odpověď B
5. — odpověď C
6. — odpověď A

Za každou uvedenou odpověď si dejte 3 body, za jinou odpověď 0 bodů. Celkem můžete získat 18 bodů.

0 – 6 BODŮ: S vám je celkem slušné pořízení. Jste tolerantnější než většina lidí. Někdy tu až přeháníte. Nelze odpouštět všechno, tak „špatné počasí“ zase ani neexistuje.

9 – 12 BODŮ: To je tak zdravý průměr. Uznáte, co je nutno uznat, odpustit, co je běžná lidská slabost. Neděláte na něho „velký případ“. Patříte k dobrému průměru. Dovedete být i nekompromisní, když vše stojí zato.

15 – 18 BODŮ: Žít s vám není moc pochopitelné. Snad zcela ušlápnutým to může vyhovovat, protože někdo jiný za ně rozhodne, co je správné a co ne. Myslite si, že máte patent na rozum a nikdo vás nepresvědčí o opaku. Naštěstí patříte k menšině, jinak by byl život dost složitý. Inteligentní jste ovšem dest, takže změnit se by vám nemělo dělat potíže.

Strelili sa v novej štvrti po polnoci dva priatelia:

- Co tu robis?
- Hľadám byt.
- Ty nemáš byt?
- Mám, ale neviem, ktorý to je.

* * *

Predstav si, nášho suseda zatvorili za plynvanie vodou.

- To predsa nie je možné.
- Ale je. On ju pridával v závodnej kuchyni do všetkých jedál...

* * *

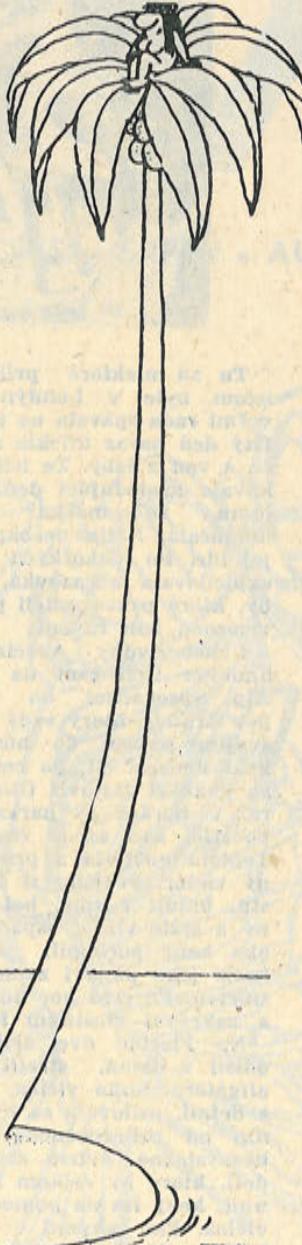
Sused vedie po meste kozu.

- Kamže kam, susedko?
- No kam? Domov. V kuchyni ju budem chovať...
- A čo ten zápach?
- Nech si potvora zvykne...

* * *

V zoologickej záhrade stoja dve slečny pri klietke veľkého šimpanza.

- Dokázala by si vydať sa za neho?
- Vari si sa zbláznila? Veď ten nemá ani korunu!

MENO VEŠTÍ

nou svetlovlásy nebo tmavý blondýn s modrýma, šedýma nebo zelenýma očima. V dětství ho rozmažuje především maminka, tety, babičky a známí. Všichni mu předpovídají skvělou budoucnost, což se někdy i splní, ale hlavně díky náhodě, nikoliv osobním schopnostem. Bývá usměvavý, živý, rychle gestikující, pohyblivý. Hodně mluví. Mívá hezké ruce s dlouhými prsty. Pečlivě dbá o svůj zevnějšek. Rád se hezky a mordně obléká. Stále je do někoho zamilovaný, ale často mění předmět svých citů. Je dost nerůzhodný a nepraktický. Má romantické sklony, stále touží po něčem vymyšleném, neexistujícím. Mívá nadání pro humanistické vědy, někdy dost všeobecné. Bývá nesystematický, učí se, když se mu chce. Nesnáší „šprtání“. Má znamenitou paměť a rychlý reflex. Zajímá ho literatura, umění, moderní hudba a sport (kopaná a box). Má velký úspěch u dívek a žen, což pokládá za něco samozřejmého. Nedostatek vědomosti zastírá sebejistotou a nonšalancí. Nedoceňuje hodnotu peněz, které utrací dost lehkomyšlně. Je velmi společenský, ženy ho zbožňují, muži méně. Má-li mladší sestru, obyčejně ji zastiňuje. Výborně tančí a často hraje na nějaký nástroj.

Zije dneškem, nestará se o zítřek. Každá dívka se do něho může lehce zamilovat, ale oporu v něm nenajde. Je všeobecně dobrý, ale lehkomyšlný. Často mění zaměstnání.

TADMIR

SNÁŘ

keď sa vám sníval:

Kúpeľ vo vani — zbaviš sa nemoci alebo starosti; v rieke — sila a vytrvalosť; v kalnej vode — starosti; v studenej vode — malé zdravotné starosti; v teplej vode — dobrý život a pôžitok; v oblečení — budeš dediť;

Kotva — pojdeš na neprijemnú cestu; Lekár — strata, ktorá bude zasa nahradená; Lekárnik — dostaneš sa do nevitanej spoločnosti; Námorník — tvoje pranie sa splní; Dlhé nechty — pomoc v nudzi; krátke — smútok; Jemné plátno — blahobyt; — skromná existencia; Studňa bez vody — starosti; s čistou vodou — máš dobré vyhládky; s kalnou vodou — zlé vyhládky do budúcnosti; Strážna búdka — urobíš výhodnú známost; Kvítajúci strom — veľa šťastia; suchý — neúspech; s ovocím — nájdeš dobrého priateľa; opadaný — tvoje nádeje sa rozpadnú; Uradník — desať rokov budeš slobodný; Vojnové taženie — tažké starosti; Večerné zvony — smútok sa ti premení na radosť, po strastiplnom živote pokojná staroba; Vejár — veľká, neslychaná láska.

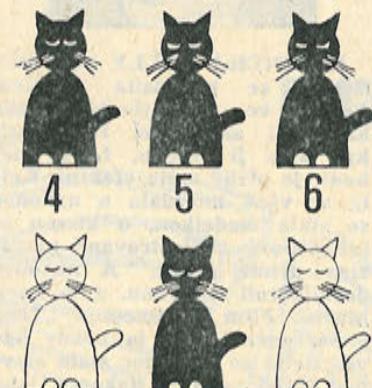
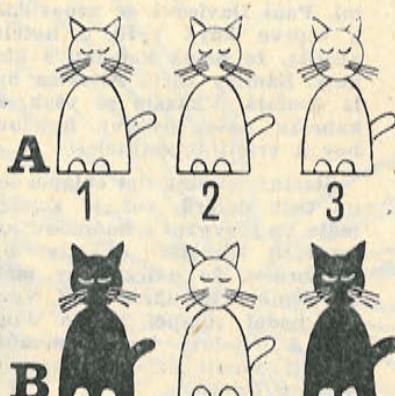
DOKÁŽEŠ TO?

KAMARÁTI

Traja kamaráti sa poškripeli o jablčko. Po škripke zistili, že sa jablčko zakotúalo do trávy. Rozbehli sa ho hľadať. Uhádnete, ktorý z nich ho našiel?

KOČKY

V řadě A přestavte kočky tak, aby jejich seřazení odpovídalo řadě B. Smíte však přemísťovat vždy pouze dvě kočky, nikoliv napřeskáčku. Snažte se o co nejmenší počet přemístění. (Odpověď na str. 29.)

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofeková, Józef Pilous, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alzbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch“, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galliak, Jozef Grigľák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angelka Kulaviaková, Ján Lukáš, Lídia Mialová, František Paciga, Severin Vaksmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch“, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch“, lub – w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma – w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmują RSW „Prasa-Książka-Ruch“ Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 395.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 15.VI.1985, podpisano do druku 7.VIII.1985.

JIMMY CARTER, bývalý 39. prezident USA, žije klidne ve svém rodišti Plains ve státě Georgia jako penzista, a to velmi bohatý, protože každý prezent dostává do konce života vysoký plat. Jak tvrdí lidé dobře informovaní, Carter se téměř úplně přestal zajímat o politiku. Jeho manželka, paní Rosalyn, však rozloučení s Bílým domem prožila velmi bolestně a nemá v úmyslu zahrabat se do konce života v takové „dře“, jako je městečko Plains.

Nedávno se paní Carterová vydala na tourne po Spojených státech s přednáškami, v nichž se dělí s posluchači o své vzpomínky z dob, kdy byla „první lady“ USA, a seznamuje je se svými zkušenostmi a politickými názory. Nedělá to zadarmo — honorár za čtyřicetiminutovou přednášku činí až 12 tisíc dolarů! Tato veřejná vystoupení bývalé paní prezidentové jsou připravována na její budoucí — volební kampaně. Paní Carterová se totiž chce vrátit do Washingtonu jako člena senátu! Sanse paní Carterové na reprezentování v senátu státu Georgia (každý stát má dva senátory a žen v této funkci je velmi málo) prý nejsou malé. Co říká politickým ambicím své ženy bývalý prezident? Zatím mlčí, ale myšlenka, že by se paní Rosalyn mohla v budoucnosti — alespoň teoreticky — stát prezidentem, se mu prý vůbec nelibí. Na snímku: Rosalyn Carterová.

LÁSKA NA ZÁPADO. S vrodeným taktom západonemecký týždenník Quick píše o kariérech krásnych „utečenký“ z Polska. Už stáročí Polky okúzlovali západních Európanov (vid Napoleon a paní Walewská), tak je tomu aj dnes. Casopis opisuje, ako istá paní sponad Visly sa

stala už dokonca televíznou hviezdou nad Rýnom, ale potom otvorené priznáva, v akých miestach sú Polky mimoriadne vysoce hodnotené. Sú to podniky, ktoré majú tak exkluzívne názvy, ako napr. Eurostar-Club (to je v Mnichove). Majitel klubu hovorí Quickovi otvorene: Polky sú naposledy veľmi vyhľadávané. V protiklade k iným sú dobre vychované, viac prítahujú mužov a pritom nie sú nervózne, ako dievčatá z Thajska, ktoré tiež boli u nás módne. Jeho kollega z iného mnichovského klubu pridáva: „Tri dievčatá z Thajska vymením za jednu Polku...“

KŇAŽNÁ KENTU Marie-Christine sa stala hrdinkou škandalu nad Temžou potom, ako tlač zverejnila fakt, že je dcérou bývalého dôstojníka SS. Baron Guenther von Reibnitz, otec kňažnej, ktorý umrel v r. 1983 už v r. 1933 sa zapísal do hitlerovskej strany a veľmi rýchlo postupoval vo formáciach SS, až dosiahol hodnosť zodpovedajúcu hodnosti majora. Pri tejto příležitosti pomínajú kráľovské rodiny iné zväzky s nacizmom. Marie-Christine sa vydala za prince Michæla, synovce kráľovnej Alžabety pred siedmimi rokmi. Dospial sa jej však nepodarilo získať priazeň dvora a samotnej kráľovnej, ktorej sa zdá byť spurná a arogantná.

LIV ULMANNOVÁ známa filmová herečka uverejnila svoju novú knihu Volba. Je to už jej druhá autobiografická kniha po spomienkach Changing, ktoré vyšli pred tromi rokmi. Zatiaľ čo v Changing Ullmannová opisuje svoj život s prvým manželom, lekárom-psychiatrom a neškoršie zväzky s Ingmarom Bergmanom, vo Volbe najviac miesta venuje svojej ďalšej veľkej láske, o ktorej piše Abel. Ale ani tento zväzok neboli štastný. Veľa pozornosti venuje herečka svojej práci ako „velvyslankyňa dobrej vôle“ v organizácii UNICEF v krajinách Tretieho sveta, trápených hladom a chorobami.

SIESTY ZMÝSEL. Už dávno sa vedci zaujímajú neobvyklými schopnosťami zvierat, ktoré — snáď — mal voľakedy aj človek, ale ktoré stratili počas dlhého „pochodu“ cez evolúciu. Všeobecne sa hovorí o „siestrom zmysle zvierat, ktoré vedia predvídať rôzne katastrofy, búrky, uragány, požiare, lavíny v horách a iné tragické a nebezpečné udalosti. Viacej — využívajúc tento „sieisty zmysel“, zvieratá sa často snažia vystríhať človeka. Často tak, ako by chápali hroziače nebezpečenstvo, prichádzajú mu na pomoc.

Tu sú niektoré príklady: v istom byte v Londýne mačka veľmi rada spávala na televizore. Istý deň naraz utiekla z prijímaca a von z izby. To isté sa opakovalo nasledujúci deň. Napriek tomu, že mačka výstražne mňaučala, ľudia nechápali o čo je ide. Po niekoľkých hodinách explodovala obrazovka, tri osoby, ktoré práve sedeli pred televizorom, boli ranené.

Učiteľ hudby Anselm Oberhammer išiel sám na výlet do Alp. Sprevádzal ho ovčiarsky pes Aramis, ktorý vždy chodil so svojím pánom do hôr. Tentokrát nechcel ísť, po ceste akoby sa pokúsal zastaviť Oberhammera. V horách sa naraz zmenilo počasie, ako sa to často stáva. Teplota poklesla a prišiel strašný vietor. Svajčiar si zmýli celu, blúdil v tme, bol vyčerpáný a stále viacej ospalivý. Pes, ako keby pochopil, že spánok hrozí jeho pánovi zamrznutím a smrtou. Po celu noc ho zobúdzal a zakrýval vlastným telom.

Na Floride dve deti, ktoré odišli z domu, stretli na ceste aligátora. Suka vličica, ktorá šla s deťmi, usilovala sa ich odťahnúť od nebezpečného plazu — bezvýsledne. Zvieria zaútočilo na deti, ktoré by celkom iste zahynuli, keby im na pomoc neprišla vličica. Pes zahynul v nerovnom boji s aligátorom, ale divokým štekaním stačil privolať detom pomoc. Ale záchrancami sú nie len psy. Prednedávnom čestný odznak americkej Human Association za záchranu ľudského života obdržala... ošípaná Priscilla! Počúla krik 11-ročného Anthonyho Burka, ktorý sa začal topiť počas kúpeľa v jazere. Priscilla bez otáľania skočila do vody a pritiaha topiaceho sa chlapca na breh. Na snímke: Priscilla, chlapcova matka a medaila pre ošípanú.

MLADIČKÁ KELLY LeBROCKOVÁ se přihlásila v New Yorku ve zprostředkovatelské kanceláři angažující fotomodelky. Bylo jí řečeno, že se nehodi, je příliš malo efektivní. Kelly se však nevzdala a nakonec se stala modelkou, o kterou se fotografové a ilustrované magazíny přímo perou. A nakonec dostala roli ve filmu, a to hned hlavní. Film se jmenuje „Zena v červeném“. Jak to někdy bývá, Kelly se přes noc stala slavná. Mluví se o ní dokonce jako

o Marylin Monroe 80. let, ačkoliv není podobná nežijící hviezde, ale má prý stejný půvab. Pokud se ji filmová kariéra nepodaří, stejně se stane milionářkou. Právě se totiž provdala za pana Victora Draí, milionáře, ktorý financoval film „Zena v červeném.“ Na snímku: Kelly Le Brocková.

NA VYSOKÉ ŠKOLE PŘÍRODNÍCH VĚD v Hefei v čínské provincii Anhui začal studovat Liu Xiaobin. Novému posluchači je... 5 let! Nedávno složil maturitní zkoušku s velmi dobrým výsledkem. Geniální malý Číňan už jako dvouleté dítě začal číst a psát; naučil se 3600 znaků čínské abecedy. Jako čtyřletý zvládla program matematiky a fyziky pro střední školu.

SLÁVNA HVIEZDA francúzskeho filmu Brigitte Bardotová, ktorá sa v súčasnosti venuje výlučne ochraňovaniu zvierat, sa zúčastnila protestu zorganizovaného v Lesparre v juhozápadnom Francúzsku s ligou ochrany vtákov. Táto oblasť je známa jarnými polovačkami na hrdičky, keď hynú tisíce týchto vtákov.

SAMMY DAVIS JUNIOR, černý americký herec a showman vydělává milióny, ale je člověkem mirem řečeno šetrným. Nedávno byl se svou třetí ženou Altovisou v Denveru. Manželka měla s sebou kabelku s klenoty v hodnotě téměř 2 milióny dolarů. Davisovi se chvíli zastavili v hotelové hale se známými. Paní Davisová se zapovídala a teprve když vyšli z hotelu, zjistila, že nemá kabelku s klenoty. Sammy zúřil, Altovisou byla zouflála. Ukázalo se však, že kabelku našel poctivý hotelový boy a vrátil ji majitelce.

Šťastný Sammy dal chlapci šek na tisíc dolarů, což je směšně málo ve srovnání s hodnotou nalezených klenotů. Ačkoliv byl upozorněn, že nálezne by mělo být téměř dvacetkrát větší, Sammy nedal chlapci ani o dolar více. A hotelový boy si nemůže dovolit soudit se se samotným Sammym Davisem...